

HUMAK[®]

HUMANISTISKA YRKESHÖGSKOLAN

Ensam, tillsammans, i gemenskapen

**– förenings- och hobbyverksamhet
som ungas resurs**

Elisa Rasinkangas och Eeva Sinisalo-Juha (red.)

OSAAMISKEKUS
KENTAURI

Elisa Rasinkangas och Eeva Sinisalo-Juha (red.)

Ensam, tillsammans, i gemenskapen

– förenings- och hobbyverksamhet som ungas resurs

ISBN 978-952-456-438-0

ISSN 2343-0664 (tryckt)

ISSN 2343-0672 (webbpublikation)

Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, ordningsnummer 158
© Författare och Humanistiska yrkeshögskolan, 2023, Helsingfors

Diagram och tabeller: Elisa Rasinkangas
Ombrytning: Emilia Reponen

HUMAK[®]

**OSAAMISKESKUS
KENTAURI**

Sisällys

Eeva Sinisalo-Juha ja Elisa Rasinkangas Förord	4
Pekka Kaunismaa Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet	7
Eeva Sinisalo-Juha Den ungas tillväxt i skuggan av ensamhet	15
Pekka Kaunismaa Ojämlikhet och ungas deltagande i föreningar	31
Lauri Vaara Att lära sig arbetslivsfärdigheter i icke-formella lärmiljöer – betydelsen av deltagande i föreningsverksamhet för utvecklingen av ungas framtida färdigheter	41
Axplock ur ungas hobby- och föreningsaktivitet	50
Pekka Kaunismaa Hobbyföreningar	51
Eeva Sinisalo-Juha ja Lauri Vaara En ung som spelar – utstött eller framtidsbyggare?	57
Pekka Kaunismaa Motionsföreningar och idrottsintressen	67

Förord

Eeva Sinisalo-Juha och Elisa Rasinkangas

Vi på ungdomsombudets Kompetenscenter Kentauri är intresserade av ungas förenings- och hobbyverksamhet. Vi har fått i uppdrag att undersöka hur förenings- och hobbyverksamheten påverkar de ungas tillväxt och delaktighet samt hurdan samhällelig genomslagskraft verksamheten har. I denna artikelbok besvarar vi en del av de frågeställningar vi fått.

Artikelbokens forskningsdata kommer från Ekonomi och ungdom TAT:s Framtidsrapport från 2021. I samarbete med Kentauris forskare kompletterades rapporten med frågor om ungas hobbyer och förenings- och organisationsverksamhet samt med den så kallade Schwarz-attitydmätningen med 40 påståenden. Kentauris forskningsdata är omfattande och ger oss många olika infallsvinklar ur vilka vi kan närma oss de ungas liv. Artikelboken erbjuder åtta olika möjligheter till en bättre förståelse för vad det betyder för de unga att delta i hobby- och föreningsverksamhet.

Artiklarna är skrivna av forskare vid Kentauri. Pekka Kaunismaa och Eeva Sinisalo-Juha är lektorer vid yrkeshögskolan Humak. Lauri Vaara är pedagogisk sakkunnig vid Ekonomi och ungdom TAT. De teman som valdes för artiklarna utgår från författarnas respektive expertisområden. När vi valde teman tänkte vi också på att de skulle vara aktuella och samhälleligt betydande.

Vi inledde skrivprocessen hösten 2022 med att fundera på lämpliga teman för var och en. Omfattningen av våra forskningsdata har varit en enorm rikedom, men också en utmaning. Man snuddar vid ett till synes litet tema, men upptäcker att man gräver sig allt djupare ner i datamängden. En viktig del av arbetet har därför varit att avgränsa forskningsdata. Med hjälp av avgränsningarna vill vi lyfta fram de mest relevanta iakttagelserna. Genom att analysera iakttagelserna hoppas vi kunna bidra med mervärde i svaren på forskningsfrågorna. Det säger mycket att vi genast fick idéer till otaliga nya intressanta forskningsfrågor när vi läste artiklarna i den här publikationen. En del av frågorna kan vi säkert ännu besvara under Kentauris sista verksamhetsår.

Kentauris data är kvantitativa och berättar därmed om kvantitativa observationer, till exempel antalet personer enligt kön eller procentandelen i en hobby. Vi försöker presentera våra resultat på ett så åskådligt sätt som möjligt i artikelboken. Till exempel innehåller korstabellerna separata läsanvisningar för att det ska vara lättare att förstå diagrammen. För korrelationernas del betyder ett minustecken att vissa saker inte påverkar varandra, medan ett plustecken signalerar att de har ett samband. Om det i korrelationstabellen finns en stjärna i det övre högra hörnet av siffran, är sambandet viktigt. Två stjärnor innebär stor betydelse.

Men kvantitativa forskningsdata begränsar våra tolkningar om orsak och verkan. Kentauris data visar till exempel att flickor ägnar sig åt motorteknik i mindre utsträckning än pojkar. Varför det är så kan vi däremot inte svara på utifrån dessa forskningsdata.

Artikelsamlingen inleds med Pekka Kaunismaas text *Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet*. I artikeln presenterar författaren enkätens data och går igenom de huvudsakliga resultaten av undersökningen. I enkäten indelades förenings- och hobbyverksamheten i egna kategorier. De unga ombads att bedöma sin socioekonomiska bakgrund och hur viktiga olika saker är för dem. Artikeln redogör för hur många av respondenterna som deltog i olika aktiviteter och hur de grundläggande svaren är fördelade. Enkätdata presenteras med hjälp av korrelationer, medelvärden och procentuella fördelningar.

I artikeln *Den ungas tillväxt i skuggan av ensamhet* fördjupar sig Eeva Sinisalo-Juha i teman som anknyter till ungas samhällsliga ställning, identitet och ensamhet. Sinisalo-Juha granskar respondenternas ensamhet i ljuset av de numeriska forskningsresultaten. Det har forskats mycket i ämnet, och artikelns teoridel knyter samman resultaten av Kentauris undersökning med den aktuella diskussionen på ungdomsområdet. Resultaten kan tolkas som att de unga känner sig ensamma både när de ägnar sig åt hobbyer och när de tillbringar tid ensamma, men de verkar ändå hämta stor kraft i föreningsverksamhet.

Kaunismaa fortsätter i Sinisalo-Juhas spår på teman kring ungas ställning och ensamhet i sin artikel *Ojämlighet och ungas deltagande i föreningar*. Finland betraktas som ett jämlikt land där alla ska ha lika möjligheter att delta, påverka, utvecklas och förverkliga sig själva. Kaunismaa undersöker hur förenings- och hobbyfältet påverkar de ungas levnadsstandard. Dessutom granskar han eventuella tecken på att de ungas socioekonomiska bakgrund påverkar deltagandet eller om deltagandet påverkar de ungas framtida möjligheter. Artikeln väcker många frågor: Får en kunnig och aktiv ung person ut fler positiva saker av verksamheten, eller är deltagandet i sig ett privilegium för dem som har det bra ställt?

I artikeln *Att lära sig arbetslivsfärdigheter i icke-formella lärmiljöer – betydelsen av deltagande i föreningsverksamhet för utvecklingen av ungas framtida färdigheter* undersöker Lauri Vaara hurdana fördelar föreningsdeltagande innebär för de ungas framtida karriär. I skrivande stund är de ungas arbetslivserfarenheter och belastningen i arbetslivet på tapeten i medierna. Vaaras artikel lyfter fram vad de unga enkätdeltagarna har att säga om sin situation och hurdan välgång de upplever att hobby- och föreningsaktivitet ger för arbetslivet. Resultaten visar att de unga som deltar har en fördel jämfört med dem som inte deltar, men på det stora hela påverkar också till exempel föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Avsnittet *Axplock ur ungas hobby- och föreningsaktivitet* granskar tre olika teman närmare: hobbyföreningar, inverkan av spelande samt motion och idrott som intresse. De enskilda småskaliga undersökningarna fördjupar intrycket av särskilda hobbytypers betydelse för unga och de ungas upplevelser av delaktighet. I dessa artiklar granskas situationen mot bakgrunden av de uppgifter de unga lämnade i enkäten.

I sin artikel *Hobbyföreningar* undersöker Kaunismaa vilken korrelation till exempel kön, skolframgång, respondentens modersmål och föräldrarnas utbildningsbakgrund har med att delta i hobbyverksamhet. Resultaten pekar på såväl överraskande som förväntade värden: vissa hobbytyper är mer populära beroende på kön, betygets medeltal kan inverka på deltagandet och upplevelsen av delaktighet och attityderna mot samhällsaspekter varierar enligt deltagande i hobbyföreningar.

I artikeln *En ung som spelar – utstött eller framtidsbyggare?* undersöker Eeva Sinisalo-Juha och Lauri Vaara hur spelande påverkar ungas liv. Stereotypen av en ung som spelar är ofta en person som är udda och utslagen ur samhället, men stämmer det här enligt resultaten? Spelande är viktigt för de unga, och spelandet ger de unga många goda för-
mågor, sociala relationer och stöd för välbefinnandet, visar Kentauris enkätresultat.

I artikeln *Motionsföreningar och idrottsintressen* undersöker Kaunismaa hur motion och idrott på egen hand eller i föreningar påverkar de ungas liv. Forskningsresultaten tyder på att ungas välbefinnande och skolframgång har ett positivt samband med att utöva idrott och motion. Kaunismaa påminner emellertid om att man av resultaten inte kan dra slutsatser om direkta samband: vi vet inte vad som är orsak och verkan, eller om det måhända rör sig om ett ömsesidigt fenomen.

Ett mål med denna artikelbok är att göra de ungas röst hörd. De ungas svar återspeglar vad de tänkte vid tidpunkten för enkäten. Det är viktigt att vi tar de ungas tankar på allvar, så att de inte i onödan har gjort sig mödan att besvara enkäten. Det är kanske också på sin plats att påminna om att när enkäten som ligger till grund för artikelboken gjordes, pågick det nedstängningar på grund av coronan i Finland. Verksamheten vid de ungas läroanstalter och även hobbyverksamheten skedde i stor utsträckning i digitala miljöer. Det här kan ha påverkat svaren. När du läser denna bok är det ändå bra att komma ihåg att bokens viktigaste budskap är de ungas egna svar.

Belysande lässtunder på Kentauris vingar!

Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet

Pekka Kaunismaa

Karaktären av forskningsdata

Syftet med undersökningen av ungdomsombudets Kompetenscenter Kentauri är att kasta ljus över hur ungas hobbyverksamhet och annan föreningsverksamhet påverkar ungdomarnas tillväxt och delaktighet samt deras samhällspåverkan. Med sikte på den här forskningsuppgiften samlades omfattande forskningsdata in våren 2021. Uppgifterna var en del av en framtidsrapport av föreningen Ekonomi och ungdom TAT. Enkäten besvarades av 14 939 unga, av vilka 36 ingick i försöksmaterialet. Deras svar finns i regel inte med i analysen av forskningsdata. Det faktiska antalet respondenter är således 14 903.

Respondenterna nåddes via grundskolor, gymnasier och yrkesläroanstalter på andra stadiet. En länk till enkäten skickades med Utbildningsstyrelsens hjälp till alla dessa läroanstalter, men av antalet respondenter att döma nåddes bara en del av de unga i målgruppen. Majoriteten av respondenterna var 14–17 år när de besvarade enkäten. Tyngdpunkten ligger på grundskoleelever, som utgör 11 486 personer i forskningsdata. Gymnasisterna är 2 186 till antalet och studerande i yrkesläroanstalter på andra stadiet 1 285. Enkäten besvarades av 7 795 flickor (52,3 % av respondenterna) och av 6 099 pojkar (40,9 %). Av dem som svarade var 425 icke-binära (2,9 %). På frågan om kön valde 584 (3,9 %) personer alternativet ”jag vill inte uppge”.

Denna korta artikel presenterar de viktigaste resultaten som underlag för bokens övriga texter. Resultat av forskningen och fakta om presentationen av forskningsdata har tidigare publicerats i artikelboken Hobby- och föreningsverksamhetens betydelse i ungdomars liv (Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä, Kaunismaa (red.) 2022).

Ungas föreningsverksamhet

Av dem som svarade uppgav 75,3 procent att de har *deltagit* i åtminstone en organisations-typs verksamhet. Flickor deltar betydligt oftare än pojkar: 81 procent av flickorna och 69 procent av pojkarna har deltagit i föreningsverksamhet enligt enkätresultaten. Andelen icke-binära är lika stor som andelen pojkar (69 %) och andelen av dem som inte ville uppge sitt kön (68 %). Eftersom andelen flickor och pojkar skiljer sig avsevärt i det totala respondentantalet, är det skäl att se också på det vägda medelvärdet: flickornas och pojkarnas andelar utjämnas så de är lika stora medan andelen icke-binära respondenter och respondenter som inte upp-gav kön förblir oförändrade. Enligt det vägda medelvärdet deltog 73,5 procent av de unga som besvarat enkäten i föreningsverksamhet.

Tabell 1 visar dem som deltagit i föreningsverksamhet *enligt organisationstyp* och enligt kön. I den sista kolumnen anges det ovan nämnda beräknade vägda medelvärdet. De unga deltar klart oftast i organisationstypen idrotts- och motionsföreningar. Över hälften av ungdomarna deltar i den här typen av föreningsverksamhet, visar enkäten. Flickor deltar lite oftare än pojkar, medan icke-binära och personer som inte uppgett sitt kön deltar i klart mindre utsträckning. Av tabellen framgår att de unga deltar flitigt i hobbyföreningarnas verksamhet. Det är också vanligt att de unga deltar i kulturorganisationers och religiösa föreningars och församlingars verksamhet. De övriga organisationstyperna är relativt sällsynta enligt forskningsdata. Det är ändå värt att nämna intressebevakningsgrupper och -nätverk, som nio procent av respondenterna deltog i. Denna verksamhet är huvudsakligen fritt organiserad och inte som registrerade föreningar. Flickor deltar oftare än pojkar i andra typer av organisationer än i andra hobbyföreningar. Icke-binära och de som inte

Tabell 1. Deltagande i föreningar enligt typ av verksamhet och kön.

	Forskningsdata totalt	Flickor	Pojkar	Annat kön	Jag vill inte uppge	Vägda forskningsdata
Idrottsförening	52,4 %	58,2 %	48,3 %	28,9 %	34,1 %	52,0 %
Ungas hobbyförening	23,5 %	29,2 %	15,9 %	24,9 %	26,4 %	22,3 %
Kulturorganisation	16,2 %	22,6 %	7,3 %	20,9 %	18,2 %	14,5 %
Studentorganisation	15,2 %	19,3 %	10,0 %	17,2 %	13,4 %	14,3 %
Natur- och miljöskyddsorganisation	2,0 %	2,1 %	1,6 %	5,6 %	3,6 %	2,0 %
Kamratstöds-, patient- och funktionshinderorganisation	1,7 %	1,6 %	1,4 %	5,4 %	3,6 %	1,7 %
Politiskt partis barn- eller ungdomsorganisation	2,0 %	1,5 %	2,2 %	6,4 %	3,9 %	2,1 %
Organisation för samhällspåverkan	3,2 %	4,0 %	1,7 %	7,8 %	5,3 %	3,0 %
Religiös förening och församling	15,5 %	21,6 %	8,2 %	13,2 %	13,0 %	14,2 %
Andra hobbyföreningar	8,9 %	7,5 %	10,6 %	8,9 %	10,3 %	9,4 %
Intressebevakningsgrupper och -nätverk	6,5 %	8,2 %	3,7 %	13,9 %	9,8 %	6,1 %
Annan organisation	2,5 %	2,3 %	2,4 %	6,1 %	3,6 %	2,5 %
	19 %	19 %	31 %	31 %	32 %	

uppgett sitt kön deltar aktivare än pojkar och flickor i flera organisationstyper. Särskilt påtagligt är deras deltagande i politisk påverkan och samhällspåverkan samt i intressebevakningsnätverk. De är också aktivare i natur- och miljöskyddsorganisationer samt i kamratstöds-, patient- och funktionshinderorganisationer.

På det stora hela deltar finländska ungdomar uppenbarligen flitigt i föreningsverksamhet. Föreningsverksamhet lockar många pojkar, flickor och icke-binära, även om det finns skillnader mellan könen.

De unga fick svara på hur *viktig* föreningsverksamheten är på en skala med fem nivåer från *inte alls viktig* (1) till *mycket viktig* (5). Frågans exakta ordalydelse var: "Hur viktigt är det för dig att delta i den här verksamheten?". Tabell 2 visar medelvärdena för svaren per organisationstyp. Det högsta medelvärdet får deltagande i idrotts- och motionsföreningars verksamhet. Ännu högre är deltagandet visserligen i alternativet annan organisationsverksamhet, men det alternativet tycks ha valts närmast för deltagande som i princip anses vara viktigt. Oftast ligger medelvärdena mellan 3,1 och 3,5 i fråga om hur viktiga organisationstyperna är.

Tabell 2. Medelvärde för hur viktig föreningsverksamheten är per typ av organisation.

	Medelvärde	N
Idrottsförening	3,91	7 804
Ungas hobbyförening	2,71	3 506
Kulturorganisation	3,46	2 407
Studentorganisation	2,77	2 265
Natur- och miljöskyddsorg.	3,41	305
Kamratstöds-, patient- och funktionshinderorg.	3,34	254
Politiskt partis barn- eller ungdomsorg.	3,36	301
Org. för samhällspåverkan	3,42	484
Religiös förening och församling	3,18	2 312
Andra hobbyföreningar	3,26	1 327
Intressebevakningsgrupper och -nätverk	3,40	976
Annan organisation	4,18	371

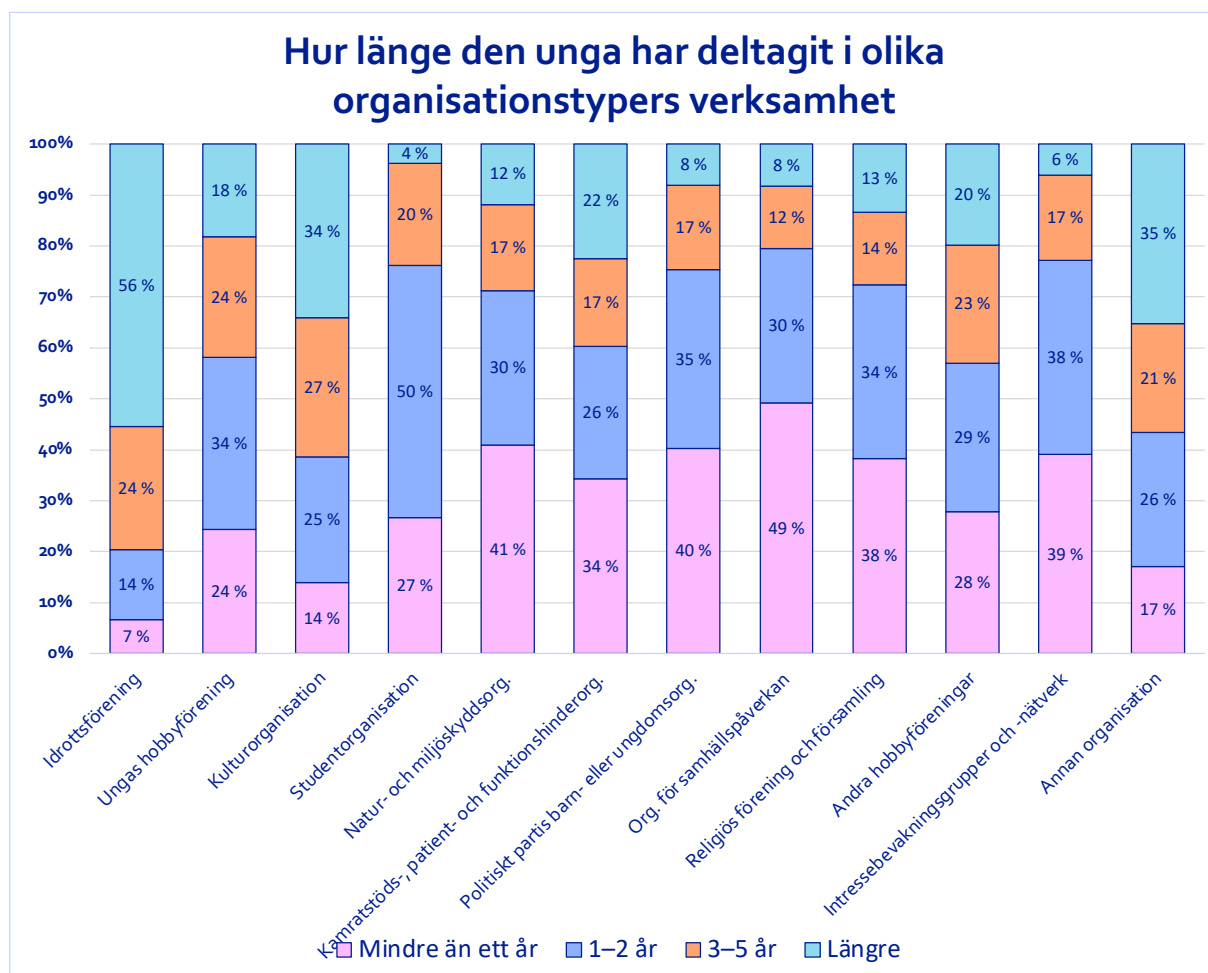

Diagram 1. Hur länge de unga har deltagit per typ av organisation.

Medelvärde är lägre för deltagande i hobbyföreningar för unga och studentorganisationer. Är deltagande i dem mindre intensivt eller mindre baserat på eget intresse?

En tillägsfråga gällde verksamhetens varaktighet. Alternativen var: har den unga deltagit i en organisationstyps verksamhet mindre än ett år, 1–2 år, 3–5 år eller längre. Resultaten visas i diagram 1. Idrotts- och motionsföreningarna avviker på den här punkten från alla andra organisationstyper för att deltagandet i verksamheten är så långvarigt. Cirka 80 procent av deltagarna i idrotts- och motionsföreningar har varit med i verksamheten i minst tre år. Många går med i motionsföreningar som barn, och ofta har unga i 14–17-års ålder deltagit i verksamheten i flera år. Kulturorganisationer är en annan organisationstyp där största delen av respondenterna (60 %) har varit med i minst tre år. Deltagarna har ofta varit aktiva relativt kort tid i organisationstyper som gäller samhällsrelig verksamhet (politiska organisationer och påverkansorganisationer samt intressebevak-

ningsgrupper och -nätverk). Detsamma gäller verksamhet i studentorganisationer, natur- och miljöskyddsorganisationer samt religiösa församlingar. Intresset för dessa organisationstyper tycks vakna i tonåren, visar resultaten.

Ungas hobbyverksamhet

De unga tillfrågades om hobbyverksamhet i form av en klassificering med 15 typer av hobbyer. Av tabell 3 framgår att motionsintressen (motionsidrott och utövning av en idrottsgren) är de vanligaste typerna av hobbyer vid sidan att spela. Över 40 procent av dem som svarade sysslar med idrott eller motion. Därefter kommer musikhobbyer, det vill säga att spela instrument och sjunga, natur och djur samt läsning och bildkonst.

Könsskillnaderna mellan olika hobbyer är ganska stora. Flickor föredrar särskilt att ägna sig åt bildkonst, läsning och scenkonst. Pojkdominerade hobbyer är motorteknik, datorer och spelande.

Tabell 3. Hobbyer enligt kön.

	Forskningsdata totalt	Flickor	Pojkar	Annat kön	Jag vill inte uppge	Vägda forskningsdata
Bildkonst	21 %	30 %	7 %	44 %	35 %	19 %
Handarbete, träarbete	12 %	13 %	10 %	22 %	16 %	12 %
Motorteknik	14 %	5 %	26 %	10 %	11 %	17 %
Teater, cirkus, dans	10 %	16 %	2 %	12 %	12 %	8 %
Läsning	22 %	29 %	11 %	31 %	29 %	20 %
Skrivande, bloggande	8 %	10 %	3 %	20 %	15 %	7 %
Musik (uppträdande)	27 %	34 %	17 %	27 %	31 %	25 %
Motionsidrott	44 %	52 %	36 %	23 %	27 %	43 %
Utövning av en idrottsgren	40 %	41 %	42 %	23 %	25 %	41 %
Besök på kulturevenemang	9 %	11 %	4 %	14 %	12 %	8 %
Fotografering, videospelning	15 %	19 %	9 %	24 %	20 %	14 %
Datorer och programmering	9 %	2 %	17 %	12 %	13 %	11 %
Spelning	37 %	21 %	57 %	47 %	39 %	42 %
Språkstudier	14 %	18 %	9 %	22 %	22 %	14 %
Djur och natur	22 %	27 %	15 %	19 %	21 %	21 %
Annat	6 %	6 %	6 %	10 %	8 %	6 %

Tabell 4 visar de sex vanligaste hobbyerna per kön. Flickornas och pojkarnas listor avviker tydligt från varandra. De delar intresset för motion och musik. I övrigt skiljer sig listorna från varandra. Pojkarnas favoritsysselsättning, att spela, finns inte med på flickornas lista (sjunde populärast bland flickorna). Däremot finns det likheter mellan listorna för de icke-binära och för dem som inte uppgett sitt kön. Bland dem är bildkonst populärast, och deras listor domineras av konstnärliga hobbyer och scenkonst, i stället för motion som har en stark ställning på flickornas och pojkarnas listor.

De unga tillfrågades hur viktiga hobbyerna är på en skala från ett till fem, på samma sätt som för föreningsverksamheten. Tabell 5 visar

medelvärdena per hobby. Allmänt taget anser de unga att hobbyer huvudsakligen är viktigare än föreningsverksamhet. Att ägna sig åt en idrottsgren får den högsta genomsnittliga bedömningen (4,48). Majoriteten anser alltså att det är en mycket viktig hobby eller bedömer dess betydelse med siffran 4. Över fyra i medelvärde får också följande hobbyer: natur och djur, motorteknik, motionsidrott, teater, cirkus och dans, musik och bildkonst. Här ingår alltså hobbyer som är populära bland både pojkar och flickor. Det lägsta medelvärdet får fotografering och att göra videor samt hand- och träarbete, men också de får siffran 3,7, vilket inte är många tiondelar från hobbyernas mittvärde.

Tabell 4. De sex vanligaste hobbyerna enligt kön.

Flickor	Pojkar	Annat kön	Jag vill inte uppge kön
Motionsidrott	Spelande	Spelande	Spelande
Utövning av en idrottsgren	Utövning av en idrottsgren	Bildkonst	Bildkonst
Musik	Motionsidrott	Läsning	Musik
Bildkonst	Motorteknik	Musik	Läsning
Läsning	Musik	Fotografering, videoinspelning	Motionsidrott
Djur och natur	Datorer	Motionsidrott	Utövning av en idrottsgren

Tabell 5. Värderna för hur viktiga intressena är per aktivitet.

	Betydelse	N
Bildkonst	4,03	3 204
Handarbete, träarbete	3,71	1 835
Motorteknik	4,22	2 108
Teater, cirkus, dans	4,16	1 456
Läsning	3,91	3 213
Skrivande, bloggande	3,79	1 165
Musik (uppträdande)	4,15	4 005
Motionsidrott	4,19	6 563
Utövning av en idrottsgren	4,48	6 021
Besök på kulturevenemang	3,82	1 282
Fotografering, videoinspelning	3,7	2 256
Datorer och programmering	3,84	1 318
Spelande	3,97	5 578
Språkstudier	3,83	2 160
Djur och natur	4,3	3 247
Annat	4,12	928

När det gällde hobbyer tillfrågades de unga också om *verksamhetens omgivning* som flerval: utövas hobbyn självständigt, i grupp eller på webben. Resultaten visas i tabell 6 enligt hobbyer. Vi kan se att det är vanligast att utöva hobbyer självständigt, vilket här innebär det att den som svarar inte associerar hobbyn med ett tydligt grupp- eller webb-sammanhang, utan den utövas i en privat sfär. Hobbyerna utövas med andra ord oftast självständigt, med undantag av teater, cirkus och dans samt att syssla med en idrottsgren. De här hobbyerna bygger på gruppverksamhet, och kontexten är vanligen en förening eller till exempel en tjänst som produceras av ett medborgarinstitut eller ett företag när det gäller vissa idrottsgrenar. Gruppverksamhet är ganska vanligt också inom musikhobbyer, språkstudier, djur och natur, spelande och motorteknik. Forskningsdata samlades in mitt under coronatiden när gruppaktiviteterna i allmänhet var inställda eller hade flyttats till webben. För hobbyer som utövas i grupp kan resultaten därför vara sämre än före eller efter pandemin. Av samma orsak kan man anta att webbmiljön har använts mer allmänt än tidigare. Ganska få hobbyer utövas ändå i större skala på webben, även om det är väldigt vanligt när det gäller spelande, datorer och språkstudier. Också skrivande och bloggande samt att arbeta med

fotografier och videor sker ganska ofta på webben, visar forskningsdata.

Kopplingen mellan förenings- och hobbyverksamhet och de ungas tillväxt och delaktighet

I bokens artiklar undersöks närmare hur de ungas förenings- och hobbyverksamhet påverkar faktorer som anknyter till deras *tillväxt och delaktighet*. För granskningen ges bakgrundsfakta i form av en översikt. Utan en definierad forskningsfråga iakttar vi hurdan samvariation det förekommer för deltagande i föreningsverksamhet och dataindikatorer för tillväxt och delaktighet.

Tillväxten och delaktigheten beskrivs med hjälp av fem summavariabler: livshantering och självstyrande, ansvarstagande, lärande och framtidsorientering, delaktighet i gemenskaper och delaktighet i samhället. Dessa summavariabler har skapats utifrån attitydfrågor som besvarades på skalan helt av *annan åsikt* (1) – *helt av samma åsikt* (5). Frågorna som ingår i summavariablerna framgår av tabell 7. Som summavariabler i analysen används också summan av mängden deltagande i olika typer av

Tabell 6. Hobbyernas omgivning: självständigt, i grupp och på webben

	Självständigt	I grupp	På webben
Bildkonst	92 %	15 %	6 %
Handarbete, träarbete	91 %	16 %	3 %
Motorteknik	92 %	20 %	5 %
Teater, cirkus, dans	35 %	75 %	5 %
Läsning	98 %	2 %	8 %
Skrivande, bloggande	91 %	6 %	21 %
Musik (uppträdande)	81 %	34 %	7 %
Motionsidrott	93 %	18 %	2 %
Utövning av en idrottsgren	39 %	81 %	2 %
Besök på kulturevenemang	83 %	27 %	8 %
Fotografering, videoinspelning	94 %	7 %	13 %
Datorer och programmering	84 %	16 %	34 %
Spelande	76 %	25 %	56 %
Språkstudier	79 %	28 %	28 %
Djur och natur	87 %	28 %	2 %
Annat	70 %	40 %	13 %

organisationer och summan av antalet olika hobbyer. Dessa är grova variabler som beskriver aktivitet i föreningar och hobbyer, men de ger motsvarande information som de mer finstilla variablerna som kan härröras ur forskningsdata.

Tabell 8 innehåller korrelationer som visar samvariationen mellan summavariablerna för tillväxt och delaktighet samt summavariablerna som beskriver aktivitet i föreningar och hobbyer. Två stjärnor betyder statistiskt pålitlig samvariation. I praktiken uppstår en mycket stark koppling

när korrelationsvärdet överstiger 0,1. Tabellen bör läsas kritiskt; såsom flera av artiklarna i den här boken visar, kan bakomliggande variabler eller andra faktorer förklara samvariationen. Tabellen ska alltså inte läsas som en kausal förklaring där förenings- eller hobbyverksamhet direkt förklarar fenomenet med tillväxt och delaktighet. Positiva korrelationer visar att ju mer förenings- eller hobbyverksamhet, desto mer sannolikt är det att samma personer uppger att fenomenet i anknytning till tillväxt och delaktighet gäller dem.

Tabell 7. Summavariablernas frågor som beskriver tillväxt och delaktighet.

Livshantering och självstyrande	Ansvarstagande	Lärande och framtidsorientering	Delaktighet i gemenskaper	Delaktighet i samhället
Jag planerar noga hur jag använder min tid.	Det är viktigare för mig att ta hand om andra än att själv leva fullt ut.	Jag är framgångsrik i mina studier.	Det är viktigt för mig att mitt sociala liv är aktivt.	Jag är inte alls intresserad av politik (omvänd).
Jag har en regelbunden hobby.	Jag är redo att ge avkall på min levnadsstandard för att stoppa klimatförändringen.	Jag blir glad av att lära mig nya saker.	Jag har många olika vänkretsar.	Jag strävar efter att påverka samhället genom min verksamhet.
Jag gör vad jag vill utan att bry mig om andras åsikter.	Skattesmitning är acceptabelt (omvänd).	Jag vill gå min egen väg och göra saker som ingen annan har gjort än.	Jag är redo för stora uppoffringar för att hjälpa vänner.	Jag litar på att de finländska medierna rapporterar opartiskt om saker.
Under de kommande åren skulle jag vilja göra vad jag känner för och njuta av livets alla glädjeämnen.	Vi måste sträva efter jämlikhet för alla människor i samhället.	Jag är beredd att satsa på studierna för att bli framgångsrik i arbetslivet.	Den största njutningen i mitt liv är att skapa glädje för en annan människa.	Jag är väl medveten om vad som händer i min omgivning och i världen.
Jag anser att det går bra i livet för mig just nu.	Det är allas ansvar att bekämpa klimatförändringen.	Jag vill ha ett arbete som är i linje med mina värderingar.	Jag anpassar mig lätt efter andras vilja.	
Jag tillbringar helst fritiden hemma, jag saknar inte hobbyer utanför hemmet (omvänd).				
Jag tillbringar större delen av min fritid på internet (omvänd).				

Av tabell 8 framgår att korrelationerna i huvudsak är starkt positiva. Gränsen för statistiskt pålitlig positiv korrelation överskrids även i de fall där kopplingen är svagare. Föreningsaktiviteten samt hobbyverksamheten har i viss mån på olika sätt samvariation med variablerna för tillväxt och delaktighet. Föreningsaktiviteten har en starkare koppling till livshantering och själv-

styrande samt delaktighet i gemenskaper och delaktighet i samhället än hobbyverksamheten. Däremot har hobbyverksamheten en starkare koppling till ansvarstagande samt lärande och framtidsorientering. Det kan tolkas som att föreningsverksamhet mer verkar stärka den ungas självständighet och delaktighet, medan hobbyverksamhet i högre grad stärker den egna individuella aktiviteten.

Tabell 8. Korrelationerna mellan deltagande i föreningar och antalet hobbyer med indikatorer för tillväxt och delaktighet.

	Livshantering och självstyrande	Ansvarstagande	Lärande och framtidsorientering	Delaktighet i gemenskaper	Delaktighet i samhället
Antal omnämmanden om deltagande i föreningar	0,141**	0,215**	0,192**	0,116**	0,212**
Antal hobbyer	0,038**	0,238**	0,241**	0,027**	0,203**

Den ungas tillväxt i skuggan av ensamhet

Eeva Sinisalo-Juha

En av uppgifterna för ungdomsombudets Kompetenscenter Kentauri är att utreda hur ungas verksamhet i hobby- och medborgarorganisationer påverkar deras tillväxt och delaktighet samt verksamhetens samhällsliga genomslagskraft. Ungdomstiden beskrivs ofta som en period då man umgås i många olika kamratgrupper. De unga kommer i kontakt med nya grupper via skolan eller hobbyerna. Ungdomstidens vänskapsförhållanden varar ofta livet ut. Att uppleva ensamhet är däremot en faktor som påverkar utvecklingsfaserna under ungdomstiden och som kan få långtgående följder för den ungas upplevelse av tillväxt och delaktighet.

Min egentliga forskningsfråga i denna artikel är att ta reda på om man genom att utnyttja Kentauris enkätdata kan undersöka de faktorer som påverkar den ungas tillväxt med tillämpning av en modell för identitetshorisonter: Hur ser ensamma ungdomars framtidsutsikter ut? Upplevelsen av delaktighet tycks påverkas av den ungas kön samt av hurdan hobby- eller föreningsverksamhet den unga har deltagit i, visar Kentauris forskningsdata. Dessa saker påverkar också upplevelsen av ensamhet hos den unga. Den ungas identitetshorizont tycks påverkas både av upplevelsen av delaktighet och av känslan av ensamhet. Till sist funderar jag på hur man kan stöda de ungas tillväxt och delaktighet samt bekämpa de ungas ensamhet i hobbyerna eller i föreningsverksamheten.

Upplevelse av delaktighet och utveckling av agentskap i ungdomen

Delaktighet är ett besvärligt begrepp. Definitionen av begreppet varierar enligt kontexten. Närliggande begrepp till delaktighet är ofta *delta* eller *delaktiggöra*. Det finska ordet "osallisuus" är starkt kopplat till det fin-

ska språket, och det är svårt att hitta en direkt motsvarighet till exempel på engelska. Ofta används orden "participation", "inclusion", "belonging" eller "engagement". Tillsammans med Aino Tormulainen försökte vi definiera delaktighet redan i vår första publikation *Kompassi Osaamiskeskus Kentaurin matkaan*. Då kom vi fram till en följande definition:

"Delaktighet är sådan tillhörighet där den egna handlingsförmågan bevaras eller stärks. När delaktigheten förverkligas uppstår en känsla av tillhörighet och en möjlighet att påverka. Erfarenheten stärker känslan av egenmakt och aktörskap." (Sinisalo-Juha & Tormulainen 2021.)

Delaktighet är dock ett av de centrala begreppen i Finlands ungdomslag (2016). I ungdomslagen avses med delaktighet bland annat utveckling av ungas möjligheter till deltagande och påverkan samt främjande av ett aktivt medborgarskap. I praktiken främjas delaktighet till exempel med hjälp av ungdomsfullmäktigeverksamhet eller medel för deltagande budgetering.

Elina Nivala och Sanna Ryyänen (2013) beskriver delaktighet som något som sker i växelverkan mellan gemenskapen och individen. De presenterar tre villkor för att delaktighet ska förverkligas. För det första ska personen höra till en gemenskap för att vara delaktig i den. Det förutsätter en gemenskap där personen kan agera och samtidigt bli sedd, hörd och erkänd som sin egen unika person. Följande villkor är att personen deltar i gemenskapen och inom gemenskapen. Delaktighet förverkligas när varje medlem i gemenskapen har möjlighet och makt att påverka gemenskapen och saker som gäller dess verksamhet. Det tredje villkoret för delaktighet är att personen ska identifiera sig själv som medlem i gemenskapen och känna sig som en del av den. Till det tredje villkoret hör också att ta ansvar i gemenskapen och att

binda sig till verksamheten. Man kan tänka sig att delaktighet består av samverkan, reflektion och dialog.

Delaktighet kan också granskas via tillhörighet. Då innebär delaktighet att vara med, tillträde, hänsyn samt möjligheter att dela erfarenheter med andra. Dess olika nivåer är den samhälls- ligen nivå, gemenskapsnivån och den individu- ella nivån. Hurdant stöd som behövs för att del- aktigheten ska förverkligas varierar på de olika nivåerna. (Nivala & Ryyänen 2013.) I fråga om ungas hobby- och föreningsverksamhet borde man beakta upplevelsen av delaktighet.

Till exempel när vi granskar svaren på enkäten *Hälsa i skolan* ser vi att upplevelsen av delaktighet är svagare hos de elever som har blivit mobbade eller som själva har mobbat i skolan jämfört med de andra eleverna. Det syns på alla skolstadier, men tydligast i årskurs 8 och 9 i grundskolan. (Virrankari, Leemann & Kivimäki 2020.) Kan man därmed tänka sig att när de ungas upplevelse av delaktighet i skolan har kunnat stärkas, förekommer det mobbning i mindre utsträckning?

Ur en utvecklingspsykologisk synvinkel är den ungas agentskap, det vill säga känslan av att man själv har inflytande, en balansgång mellan ens agentskap och självständighet i förhållande till andra. Man kan tänka sig att agentskapet blir möjligt då den unga identifierar sina starka sidor och reflexmässigt förmår skilja dem från sina passioner eller förpliktelser kring dem. Agentskap är en personlig strategi som kan användas för att fundera över sin strategi för att uppnå målen och å andra sidan huruvida det är lönsamt. (Côté & Levine 2002, 84–87.) De unga har dock olika förutsättningar att utnyttja den omgivande kulturens möjligheter att utveckla sin identitet och sitt agentskap.

Antti Maunu och Tomi Kiilakoski (2018) är inne på samma spår: enligt dem påverkas den ungas upplevelse av delaktighet av möten med andra. De anser det vara viktigt att identifiera att upplevelsen av delaktighet skapas i den ungas vardag. Upplevelsen av delaktighet påverkas av den ungas egna iakttagelser av sitt agentskap, men också av hurdan bild av den unga som aktör som förmedlas av de närstående. De unga kan alltså styras både till delaktighet och till utanförskap.

Ensamhet under ungdomstiden

När jag arbetade för föreningen Valo-Valmennusyhdistys, ställdes jag ansikte mot ansikte med ensamma ungdomar i deras vardag. Dessa unga växlade mellan försiktiga försök att umgås med andra och beredskap att omedelbart kliva åt sidan om de upptäcker något som tyder på att de inte duger. Ungdomarna hade inte haft tillfälle att öva sina sociala färdigheter eftersom de hade tillbringat så mycket tid ensamma i isolation. Många av dem var mycket klumpiga i sociala sammanhang och tolkade samtidigt lätt ungdomars normala beteende som ett hot. Lösningen var då att reflexmässigt avlägsna sig från situationen. Ekvationen var ofta mycket utmanande. (Sinisalo-Juha 2019.)

Ensamhet är ofta en privat angelägenhet och ett tabu, och därför kan det uppstå en känsla av skam och stigmatisering om man tar upp saken. Även om avsikterna är goda när man försöker ingripa i ensamheten eller minska den, kan ensamma människor i praktiken ändå stämpas och stigmatiseras ännu mer av olika åtgärder, till exempel tillställningar som riktar sig till ensamma personer. (Grönlund & Falk 2016, 270–271.) Grundläggande känslor som hänger ihop med ensamhet är åtminstone blyghet, ångest, vrede, skam och skuld, enligt Juho Saari (2016, 19).

Forskning har visat att ensamhet försämrar människors upplevelse av välfärd och deras hälsotillstånd jämfört med dem som inte känner sig ensamma, skriver Sakari Kainulainen (2016, 114–115). På motsvarande sätt stärker särskilt nära mänskliga relationer som bygger på interaktion livskvaliteten avsevärt. Särskilt ensamhet under ungdomstiden påverkar såväl den ungas utveckling som livet framöver. De unga uppger själva att bristen på vänner är den allra viktigaste orsaken till utslagning. Det här framgår av Anu Gretchels och Sami Myllyniemis (2017, 34) så kallade Nuorisobarometrin NEET-nuorien erillisyttäyte (Ungdomsbarometern-material om unga som hamnat utanför utbildning och arbetsliv).

Det finska servicesystemet identifierar i viss mån flera av de svårigheter som kan uppstå under ungdomstiden, såsom psykiska problem, självskadebeteende eller arbetslöshet. Det finns riktade tjänster för dessa problem och det samlas också in statistik om prevalensen. Unga upplever ensamhet annorlunda än de

utmaningar i ungdomstiden som kan konstateras statistiskt. Det menar Niina Junttila (2015, 18) som forskar i ensamhet. Ensamhet är den ungas subjektiva upplevelse. Den upplevelsen kommer man åt bara genom att fråga den unga själv om ensamheten. Att vara ensam är ändå en annan sak än ensamhet. Genom att tillbringa tid ensam kan den unga ta reda på vad hen vill med sitt liv (bl.a. Helve 2022.) Upplevelsen av ensamhet belastar däremot den unga.

Den ungas ensamhet säger inget om hur mycket hen träffar andra människor, utan berättar snarare om utanförskap. En fråga som ställdes i enkäten Hälsa i skolan av Institutet för hälsa och välfärd (2021) löd till exempel: "Har du någon nära vän?". Svaren av de unga som uppgav att de inte har en enda nära vän visas i diagram 1. Svaren visar på en enorm förändring som sker vid övergången från de lägre till de högre årskurserna. En knapp procent av eleverna i årskurserna 1–6 uppgav att de inte har några nära vänner. Motsvarande siffra för eleverna i årskurserna 7–9 var över nio procent. I var nionde ung persons sociala relationer sker alltså något oönskat vid övergången från de lägre till de högre årskurserna. En annan anmärkningsvärd

skillnad gäller kön. Flickor verkar ha fler nära vänner än pojkar. Cirka tio procent av pojkarna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter uppger att de inte har några nära vänner, av flickorna knappa sju procent. (Sotkanet.)

En annan fråga i enkäten Hälsa i skolan samma år var: "Känner du dig ensam?" Jämfört med enkäten året innan, 2019, har antalet unga som känner sig ensamma ökat i varje respondentgrupp. Särskilt fler flickor känner sig ensamma. Till exempel unga som studerar i yrkesläroanstalter känner sig mer ensamma. Andelen hade ökat från 18 procent 2019 till 26 procent 2021. Fenomenet kan ha påverkats av pandemin till följd av coronaviruset. Det är beaktansvärt att de unga som inte har en enda nära vän är färre än de unga som känner sig ensamma, enligt svaren på enkäten Hälsa i skolan. Till exempel av flickorna i yrkesläroanstalter har sju procent inga nära vänner, men 26 procent av flickorna känner sig ensamma. Ensamhet handlar med andra ord om de ungas subjektiva känsla, som Junttila har konstaterat.

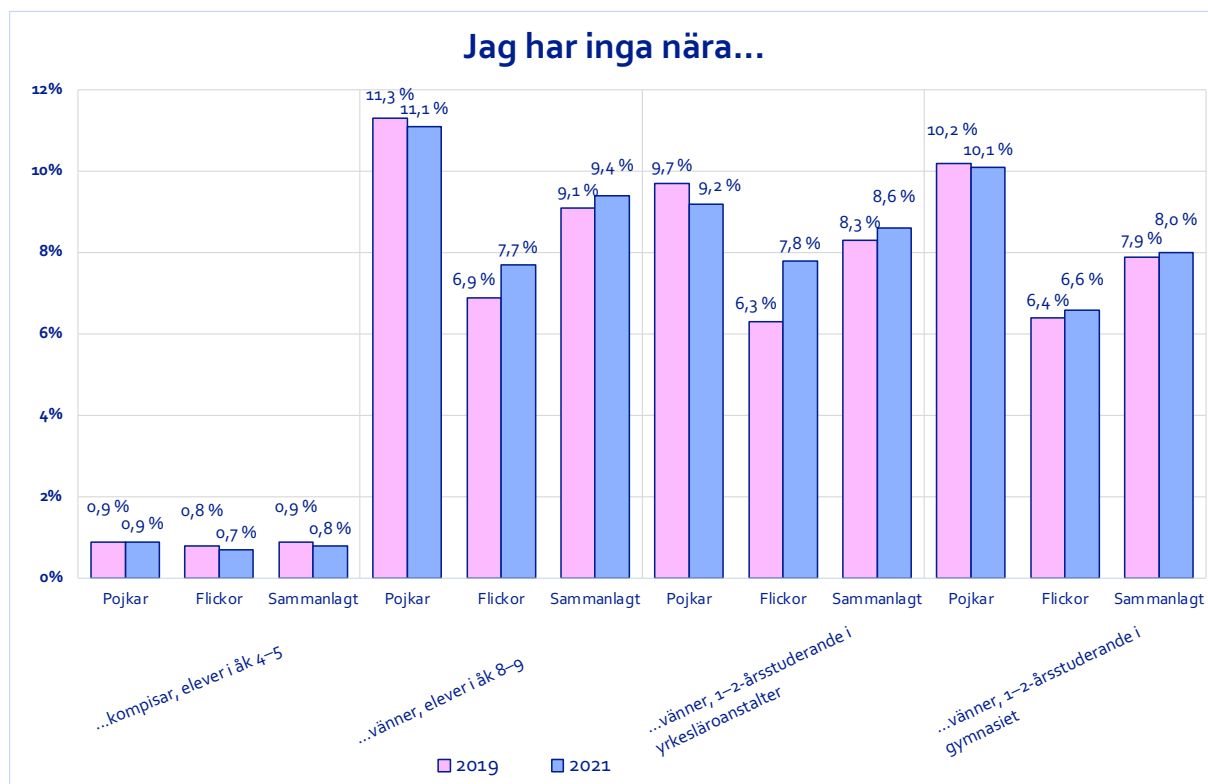

Diagram 1. Avsaknad av nära vänner i olika åldersgrupper. Källa: enkäten Hälsa i skolan 2019 och 2021.

Uppbyggnad av en identitetshorisont

Modellen för identitetskapital syftar till att synliggöra olika faktorer som i samverkan ger den unga resurser att bygga upp sin identitet. Begreppet identitetskapital har uppkommit som fortsättning på begreppen socialt kapital och kulturellt kapital, och beskriver uttryckligen uppbyggnaden av en identitet. Resurserna den unga använder för att bygga upp sin identitet, det vill säga identitetskapitalet, kan delas in i materiella och immateriella tillgångar. En viktig del av ungdomstiden är bland annat att bli en del av olika grupper och gemenskaper. Det skapar immateriellt identitetskapital. Ett starkt identitetskapital ger den unga förutsättningar för ett eget liv som hen kan förbinda sig till. Identitetskapitalet påverkar också hur den ungas identitetshorisont utformar sig. (Bl.a. Côté & Levine 2002, 151–171; Tikkanen 2016.)

Idén med identitetshorisonten är att granska hur breda eller snäva möjligheter den unga anser sig ha. En bred identitetshorisont innebär att den unga har färdighet att förverkliga intressanta möjligheter, även om det betyder att hen till exempel måste flytta till en annan ort eller ett annat land. Den unga kan också fatta självständiga beslut om möjligheter som är viktiga för hen och är inte beroende av till exempel föräldrarnas förväntningar. (Côté 2016, 38–42.)

En snäv identitetshorisont innebär att den unga har färre valmöjligheter i sitt liv. Då kan man också tala om identitetsångest. Den unga är till exempel inte beredd att flytta till en annan ort på grund av studier eller jobb. Den unga kan också ha svårt att bortse till exempel från vad föräldrarna har planerat för hens framtid. Det kan till och med kännas omöjligt. (Helve m.fl. 2017.) Till exempel yrkesval kan vara en sådan sak. Lite tillspetsat: när den unga har en bred identitetshorisont, är hela världen full av möjligheter. När identitetshorisonten är snäv, får den unga ångest till och med av att flytta till en närliggande ort eller av att möta nya fenomen eller människor.

Forskningsfrågor och forskningsmetoder

Denna studie baserar sig på Kentauris kvantitativa forskningsdata som har beskrivits ovan (se Kaunismaa *Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet*). Kvantitativa forskningsdata är ganska onyanserade och svarar inte på preciserande frågor. När forskningsdata är så omfattande, kan man å andra sidan lita på vad siffrorna berättar. I den här artikeln gör siffrorna de ungas röst hörd.

Eftersom jag i artikeln fokuserar uttryckligen på de ungas ensamhet, har jag speglat de ungas svar mot påståendet ”Jag känner mig ofta ensam”. De unga fick ta ställning till påståendet på en skala med fem nivåer. Ytterligheterna är *helt av annan åsikt* och *helt av samma åsikt*. Jag har jämfört de ungas svar på påståendet med olika frågor. Frågorna ska antyda vad ungdomarna tänker om sina framtida möjligheter.

Vad berättar Kentauris forskningsdata?

Det är viktigt att lyfta fram de ungas svar ur Kentauris forskningsdata. Alltför ofta får unga – och också vi vuxna – svara på enkäter om olika teman, men om någon är intresserad av svaren förblir kanske oklart. De ungas svar berättar om många intressanta saker. I den här artikeln koncentrerar jag mig emellertid på de ungas upplevelse av ensamhet i svaren. Mer exakt är jag intresserad av de unga som var *av samma åsikt* eller *helt av samma åsikt* om påståendet ”jag känner mig ofta ensam”. Hit hör cirka 4 000 unga, det vill säga 26 procent av dem som svarade på Kentauris enkät.

Ungas upplevelser av delaktighet

De ungas ensamhet kan också granskas genom upplevelse av delaktighet. Utifrån forskningsdata har två summavariabler skapats: delaktighet i gemenskaper och delaktighet i samhället. Dessa summavariabler kan undersökas i förhållande till de ungas deltagande i föreningsverksamhet och hobbyer. Vi ser en del intressanta fynd i tabell 1. För det första upplever ungdomarna den starkaste delaktigheten både i gemenskaper och i samhället genom idrotts- och motionsföreningars verksamhet. Både motionsidrott och utövning av en idrottsgren är hobbyer som stärker de ungas upplevelse av delaktighet både i gemenskaper och i samhället. Ingen annan förenings- eller hobbyverksamhet för unga hade motsvarande effekt.

Hobbyerna läsning, skrivande eller språkstudier bidrar inte till de ungas upplevelse av delaktighet i gemenskaper. Däremot kan de unga uppleva stark delaktighet i samhället via dessa hobbyer. Intressant nog har unga som sysslar med motorteknik en helt motsatt upplevelse av delaktighet: de här ungdomarna upplever delaktighet i gemenskaperna, men inte i samhället.

Spelande som hobby skapar varken delaktighet i gemenskaper eller i samhället.

Det är också tydligt att de unga har en mycket svag upplevelse av delaktighet om de inte deltar i föreningsverksamhet. Vi kan se motsvarande resultat för de unga som inte har någon regelbunden hobby. Därmed kan man tänka sig att föreningsverksamhet och hobbyer ökar den ungas upplevelse av delaktighet och att de också påverkar den ungas känsla av ensamhet.

Ungas upplevelser av ensamhet

Våra digra forskningsdata ger många möjligheter. Nedan begränsar jag mig dock till att relatera frågorna som behandlas till påståendet om ensamhet. Då kan jag observera hur den ungas upplevelse av ensamhet påverkar hur hen besvarar andra frågor. Av alla som svarade är 17 procent, det vill säga cirka 2 500 unga, av samma åsikt om påståendet "Jag känner mig ofta ensam". Av samma åsikt är tio procent, det vill säga cirka 1 500 unga. Det betyder att cirka 4 000 unga som besvarade Kentauris enkät känner sig ensamma. Min första iakttagelse är att ensamhet hänger ihop med den ungas kön. Knappa sju procent av pojkarna är

Tabell 1. Delaktighet i gemenskaper och samhället bland dem som svarade, korrelationskoefficienter.

	"Delaktighet i gemenskaper"	"Delaktighet i samhället "
Verksamhet i ungdomsorganisationer		
Idrotts- eller motionsförening (n = 7 804)	0,114**	0,139**
Inget föreningsdeltagande (n = 3 697)	-0,126*	-0,169**
Hobbyverksamhet		
Motionsidrott (n = 6 543)	0,121**	0,146**
Utövning av en idrottsgren (n = 6 002)	0,141**	0,111**
Spelande (n = 5 552)	-0,079**	-0,02*
Läsning (n = 3 199)	-0,088**	0,179**
Motorteknik (n = 2 099)	0,056**	-0,077**
Språkstudier (n = 2143)	-0,028*	0,115**
Skrivande, bloggande (n = 1 159)	-0,021*	0,105**
Ingen regelbunden hobby (n = 3 436)	-0,123**	-0,128**

helt av samma åsikt om att de ofta känner sig ensamma. Motsvarande andel av flickorna är elva procent. Siffrorna överensstämmer med resultaten av enkäten Hälsa i skolan som presenterades ovan. Av de icke-binära unga är över en fjärdedel, det vill säga 27 procent, "helt av samma åsikt" om påståendet "Jag känner mig ofta ensam". Motsvarande andel av de unga som inte ville uppge sitt kön i Kentauris enkät är 18 procent. (Diagram 2.)

Min följande iakttagelse gäller modersmålet. Av de unga med svenska som modersmål är bara

18 procent av samma eller helt av samma åsikt om ensamhetspåståendet, av de finskspråkiga är andelen 26 procent. Dessa svarsalternativ valde 37 procent av de unga med arabiska som modersmål och 35 procent av dem som talar ryska som modersmål. För engelskans del innehåller tabellen över modersmål antagligen ett fel. Särskilt de unga som sysslar med spelande, vilket här innebär både digitala spel och brädspel, verkar ha valt engelska som sitt andra lika starka språk och ignorerat ordet modersmål. (Diagram 3.)

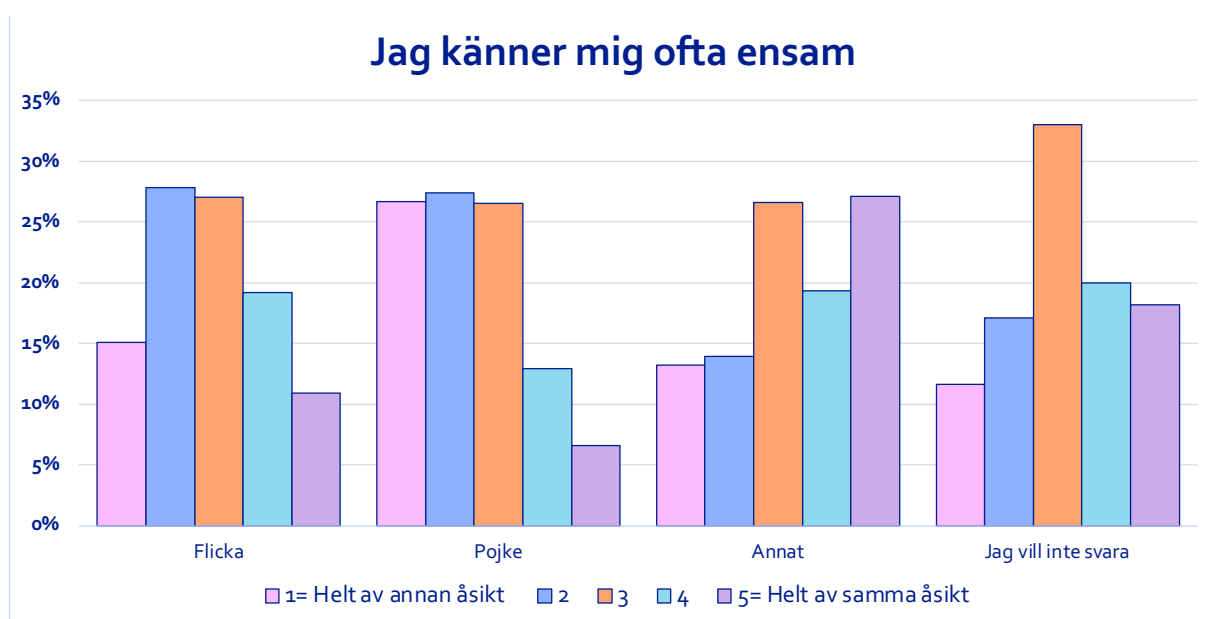

Diagram 2. Andelen av respondenterna som känner sig ensamma enligt kön.

Diagram 3. Respondenternas modersmål i jämförelse med hur många som svarade att de känner sig ensamma eller mycket ensamma.

Diagrammen 4–12 nedan ska läsas på följande sätt. På den vågräta axeln kan följa om den unga till exempel är helt av annan åsikt eller helt av samma åsikt på Likert-skalan 1–5 om påståendet "Jag känner mig ofta ensam". Om den unga har svarat att hen är helt av annan åsikt, det vill säga siffran 1, känner den unga sig inte alls ensam. Om den unga på motsvarande sätt har svarat med siffran 5, känner hen sig ofta ensam. På den vågräta axeln visas de ungas svar på olika påståenden i förhållande till deras upplevelse av ensamhet. Till vänster visas de ungas

upplevelser av att inte känna alls ensamhet och till höger av att ofta känna ensamhet.

De unga tillfrågades om de har en regelbunden hobby. Svaren av de mest ensamma unga i diagram 4 tyder på att många ungas ensamhet också hängde ihop med att de inte hade en enda regelbunden hobby. Man kan ändå inte direkt dra slutsatsen att ensamhet hänger ihop med att den unga inte har hittat en lämplig hobby åt sig eller till exempel att den unga kanske inte vill söka sig till andra ungas sällskap.

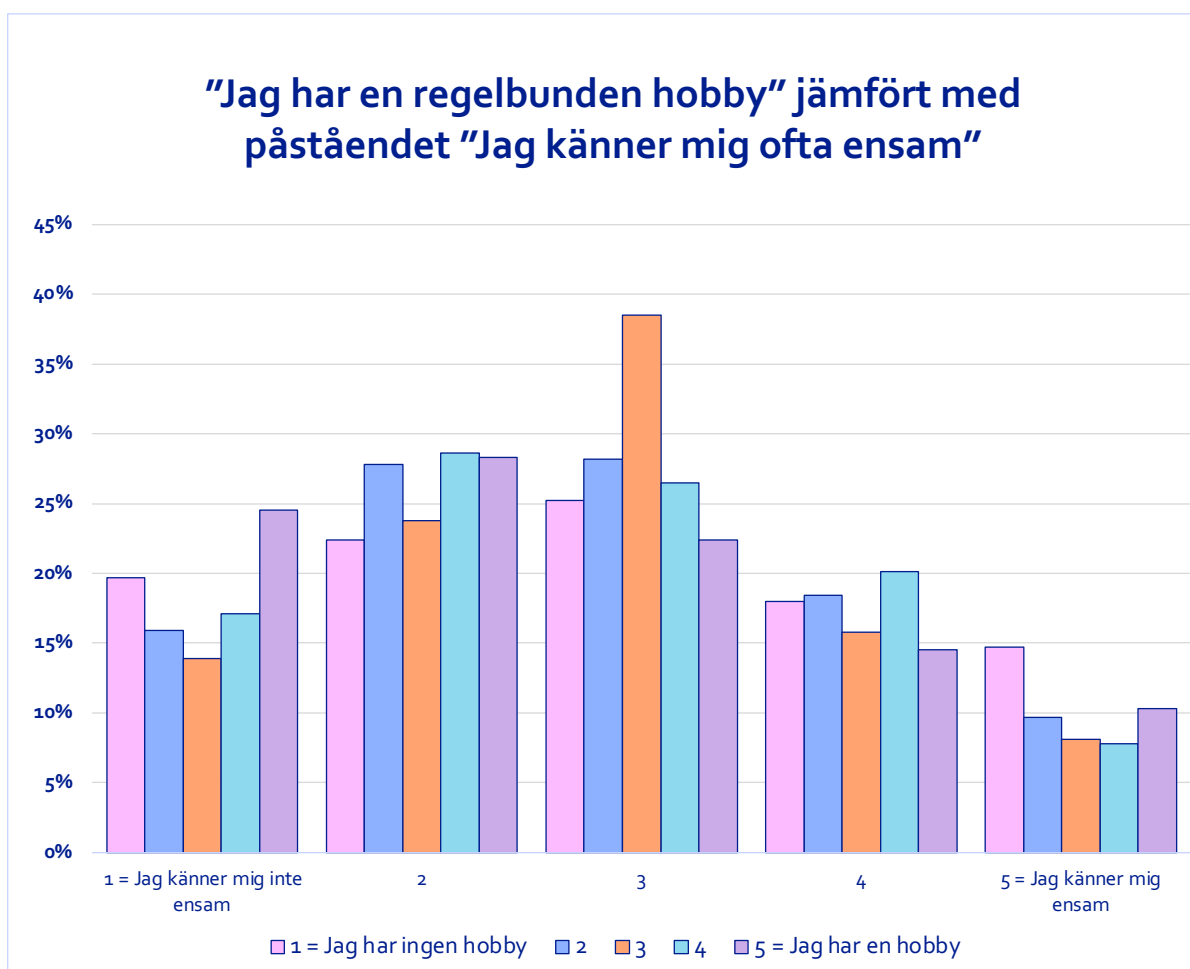

Diagram 4. Regelbunden hobby i förhållande till upplevelsen av ensamhet.

När de unga tillfrågades om deltagande i föreningsverksamhet var det sista alternativet på motsvarande sätt: "Jag har inte deltagit i någon grupps verksamhet". Enligt diagram 5 har ensamma unga deltagit i gruppverksamhet i förhållandevis större utsträckning än de unga som inte känner sig ensam. Resultatet är intressant. Det verkar som om deltagande i grupper i sig inte minskar känslan av ensamhet. Känslan av ensamhet hos unga handlar inte om andra ungdomars sällskap eller avsaknad av hobbyer, utan om något annat.

Å andra sidan är känslan av ensamhet konsekvent förknippad med att ensamma unga har klart färre olika vänkretsar än andra (diagram 6.). Att ordet "vän" användes i den här frågan kan ha en viss betydelse. Ordet kan vara starkt laddat eller å andra sidan kan det tolkas mer allmänt som att höra till olika kretsar. Hur ordet tolkas beror på den unga personen. Det verkar dock tydligt att de unga som känner sig ensamma knappt har några olika vänkretsar.

Diagram 5. "Upplevelse av ensamhet bland dem som svarade "Jag deltar inte i någon gruppverksamhet".

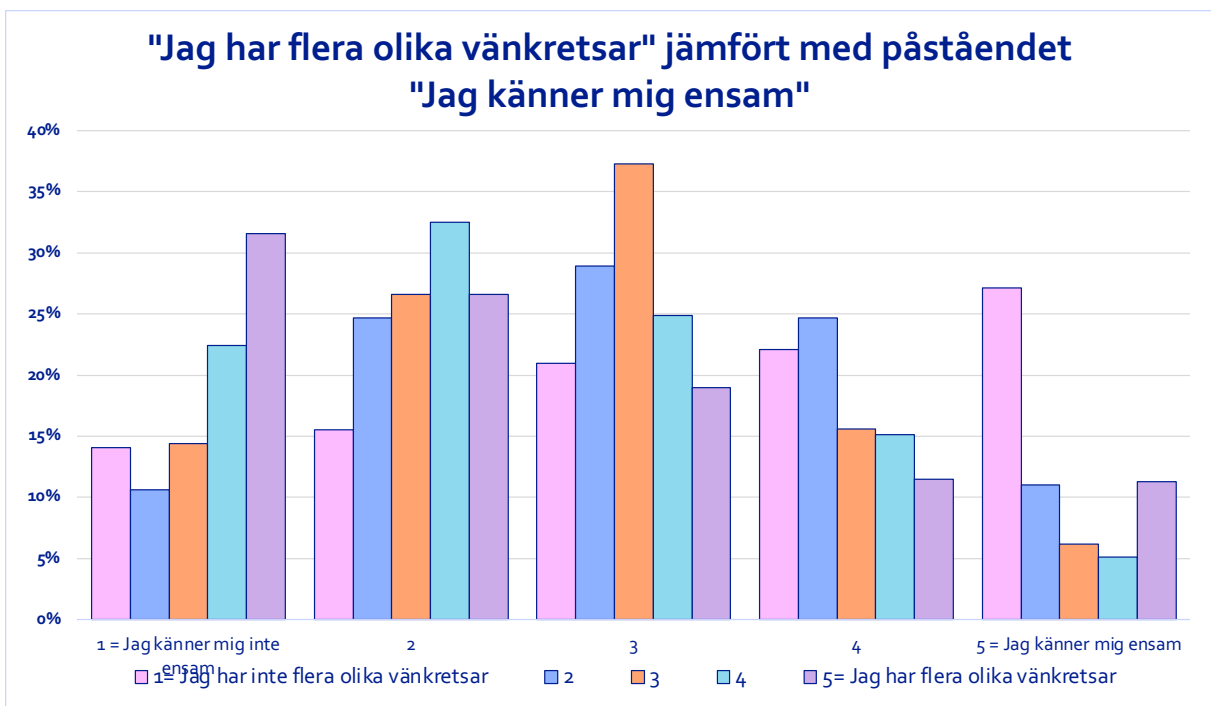

Diagram 6. Inverkan av flera vänkretsar på upplevelsen av ensamhet

De unga har svarat på nästan motsvarande sätt på frågan om vikten av ett socialt aktivt liv. De flesta av de allra mest ensamma ungdomarna anser inte att ett socialt aktivt liv är viktigt för dem. Utifrån forskningsdata kan man inte heller för det här påståendet säga om känslan av ensamhet är kopplad till att den unga inte vill ha ett socialt aktivt liv eller till att det av en eller annan anledning inte är möjligt. (Diagram 7.)

Ensamma unga har inte just alls behov av hobbyer utanför hemmet. Diagram 8 visar att ytterligheterna i svaren på ensamhetsfrågan bildar nästan motsatta profiler för de ungas behov av hobbyer utanför hemmet. Intressant nog svarar mycket ensamma unga att det vill tillbringa sin tid hemma. En tolkning är att de kanske har dåliga erfarenheter av att umgås med andra ungdomar och då känns hemmet tryggt. Samtidigt tycks de inte vilja delta i föreningsverksamhet eller hobbyer utanför hemmet.

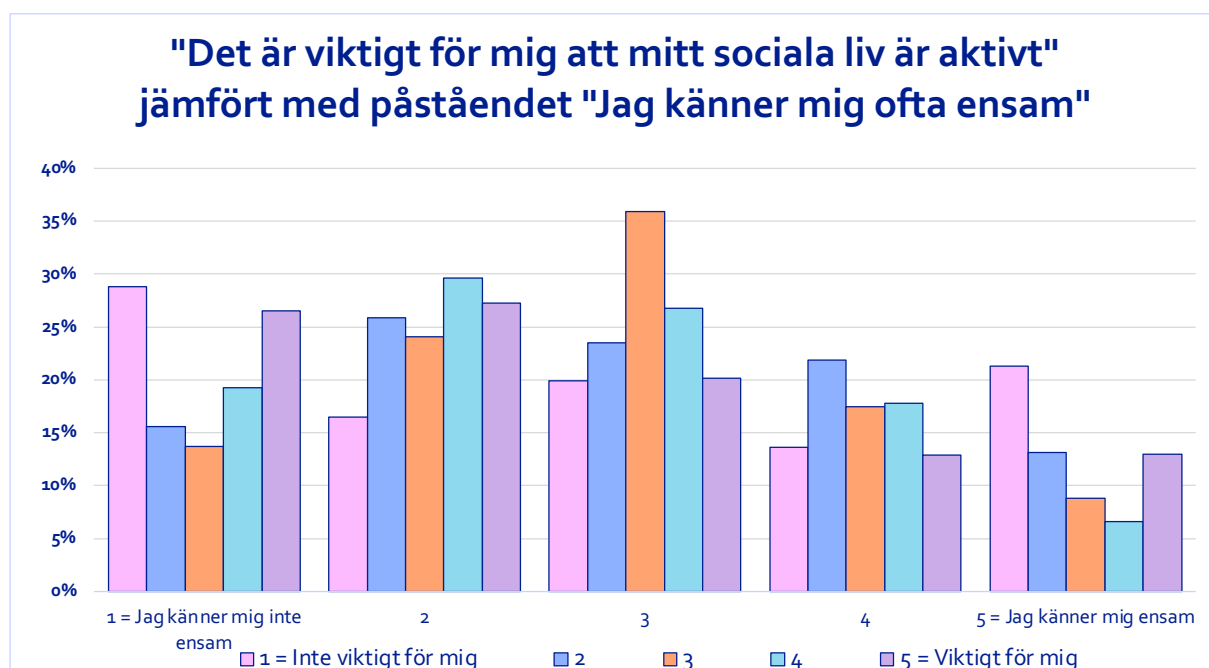

Diagram 7. Vikten av ett socialt liv enligt upplevelsen av ensamhet.

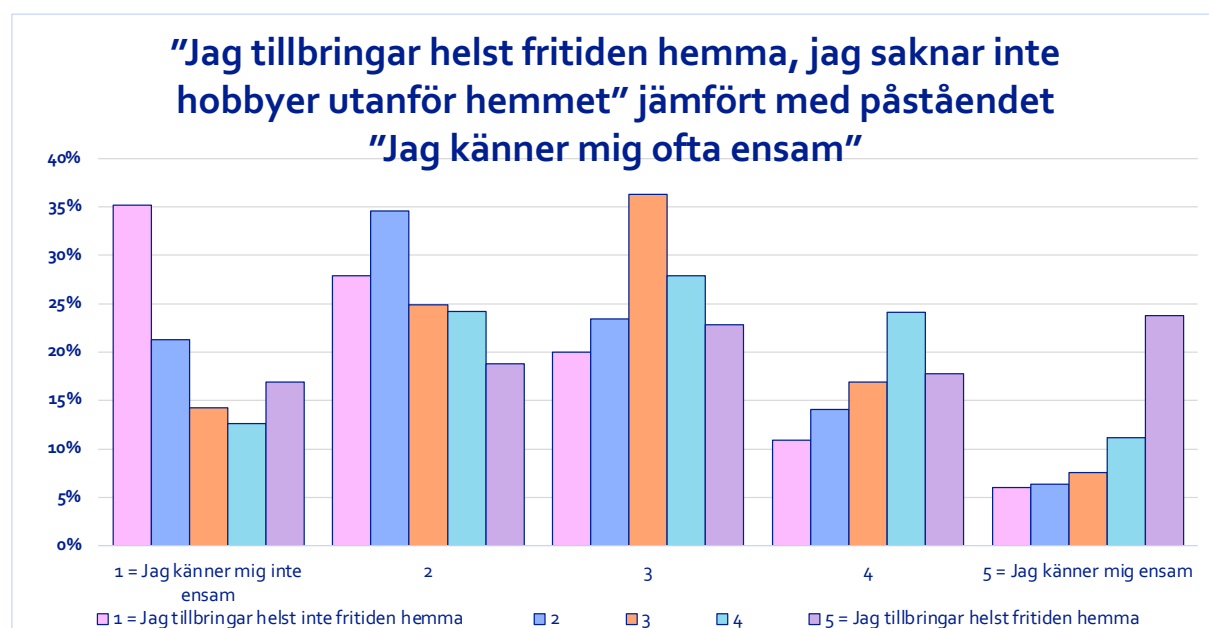

Diagram 8. Upplevelsen av ensamhet beroende på var respondenten tycker om att tillbringa sin fritid.

Känslan av ensamhet i föreningsverksamhet

De unga tillfrågades om sitt deltagande i föreningsverksamhet, vilket vi redogjorde för ovan (Kaunismaa Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet). Härnäst speglar jag de ungas svar om deltagande i föreningsverksamhet mot deras känsla ensamhet. Tabell 2 visar svar av unga som känner sig ensamma enligt kön. Tabellen visar hur många procent, till exempel av flickorna, som har känt sig ensamma bland deltagarna i en viss föreningsverksamhet.

Tabell 2. Upplevelse av ensamhet hos dem som svarade enligt kön och organisationsform. Mörkgrön = liten upplevelse av ensamhet Mörkröd = Allmän upplevelse av ensamhet Enligt Kentauris forskningsdata upplever pojkar allra minst ensamhet. Flickornas procentandelar är näst lägst. Skillnaden på flickornas och pojkarnas svar i jämförelse med icke-binära eller dem som inte vill uppge sitt kön är anmärkningsvärda. Dessutom är det oroväckande att de icke-binära och de unga som inte vill uppge

sitt kön verkar känna sig mindre ensamma när de inte alls deltar i föreningsverksamhet.

Allra minst ensamma är de icke-binära unga som har varit verksamma i organisationer för samhällspåverkan, men fler än var tredje av dem känner sig ändå ensamma. Allt som allt verkar det som om omkring hälften av de icke-binära som är verksamma i föreningar har känt sig ensamma. Andelen som känt sig ensamma är lika hög för de unga som inte vill uppge sitt kön. Ett glädjande undantag för denna grupp är de unga som är aktiva i natur- och miljöskyddsorganisationer; då mindre än en fjärdedel av dessa ungdomar har känt sig ensamma. Samtidigt har hälften av både flickorna och pojkarna som deltagit i natur- och miljöskyddsorganisationers verksamhet känt sig ensamma.

Känslan av ensamhet i hobbyverksamhet

Känslan av ensamhet kan speglas mot hobbyverksamhet, på samma sätt som ovan i

Tabell 2. Upplevelse av ensamhet hos dem som svarade enligt kön och organisationsform.

	Flicka	Pojke	Annat	Jag vill inte svara
Idrotts- eller motionsförening	28 %	17 %	48 %	39 %
Ungas hobbyförening	32 %	20 %	47 %	45 %
Kulturorganisation	31 %	24 %	56 %	47 %
Studentorganisation	30 %	24 %	55 %	54 %
Natur- eller miljöskyddsorganisation	45 %	47 %	42 %	24 %
Kamratstöds-, patient- eller funktionshinderorganisation	37 %	38 %	57 %	52 %
Politiskt partis barn- eller ungdomsorganisation	47 %	27 %	70 %	52 %
Organisation för samhällspåverkan, välgörenhets- och hjälporganisation	36 %	30 %	36 %	52 %
Religiösa föreningar och församlingar	32 %	24 %	54 %	43 %
Andra hobbyföreningar	33 %	19 %	53 %	47 %
Intressebevakningsgrupper och -nätverk	34 %	31 %	47 %	58 %
Inget föreningsdeltagande	33 %	20 %	40 %	29 %

Mörkgrön = liten upplevelse av ensamhet. Mörkröd = Allmän upplevelse av ensamhet.

förhållande till föreningsverksamheten (tabell 3). Pojkar känner sig mindre ensamma än andra kön också när det gäller hobbyer. Allra minst ensamma är de pojkar som sysslar med motorteknik eller motion. Mest ensamma är de pojkar som ägnar sig åt bildkonst eller besöker kulturevenemang. Enligt deras svar känner sig cirka 30 procent ensamma. Minst ensamma är de flickor som utövar motion och mest ensamma de som sysslar med bildkonst.

Även om flickorna känner sig mer ensamma än pojkarna, är skillnaden tydlig jämfört med icke-binära unga och dem som inte vill uppge sitt kön. Icke-binära unga känner sig allra oftast ensamma i alla hobbyer. Mest ensamhet känner de som sysslar med teater, cirkus och dans – hela 67 procent av dessa unga uppger att de har känt sig ensamma. De lägsta procentandelarna för ensamhet gäller motorhobbyer, datorer och motion, även om andelen för var och

en av dessa är över 40 procent. De unga som inte vill uppge sitt kön känner sig mer ensamma än flickor, men mindre ensamma än icke-binära unga. Också av dem känner sig så många som hälften ensamma i cirkus-, teater- och danshobbyer. De känner sig minst ensamma när de ägnar sig åt att spela och läsa, men också då har en tredjedel känt sig ensamma.

Det är intressant att se på svaren av unga som inte har någon regelbunden hobby. Hälften av flickorna som inte har en hobby har känt sig ensamma och likaså nästan en tredjedel av pojkarna. Också drygt hälften av de icke-binära unga som inte har någon hobby känner sig ensamma. De unga som inte vill uppge sitt kön har däremot känt sig allra minst ensamma (dvs. endast 23 %) när de inte deltagit i någon hobbyverksamhet. Det motsvarar resultatet för föreningsverksamhet. Dessa unga känner sig mest ensamma när de deltar i hobbyverksamhet och

Tabell 3. Upplevelse av ensamhet hos dem som svarade enligt kön och form av hobby.

	Flicka	Pojke	Annat	Jag vill inte svara
Bildkonst	41 %	30 %	54 %	47 %
Handarbete, träarbete	36 %	24 %	54 %	48 %
Motorteknik	34 %	16 %	42 %	42 %
Teater, cirkus, dans	31 %	26 %	67 %	50 %
Läsning	35 %	22 %	52 %	37 %
Skrivande, bloggande	39 %	24 %	57 %	46 %
Musik	33 %	25 %	53 %	49 %
Motionsidrott	28 %	18 %	43 %	41 %
Utövning av en idrottsgren	25 %	16 %	46 %	40 %
Besök på kulturevenemang	36 %	32 %	51 %	47 %
Fotografering, videoinspelning och redigering	36 %	27 %	58 %	44 %
Datorer, kodning, programmering	36 %	28 %	42 %	43 %
Spelande	39 %	20 %	48 %	36 %
Språkstudier	36 %	27 %	51 %	41 %
Djur och natur	32 %	21 %	44 %	39 %
Ingen regelbunden hobby	51 %	30 %	52 %	23 %

Mörkgrön = liten upplevelse av ensamhet. Mörkröd = Allmän upplevelse av ensamhet.

minst ensamma när de inte ägnar sig åt någon hobby alls - trots att en del av hobbyerna inte ens verkar kräva samverkan med andra unga.

Hur känslan av ensamhet påverkar den ungas framtidsutsikter

Till följande vill jag testa om man i Kentauris data kan upptäcka överensstämmelser mellan den ungas känsla av ensamhet och hans tankar om sin framtid. Jag tillämpar modellen med identitetshorisonten. Min tanke är att testa vissa påståenden om framtidsutsikter mot den ungas upplevelse av ensamhet. Nedan presenterar jag ungas svar på fyra olika påståenden och speglar dem mot den ungas känsla av ensamhet. Påståendena lyder:

Påstående 1. *"Jag anser att jag har sådana kunskaper och färdigheter som krävs för att lyckas i arbetslivet."*

Påstående 2. *"Jag tror att jag i framtiden kommer att hitta en plats i arbetslivet som passar mig."*

Påstående 3. *"Jag är rädd för att arbetslivet kommer att vara för tungt för mig."*

Påstående 4. *"Jag satsar hellre på fritiden än på arbetslivet."*

De ungas svar om kunskaper och färdigheter de behöver i arbetslivet visas i diagram 9. I vänstra kanten finns svaren av de unga som är helt av annan åsikt om påståendet "Jag känner mig ofta ensam". I högra kanten finns svaren av de unga som är helt av samma åsikt om påståendet. När man jämför svaren som representerar ytterligheterna för känslan av ensamhet, ser man att profilerna är nästan varandras motsatser. De unga som inte känner sig ensamma anser sig ha starka kunskaper och färdigheter för att lyckas i arbetslivet. De unga som känner sig mest ensamma har däremot den svagaste uppfattningen om sina kunskaper och färdigheter.

Vi ser mycket liknande, spegelvända svarsprofiler för vad de unga tänker om att hitta sin plats i arbetslivet. Diagram 10 visar att den ungas tro på att hitta sin plats är som starkast när hen inte känner sig alls ensam. När vi granskar svaren av de allra mest ensamma ungdomarna, ser vi att de har en motsatt erfarenhet. Det verkar som om ensamhet försämrar den ungas tro på att kunna hitta sin plats i arbetslivet.

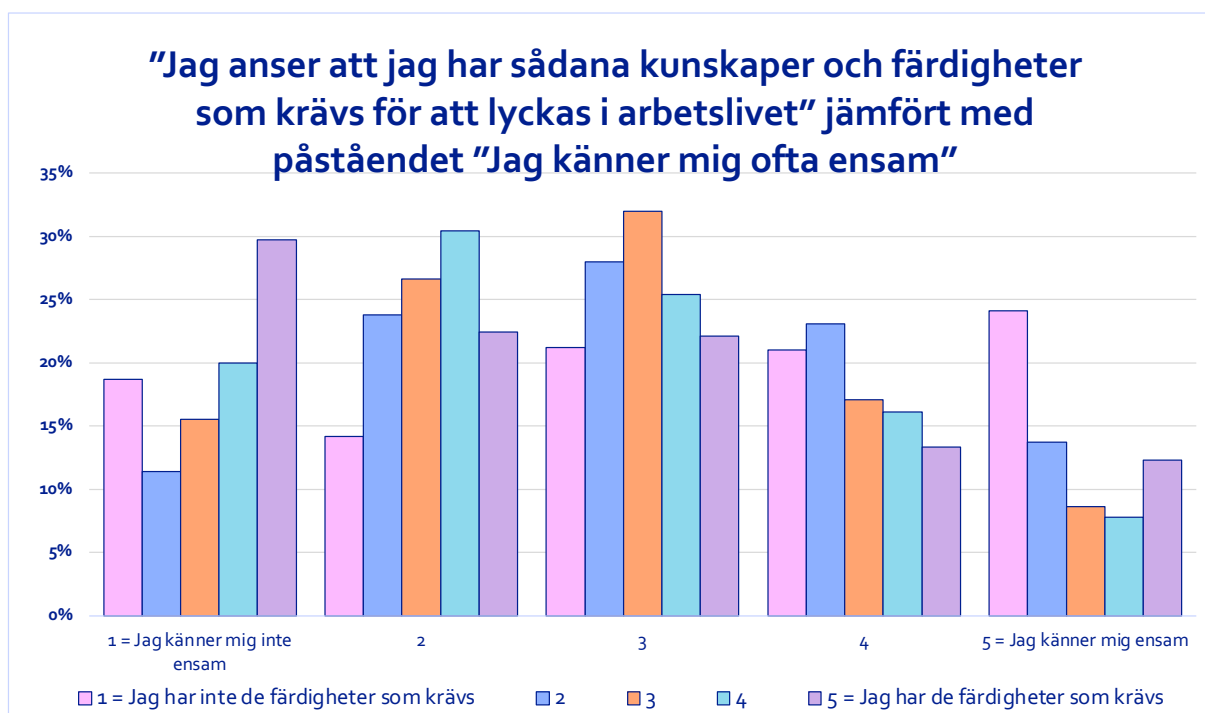

Diagram 9. Ensamhet i förhållande till upplevelsen av de egna arbetslivsfärdigheterna.

De ungas svar är kluvna också kring påståendet "Jag är rädd för att arbetslivet kommer att vara för tungt för mig". De unga som inte känner sig ensamma har inte tänkt att arbetslivet skulle vara för tungt för dem. Diagram 11 visar hur känslan av ensamhet påverkar de ungas rädslor för att arbetslivet kommer att vara tungt. Ju mer ensamma de unga har känt sig, desto mer rädda är de att arbetslivet ska vara för tungt.

Det sista av dessa påståenden handlade om vad den unga hellre skulle satsa på: fritiden eller arbetslivet. Diagram 12 visar att viljan att satsa på fritiden växer i takt med att den ungas känsla av ensamhet ökar. Med andra ord, när de unga inte känner sig ensamma är de också mer villiga att satsa på arbetslivet. För unga som känner sig ensamma verkar arbetslivet inte lockande – samtidigt som ensamhet är en tragedi på det personliga planet.

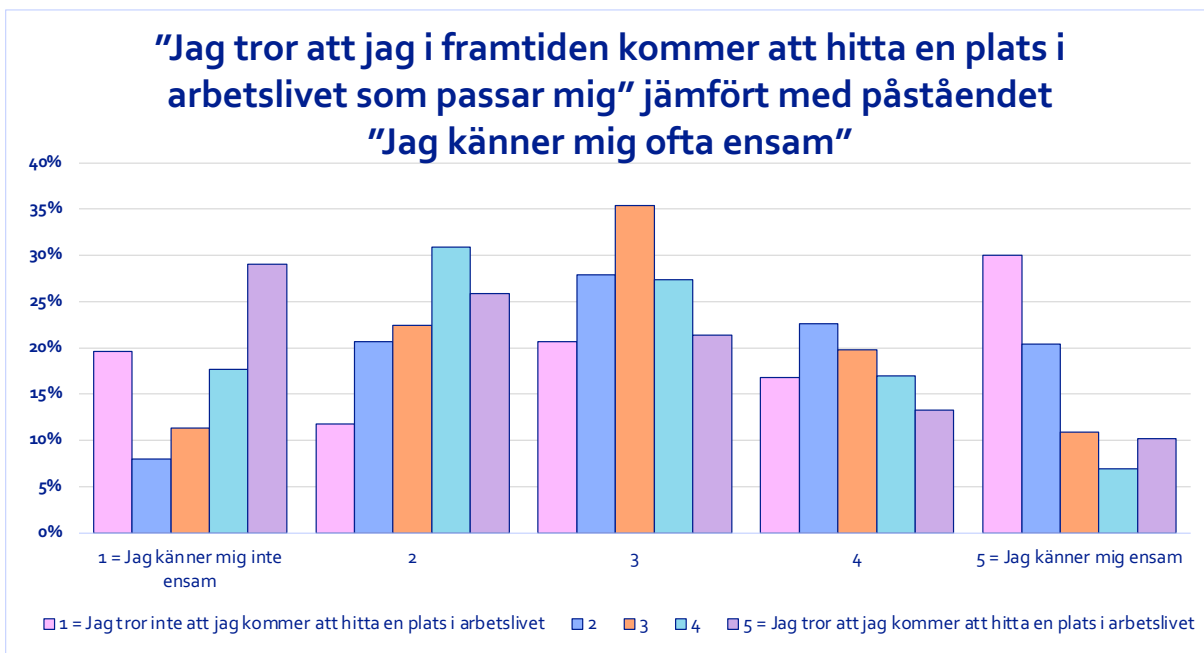

Diagram 10. Ensamhet i förhållande till upplevelsen av att hitta sin plats i arbetslivet.

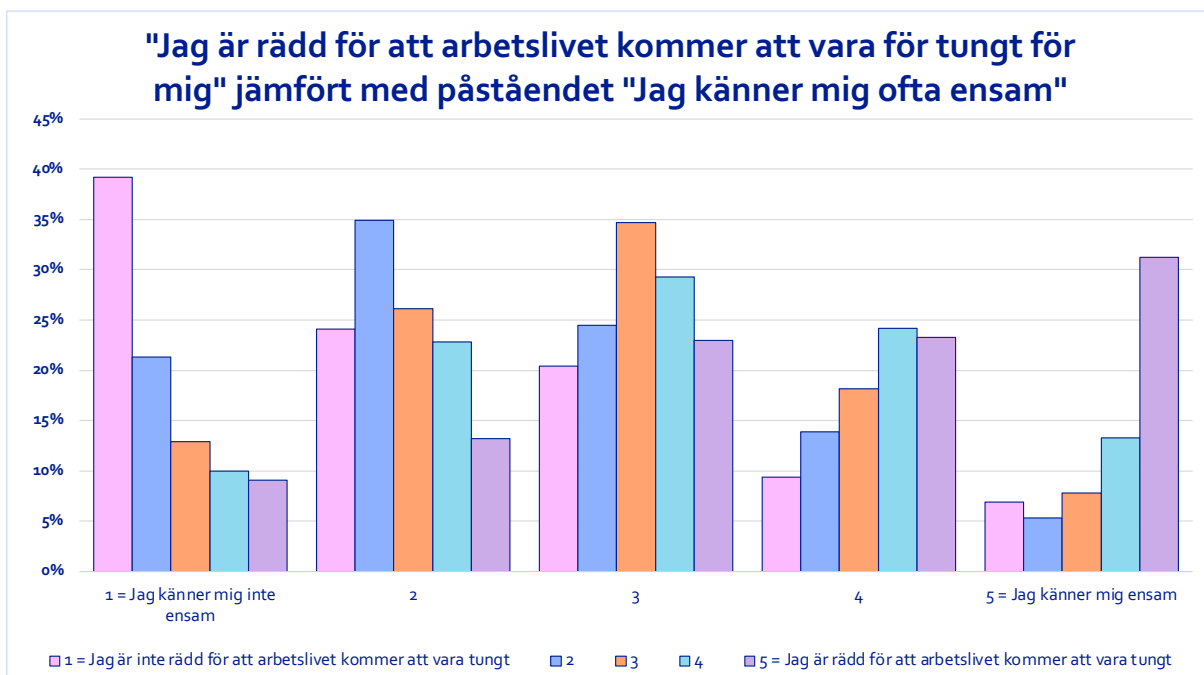

Diagram 11. Ensamhet i förhållande till rädslan om att arbetslivet kommer att vara tungt.

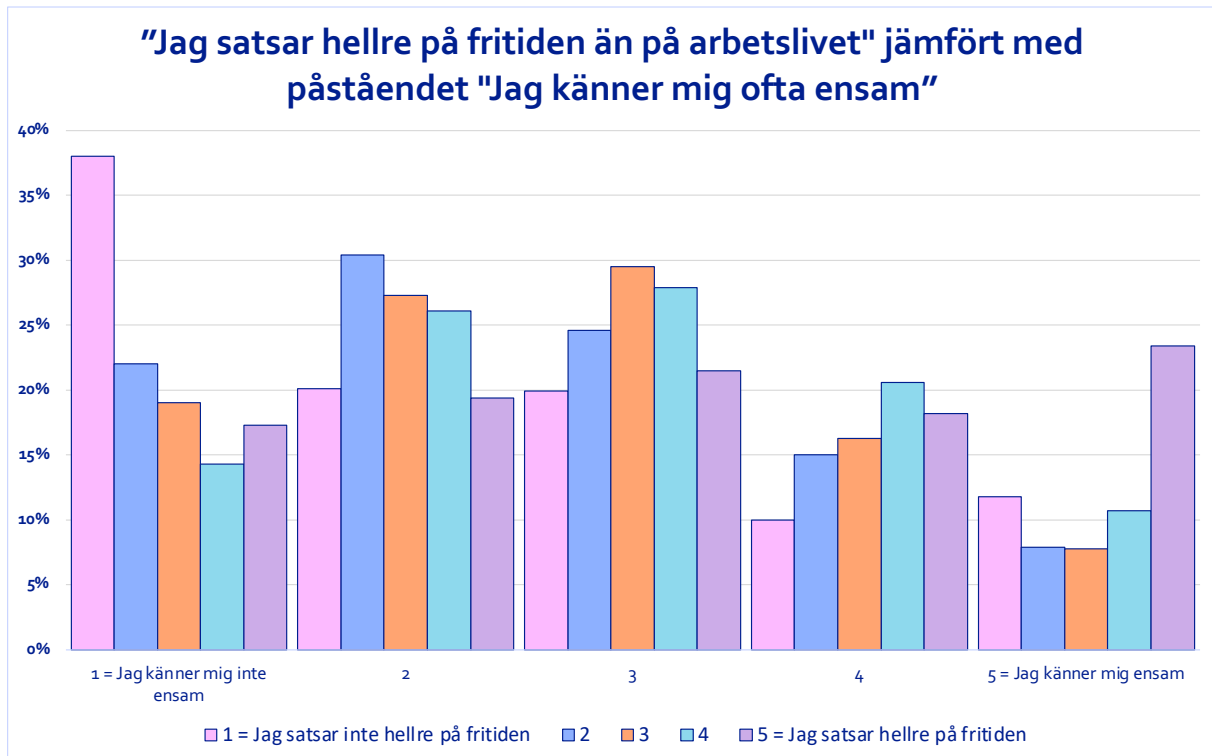

Diagram 12. Ensamhet i förhållande till att satsa på fritiden eller arbetslivet.

Man kan se skillnader i de ungas svar på de fyra ovanstående påståendena beroende på om de unga känner sig ensamma eller inte. Utifrån denna kvantitativa undersökning kan vi emellertid inte ge en närmare förklaring till orsakerna bakom svaren. De ungas svar tyder emellertid på att unga som känner sig ensamma har en snävare tro på sina framtida möjligheter än de unga som inte är ensamma. Tron på de egna möjligheterna styr också till en del den ungas val och unga som känner sig ensamma når inte nödvändigtvis sin fulla potential. På basis av forskningslitteraturen finns det också skäl att misstänka att en svagare tro på de egna framtidsmöjligheterna kan påverkas av känslor av utanförskap, oduglighet och skam som känslan av ensamhet ger upphov till (Saari 2016, 19). I Finland råder det en uppfattning om att var och ens arbetsinsats kommer att behövas. Då måste vi emellertid identifiera och hitta sätt att minska de ungas upplevelse av ensamhet och betydelsen upplevelsen har för framtidsutsikterna.

Tankar om ensamhet och de ungas förenings- och hobbyverksamhet

Svaren på Kentauris enkät visar mycket tydligt att upplevelsen av delaktighet och känslan av ensamhet hänger ihop med hobbyer och föreningsverksamhet. Om den unga inte deltar i någondera, försvagas upplevelsen av delaktighet både i gemenskaperna och i samhället. På motsvarande sätt förstärks också känslan av ensamhet, förutom för de unga som inte vill uppge sitt kön. En fråga i Kentauris enkät gällde också vad som skulle öka viljan och möjligheterna att utöva hobbyer. Omkring hälften av de allra mest ensamma unga svarade ”om jag hade kompisar i samma verksamhet”. Detta utmanar arrangörerna av hobbys- och föreningsverksamhet för unga att fundera över sina strategier, om man önskar att också unga som känner sig ensamma ska delta i verksamheten.

Å andra sidan har till exempel understödsprogrammet *Fungera i arbetslivet* syftat till att utveckla verksamheten för att nå grupper i en svag ställning och för att förbättra livskvaliteten för dem. Programmet finansierades inom ramen för Finlands 100-årsjubileum. Resultaten

av programmet *Fungera i arbetslivet* tyder på att föreningar har goda förutsättningar att minska ensamhet. I det sammanhanget handlar det givetvis inte om att minska ensamheten, utan om att utöva någon intressant verksamhet med låg tröskel, till exempel fotografering. En utmaning med ungdomar är att nå dem och att uppmuntra dem att komma med och pröva på till exempel någon ny verksamhet. När man

arbetar med unga som känner sig ensamma finns det egentligen inga genvägar, utan det krävs ihärdigt och långsiktigt arbete. Att skapa förtroende och en upplevelse av att bli accepterad som man är tar tid och stärks långsamt. (Sinisalo-Juha, 2021.) Men satsningen är värd det, om man kan avlägsna upplevelsen av ensamhet och bredda de ungas uppfattning om sina framtidsmöjligheter, det vill säga deras identitetshorisont.

Lähteet

Côté, James, "The Identity Capital Model: A Handbook Of Theory, Methods, And Findings" 2016. Sociology Publications. 38. <https://ir.lib.uwo.ca/sociologypub/38>

Côté, James & Levine, Charles 2002. *Identity Formation, Agency, and Culture. A Social Psychological Synthesis*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Gretchel, Anu & Myllyniemi, Sami 2017. Kuulumme ko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista.

Helsingfors: KAKS – Kunnallisan alan kehittämistäitiö. <https://kaks.fi/julkaisut/kuulumme-ko-yhteiskuntaan-tyon-ja-koulutuksen-ulkopuolella-olevien-nuorten-kasityksia-tulevaisuudesta-demokratiasta-ja-julkisista-palveluista/> (Hänvisning 6.2.2023.)

Grönlund, Henrietta & Falk, Hanna 2016. Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. I publikationen Saari, Juho (red.) *Yksinäisten Suomi*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, 253–272.

Helve, Helena 2022. Hermeneutic-Phenomenological Interpretation of Coronavirus Experiences, Their Meanings, and the Prospects of Young Finns in Education and the Labor Market in Lapland. *Societies* 2022; 12, 112. <https://doi.org/10.3390/soc12040112>

Helve H., Côté J., Svyrenko A., Sinisalo-Juha E., & Mizokami, Scinichi & Roberts, Sharon E. & Nakama, Reiko 2017. Identity Horizons among Finnish Post-Secondary Studets: A Comparative Analysis. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, VOL.17 Iss3, 2017

Junttila, Niina 2015. *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Helsingfors: Tammi.

Kainulainen, Sakari 2016. Yksinäisen elämänlaatu. I publikationen Saari, Juho (red.) *Yksinäisten Suomi*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, 114–125.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* (14), 9–41.

Saari, Juho 2016. Aluksi: Matkalla yksinäisyyteen. I publikationen Saari, Juho (red.) *Yksinäisten Suomi*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, 9–29.

Sinisalo-Juha, Eeva 2019. Nuorisotakuutalo. Haavoittuvimmassa asemassa olevien alle 29-vuotiaiden ponnahduslauta elämään. Tammerfors: Valo-Valmennusyhdistys ry. <https://nuorisotakuutalo.fi/files/200000197-dcabddcabf/Nuorisotakuutalo-toimintamalli.pdf> (Hänvisning 22.2.2023.)

Sinisalo-Juha, Eeva 2021. ”Jokaisella tulisi olla joku, joka uskoo ja kannustaa.” Järjestöjen mahdollisuudet nuorten kokeman yksinäisyyden selättämisessä. I publikationen Roine, Mira & Sinisalo-Juha, Eeva (red.) Järjestöt toimintakyvyn edistäjinä. Helsingfors: Humanistiska yrkeshögskolan 121, 61–65. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/03/ja%C3%88rjesto%C3%88t-toimintakyvyn-edista%C3%88jina%C3%88-humak-2021.pdf> (Hänvisning 30.1.2023.)

Sinisalo-Juha, Eeva & Tormulainen, Aino 2021. Osallisuus. I publikationen Tormulainen Aino (red.) Kompassi Osaamiskeskus Kentaurin matkaan. Käsitteitä ja suuntia nuorisoalan järjestöjen tutkimukseen, tilannekuvaan ja vaikuttavuuteen. Helsingfors: Humanistiska yrkeshögskolan 122, 84–88. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/04/kompassi-osaamiskeskus-kentaurin-matkaan-2021-humak.pdf> (Hänvisning 29.1.2023.)

Sotkanet 2023. Minulla ei ole yhtään läheistä ystävää. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZMSrPWNTTzsA4NtdZNAwA=®ion=s07MBAA=&year=sy5zs-tY1AgA=&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=20221-1091024> (Resultaten hämtade 3.2.2023.)

Institutet för hälsa och välfärd 2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. Iso osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä – yksinäisyyden tunne on yleistynyt. <https://www.slideshare.net/THLfi/tilastoraportti-kouluterveyskysely-2021-tilastot-kuvina> (Hänvisning 6.2.2023.)

Tikkanen, Jenni 2016. Concern or confidence? Adolescents’ identity capital and future worry in different school contexts Journal of Adolescence (46), 14–24. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.10.011> (Hänvisning 23.1.2023.)

Virrankari, Lotta & Leemann, Lars & Kivimäki, Hanne 2020. Osallisuuden kokemus ja koulukiusaaminen: Resultat från enkäten Hälsa i skolan 2019. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd, Tutkimuksesta tiiviisti 35/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140804/URN_ISBN_978-952-343-599-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Hänvisning 23.1.2023.)

Ojämlighet och ungas deltagande i föreningar

Pekka Kaunismaa

Inledning

På följande sidor undersöks ungas deltagande i föreningsverksamhet och dess kopplingar till *ojämlighet*. Frågan granskas utifrån enkätdata som Kentauri samlade in 2021 och inom ramarna för forskningsdata. Med unga avses här främst 14–17-åringar, eftersom majoriteten av dem som besvarade enkäten var i den åldern.

Granskningen är uppdelad i två huvudavsnitt och den huvudsakliga forskningsfrågan. Det första avsnittet gäller om utgångsläget för att

delta i föreningsverksamhet är ojämnt. Med andra ord: I vilken utsträckning påverkar de ungas bakgrund om de deltar i verksamheten eller inte? Senare i artikeln granskas huruvida verksamheten i sig stärker ojämlikheten eller om den kanske tvärtom jämnar ut de sociala skillnaderna.

Utgångspunkten är att deltagande i föreningar på många sätt tycks påverka de unga positivt. Det hänger ihop med livshantering, ansvarstagande, framtidsorientering och lärande samt

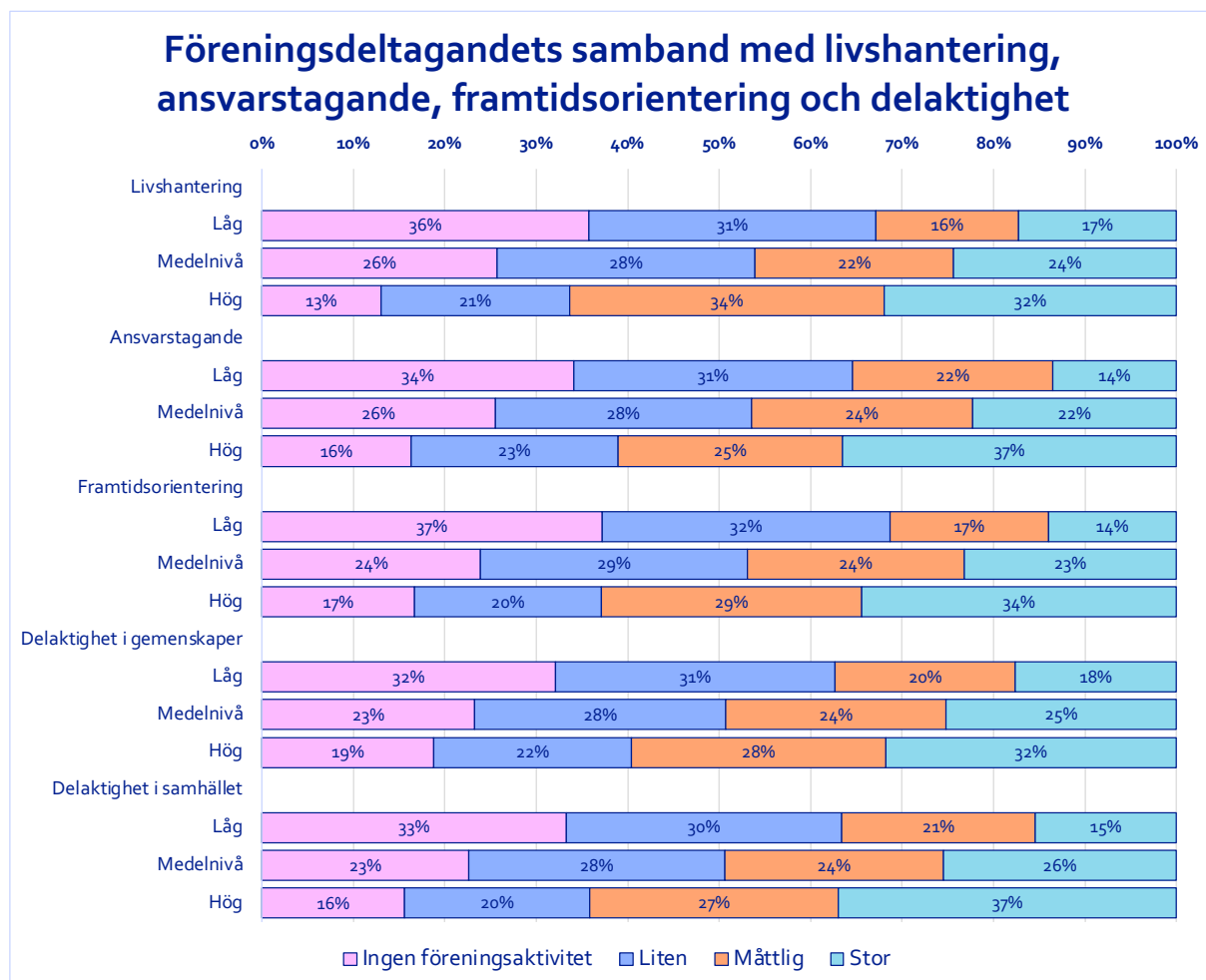

Diagram 1. Föreningsdeltagandets samband med livshantering, ansvarstagande, framtidsorientering och delaktighet.

delaktighet. Diagram 1 visar detta samband rätt konsekvent. Ju större föreningsaktivitet, desto mer återspeglar personens svar livshantering, ansvarstagande, framtidsorientering och delaktighet. Dessa indikatorer har sammanställts som summavariabler utifrån åsiktsfrågorna och summavariablernas värden har sammanfattats i tre kategorier. Variabeln som beskriver föreningsaktiviteten kombinerar å sin sida mångsidigheten i och betydelsen av att delta i föreningar. Det här beskrivs närmare nedan.

Resultaten i figuren visar dock inte vad som är orsak och verkan. Är det så, att de unga som behärskar livshantering, ansvarstagande, framtidsorientering och delaktighet deltar aktivare än andra i föreningar? Eller är det tvärtom? Antagligen är det onödigt att fundera på orsak och verkan. Det är nämligen mer meningsfullt att anta att föreningsaktivitet är en del av ett gott liv eller av välfärd på bred front. Därmed faller det inom samma grupp av fenomen som andra faktorer som indikerar välfärd (jfr. Allardt 1976). Forskningsdata visar dessutom att hobbyer som utövas självständigt (som alltså oftast inte sker inom kontexten för en förening eller någon annan gruppbaserad verksamhet) har liknande samvariation som föreningsverksamhet.

I denna artikel är syftet att ta reda på hur ojämlikhet påverkar föreningsverksamheten. Avsikten är alltså inte att fördjupa förståelsen om hur eller på vilket sätt verksamheten påverkar välbefinnandet.

Ojämlikhet som en ungdomspolitisk fråga

Finland är ett av världens mest jämlika länder. Ginikoefficienten som mäter de nationella inkomstskillnaderna var 29,1 år 2021 (Inkomstskillnadernas utveckling i Finland.) Detta är ett lågt värde i internationella mått, men på lång sikt koefficienten har stigit. På 1980–1990-talet var ginikoefficienten som lägst, lite på 20. Finland har alltså blivit ojämlikare ur inkomstfördelningens synvinkel.

Med ojämlikhet avses i allmänhet dynamiker och utvecklingstendenser som leder till ojämlikhet och som beror på olika skillnader. Sociala skillnader i sig är inte ojämlikhet, men de leder till exempel till fenomen som påverkar hälsa,

samhälleligt deltagande och delaktighet, tillgång till tjänster eller nedärvd utsatthet. Därför bör sociala skillnader beaktas. Enligt Juho Saari (2020: 71–75) är det nästan omöjligt att ge en exakt definition av ojämlikhet, liksom av många andra sociala begrepp. Det är bättre att tala om frågor som hör till ojämlikhetens sfär. Saari (2020: 75) sammanfattar det så här: ”En större ojämlikhet i det finländska samhället beror i första hand på en positiv och kumulativ utveckling av förutsättningarna för livet (levnadsstandard, livskvalitet och levnadssätt), där alla individer, grupper och områden av olika orsaker inte kan delta”. Sammanfattningen visar tydligt att det inte bara är frågan om en sociologisk och socialpolitisk analys här och nu. Det handlar också om en utveckling där olika faktorer som bidrar till ojämlikhet inverkar. Som motvikt finns det olika åtgärder som ska jämna ut ojämlikheten, till exempel social-, hälsovårds- och ungdomspolitiska åtgärder och andra politiska åtgärder. I det moderna samhället är frågan om ojämlikhet och åtgärder för att förebygga ojämlikheten ständigt närvarande.

Det här är ingen liten fråga, utan en central frågeställning inom samhällspolitiken. ”Ojämlikhet dödar”, rubricerar Göran Therborn (2014). Han för också fram finska data om hur den förväntade livslängden för de rikaste och de fattigaste inkomstfemtedelarna har ökat med fem år för män och med tre år för kvinnor mellan 1988–2007 (Tarkianen m.fl. 2011). Sociala skillnader är avgörande för välfärden.

En särskild fråga är ojämlikhet som förs över från generation till generation. Skillnader i inkomst och välfärd går i arv hand i hand. Både välstånd och utsatthet anhopas sig. Det är inte enbart frågan om val som föräldrarna gör, utan skillnaderna blir verkligen uppenbara först ur en strukturell synvinkel. Saari, Eskelinen och Björklund menar att utsatthet innebär att bli utesluten från välmåga: ”Människor eftersträvar i regel en god levnadsstandard, livskvalitet och goda levnadssätt och som en följd av små och upprepade val, situationer och händelser får de mot sin vilja det sämre ställt” (Saari m.fl. 2020, 58). Bristande jämlikhet leder till skillnader i funktionsförmågan på många sätt och genom olika mekanismer. Den som har mindre resurser har sämre resiliens, vilket inskränker möjligheterna att göra val som förbättrar funktionsförmågan (Saari m.fl. 2020, 67). I det finländska samhället handlar nedärvd välmåga och

utsatthet alltså inte om ett resultat av direkt uteslutning i getton eller enligt ett kastsystem. Det handlar i stället om att resurser, verksamhet och funktionsförmåga stärks eller försvagas när små handlingar och situationer anhopas. Att välmåga och utsatthet går i arv innebär att olika skillnader i levnadsstandard, livskvalitet och levnadssätt upprepas i följande generation. Barn fungerar utifrån de resurser som finns tillgängliga i familjen.

Ojämlighet är ett omfattande samhällsligt och strukturellt fenomen. Samtidigt blir ojämlikhet synlig i olika situationer, interaktioner och handlingssätt. Ojämlighet kan alltså undersökas både ur makro- och mikrosociologiska perspektiv. Ett exempel på mikroanalys är Mari Vuorisalo (2013) undersökning av ett daghem. Vuorisalo observerade hur lek, tal och interaktion ger barnen en känsla av att de har inflytande, det vill säga agentskap, och resurser. Vissa barns resurser stärks, samtidigt som andra barns agentskap halkar efter. Utöver makro- och mikro perspektivet kan ojämlikhet granskas på nivån för förmedlande institutioner: hur till exempel daghem och skolor skapar eller avvecklar ojämlikhet i daglig praxis. På samma sätt borde man granska föreningar som eventuellt stärker eller förebygger ojämlikhet.

I Finland har faktorer som utjämnar ojämlikhet huvudsakligen hänfört sig till välfärdsstaten. Med hjälp av social-, hälsovårds-, utbildnings- och ungdomspolitik har man strävat efter att inkludera stora grupper av människor i den kumulativa utvecklingen av välfärden som Saari hänvisar till. Det har lyckats åtminstone någorlunda. De allra rääste visionerna om en skarp polarisering eller en snabb utveckling mot ett klassamhälle har inte förverkligats. Ginikoefficientens stigande utveckling har varit måttlig och de utbildnings-, social- och hälsovårdspolitiska systemen finns kvar och är resultatrika.

I den här helheten kan det verka som om föreningsdeltagandets roll är liten, men den är de facto viktig. Som fenomen är föreningsverksamhet ett tecken på aktivt medborgarskap. Genom att föra samman människor kan föreningsverksamheten påverka levnadsstandarden, livskvaliteten och levnadssätten. Ur den här synvinkeln är de ungas föreningsdeltagande och skillnader i deltagandet i förhållande till resurser en samhällspolitisk fråga. I vilken mån ger förenings-

deltagande upphov till erfarenheter, funktionsförmåga, delaktighet och social tillhörighet, som förbättrar välfärden också för dem med knappa bakgrundsresurser? Forskningsdata kan kasta ljus över dessa frågor, även om de kanske inte kan förklara grundorsakerna till fenomenen.

Ungas deltagande i föreningsverksamhet

Olika föreningars och organisationers *uppgifter* kan grovt delas in i gemensamma aktiviteter och socialt umgänge, påverkan och ordnande av tjänster (Kaunismaa 2022, 16–18). Verksamheten i organisationer på ungdomsområdet riktar sig ofta direkt till de unga. De unga deltar i verksamhetsformerna till exempel i klubbar, i hobbygrupper, på läger och genom evenemangsproduktion.

Hanna Laitinen och Riikka Taavetti (2016) indelar organisationerna på ungdomsområdet i fem grupper enligt uppgift: fritidsföreningar, organisationer för social förstärkning och fostran, intresseorganisationer, aktivistorganisationer och kristna organisationer. I alla typer av organisationer på ungdomsområdet är det vanligt att verksamheten sker med och för de unga, eller att de unga har egen aktiv verksamhet i organisationen. Att stöda de ungas tillväxt har emellertid en mindre roll i aktivistorganisationer och i kristna organisationer. Aktivist- och intresseorganisationer betonar samhällspåverkan i förhållande till att stöda de ungas tillväxt (Laitinen & Taavetti 2016, 60–61.)

Det är alltså typiskt för organisationerna på ungdomsområdet att ordna gemensamma aktiviteter och social interaktion för de unga. Även om organisationerna på ungdomsområdet har många slags mål, har de väldigt liknande modeller för att ordna verksamhet för unga: klubbar, läger, evenemang och kurser, konstaterar Laitinen (2018, 83). För vissa organisationstyper är det viktigt att påverka på olika sätt. Också här är de ungas verksamhet ofta en central del av verksamhetsrepertoaren vid sidan av andra metoder (t.ex. yrkesmässig information, informationsproduktion eller lobbyverksamhet).

Enligt de forskningsdata som Kentauri samlade in har 75 procent av dem som besvarade enkäten deltagit i åtminstone en organisationstyp

verksamhet. Svartalternativen bestod av 12 organisationstyper. Dessa typer omfattar mestadels organisationer som är registrerade föreningar, men också intressebevakningsgrupper och -nätverk som ofta är fritt organiserade samt religiös organisationsverksamhet som huvudsakligen sker i kyrkliga organisationer. Flitigast deltar de unga i idrotts- och motionsföreningar (52 % av respondenterna). Av de unga som svarade deltar 44 procent i olika andra fritidsföreningar och tolv procent deltar huvudsakligen i organisationsverksamhet som gäller påverkan.

Föreningsaktivitet och föräldrarnas utbildningsnivå

Vi börjar med att analysera hur mycket de ungas deltagande i föreningsverksamhet varierar enligt *föräldrarnas utbildningsnivå*. Deltagandet efterfrågades för 12 organisationstyper; om den unga deltar och hur viktigt det är att delta (på skalan 1 = inte alls viktigt – 5 = mycket viktigt). För föreningsverksamhetens betydelse har det skapats en summa variabel, som vi kallar föreningsengagemang. Summavariabeln har skapats genom att lägga ihop betydelsens värden utifrån enkätsvaren för de 12 organisationstyperna.

På så sätt fick vi en summavariabel för föreningsengagemang. Den sammanfattas i fyra grupper:

- Inget föreningsengagemang (värde = 0 dvs. har inte deltagit i någon förenings verksamhet). I denna kategori hittar vi 24,7 procent av dem som svarade.
- Liten föreningsaktivitet (värdena 1–4). De som svarade har deltagit i minst en organisationstyps verksamhet. I denna kategori 26,9 procent av dem som svarade
- Måttlig föreningsaktivitet (värdena 5–7). De som svarade deltog antingen i en organisationstyps verksamhet som de betraktade som mycket viktig eller i flera som var mindre viktiga för dem. I denna kategori 23,7 procent av dem som svarade.
- Stor föreningsaktivitet (värdena 8 och mer). Den som svarade har deltagit i flera organisationstypers verksamhet och anser att deras betydelse oftast är viktig. I denna kategori 24,7 procent av dem som svarade.

Klassificeringen är teknisk och forskningsdata har indelats i så jämna grupper som möjligt, närmare bestämt i kvartal. Diagram 1 i början av artikeln visar att typindelningen ger en relativt enhetlig bild av de olika indikatorerna som respondenten bedömer: större

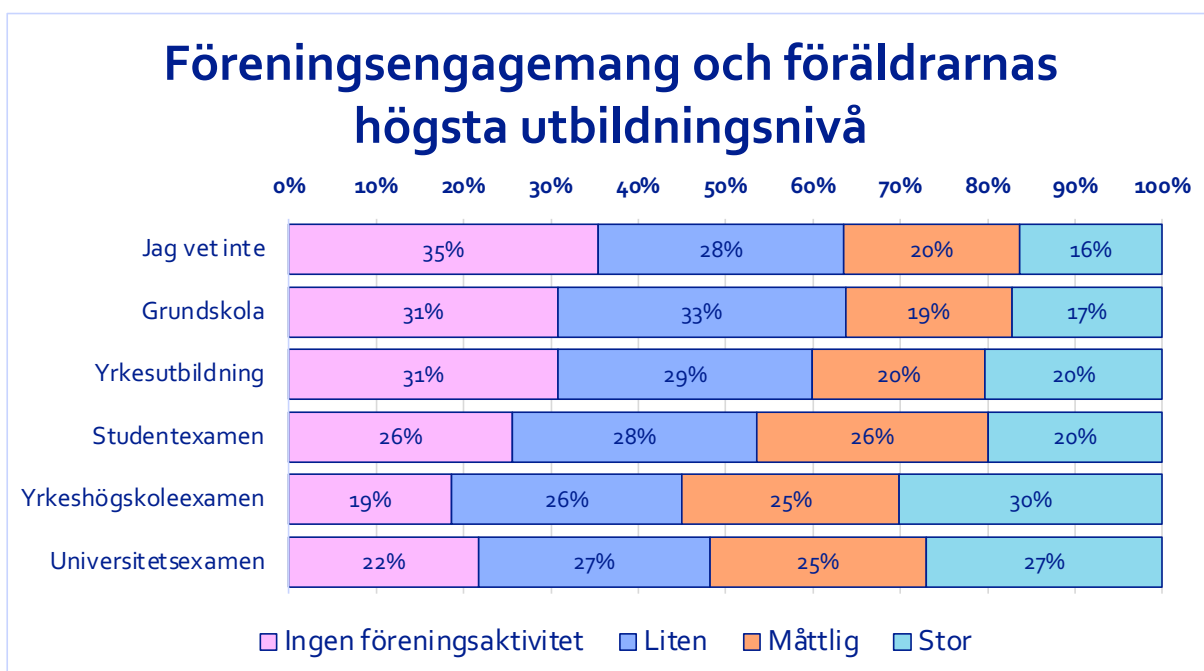

Diagram 2. Föreningsengagemang och föräldrarnas högsta utbildningsnivå.

föreningsaktivitet har samband med livshantering, ansvarstagande, framtidsorientering och delaktighet. Detta är en central mätare också i de fortsatta analyserna.

Respondentens *bakgrundsresurser* analyseras enligt föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Enkäten riktar sig främst till unga i åldern 14–17 år och därför var det svårt att ställa frågor som ger tillförlitliga resultat och som beskriver respondentens levnadsstandard och socioekonomiska ställning. När enkäten planerades beslutade man att fråga om föräldrarnas högsta utbildning. Det här är en ganska grov mätare av levnadsstandarden, men i omfattande data kan i synnerhet föräldrarnas utbildningsnivå betraktas som en måttligt fungerande mätare av *bakgrundsresurser* som gäller familjens ställning. På nivån av enstaka svar ersätter denna information givetvis inte en större uppsättning frågor om socioekonomiska aspekter. Föräldrarnas utbildningsnivå är med andra ord en viktig fråga och den jämförs med frågeställningen om ojämlikhet.

Frågan är alltså om föreningsengagemang är beroende av föräldrarnas utbildningsbakgrund och därmed av bakgrundsresurserna? Av diagram 2 framgår som väntat att detta är fallet. Ju högre föräldrarnas utbildningsnivå är, desto mer aktivt engagerade i föreningar är de unga. Korrelationskoefficienten för utbildningsnivån och föreningsengagemang är 0,167 (alternativet *jag vet inte* ingår inte), vilket betyder att föräldrarnas utbildningsnivå och den ungas föreningsengagemang korrelerar mycket tydligt sinsemellan.

Det första resultatet som fås är ett påstående: *föreningsaktivitet är beroende av familjens bakgrundsresurser.*

Bilden förändras emellertid i jämförelse med andra variabler som beskriver de ungas aktivitet och framgång. I tabell 1 sammanställs korrelationerna mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och föreningsdeltagande, hobbyer och skolframgång. Det visar sig att föräldrarnas utbildningsbakgrund har en något mindre koppling till föreningsdeltagande än till hobbyer och klart mindre än till skolframgång.

Tabellen innehåller två indikatorer för deltagande i föreningar: föreningsengagemang och summavariabeln för deltagande. Deras korrelationstal skiljer sig inte väsentligt och ska inte heller göra det, eftersom de delvis kombinerar samma enkätfrågor. Summavariabeln för deltagande i organisationer och föreningar har inkluderats. Den är nämligen direkt jämförbar med variabeln för hobbyer som utövas självständigt och dessa variabler har bildats på samma sätt.

Hobbyer är alltså lite mer beroende av hemmets bakgrundsresurser än deltagande i föreningsverksamhet. Detta leder oss till det andra påståendet: *föreningsaktiviteten är något mindre beroende av bakgrundsresurser än självständig hobbyverksamhet.*

Hittills har aktiviteten betraktats grovt taget som en helhet. Härnäst preciseras bilden och vi analyserar om deltagandet skiljer sig *enligt organisationstyper*. Enligt tabell 2 finns det stora skillnader mellan korrelationerna för deltagande i verksamheten i organisationstyperna och föräldrarnas utbildningsnivå. Det finns en särskilt tydlig korrelation mellan motionsföreningarna och föräldrarnas utbildningsnivå. Eftersom deltagande i motionsföreningar är den överlägset vanligaste formen av deltagande i föreningar, förklarar detta till stor del iakttagelserna i tabell 1. Också deltagande i kulturorganisationer, hobbyföreningar för unga, studentorganisationer, religiös organisationsverksamhet och

Tabell 1. Korrelationerna mellan föräldrarnas högsta utbildningsnivå och variabler som beskriver aktivitet och framgång.

Föreningsengagemang	0,167**
Summavariabel för föreningsdeltagande	0,162**
Summavariabel för hobbyer som utövas självständigt	0,177**
”Jag har en regelbunden hobby”	0,200**
Medeltal på det senaste betyget från grundskolan	0,316**

intressebevakningsgrupper har samband med föräldrarnas utbildningsbakgrund, men i mindre grad. För de andra organisationstyperna kan man inte på tillförlitlig nivå se skillnader och för typen annan hobbyförening är sambandet negativt. Det kan nämnas att hobbyernas korrelation med föräldrarnas utbildningsnivå varierar på motsvarande sätt, det vill säga vissa hobbyer uppvisar en tydlig spridning i samma eller annan riktning, andra inte.

I tabellen förekommer också korrelation mellan vikten av deltagande i föreningar och föräldrarnas utbildningsnivå. Ett starkt positivt värde talar om för oss att ju högre föräldrarnas utbildningsnivå är, desto mer motiverande och givande är föreningsverksamheten. Ett negativt värde berättar å andra sidan att unga med svagare bakgrundsresurser verkar få ut mer av verksamhet som hänför sig till organisations-typen. Positiva pålitliga korrelationer gäller för verksamhet i anknytning till motionsföreningar, samhällspåverkan och kulturorganisationer. Endast studentorganisationernas verksamhet är förknippad med ett negativt värde som tillförlitlig iakttagelse.

I motsats till hur det ser ut enligt diagram 2 ovan, påverkar föräldrarnas utbildningsbakgrund i mycket liten grad deltagande i föreningar med undantag av några organisations-

typer. Motionsföreningar har den starkaste kopplingen till föräldrarnas utbildningsnivå. Om de stryks från listan, är korrelationen med föreningsengagemanget i tabell 1 mindre (0,68**).

Resultatet kan sammanfattas: *föreningsverksamhet är endast delvis beroende av familjens bakgrundsresurser. Unga från olika socialgrupper deltar delvis ganska jämnt i föreningsverksamhet.*

Föreningsverksamhet skapar ojämlikhet?

Nu övergår vi till att granska frågan om huruvida föreningsdeltagandet i sig innehåller en dynamik som kan skapa ojämlikheter mellan deltagarna. Frågan kan formuleras: "Finns det drag i föreningarnas verksamhet som unga med bättre bakgrundsresurser får ut mer av?" Martti Siisiäinen (2010, 28) skriver: "En viss förening innebär möjligheter för den som har sådana resurser, kunskap, färdigheter, öga och förståelse för spelet samt den självsäkerhet som behövs för att verka i föreningen eller för att utnyttja den. Samma förening kan bli ett hinder för någon med svagt kulturellt, ekonomiskt och socialt kapital, bristande öga för spelet eller bristande förståelse för spelets regler." Denna teoretiska ståndpunkt stöder sig starkt på

Tabell 2. Korrelationen för föräldrarnas högsta utbildningsnivå med föreningsdeltagandet och dess betydelse enligt organisationstyp.

Korrelationen mellan deltagande och föräldrarnas utbildningsnivå	
Idrottsförening	0,207**
Ungas hobbyförening	0,068**
Kulturorganisation	0,125**
Studentorganisation	0,068**
Natur- och miljöskyddsorganisation	-0,006
Kamratstöds-, patient- och funktionshinderorganisation	-0,008
Politiskt partis barn- eller ungdomsorganisation	-0,013
Organisation för samhällspåverkan	0,017
Religiös förening och församling	0,061**
Annan hobbyförening	-0,031**
Intressebevakningsgrupper och -nätverk	0,049**
Annan organisation	-0,09

Bourdieu's sociologi. Utifrån ståndpunkten skapas en hypotes om att föreningsverksamheten har en dynamik som reproducerar och förstärker skillnaderna i det sociala, kulturella och symboliska kapitalet som uppstått i samhällsstrukturen. Tanken liknar som Juho Saaris synpunkt på ojämlikhet som citerades ovan. I det finländska samhället anhopas det goda, men såtillvida ojämnt att de som har svagare bakgrundsresurser inte hänger med.

För detta perspektiv kan ställas en mothypotes: det kan också finnas mekanismer i föreningsverksamhet som innebär att personer från sämre förhållanden får agentskap, resurser och kompetens, som de annars inte skulle ha så goda möjligheter till. Föreningens verksamhetsfält är därför till större nytta för dem som startar i underläge. De kompenserar på sätt och vis förluster på andra områden.

Dessa hypoteser ("föreningsverksamhet stärker bakgrundskapitalet" jämfört med "genom föreningsverksamhet kan man kompensera för

kapitalbrist") utgör grunden för analysen av det tillbudsstående forskningsdata.

I analysen beaktas två indikatorer. Den första är betydelsen av föreningsverksamhet enligt de organisationstyper som efterfrågades i enkäten på en femstegsskala (inte alls viktig till mycket viktig). Den andra är föreningsverksamhetens varaktighet (som besvarades i fyra kategorier enligt *mindre än ett år, 1-2 år, 3-5 år eller längre*). Dessa är grova indikatorer på att respondenten å ena sidan tycker att verksamheten är intressant utifrån de egna benägenheterna och behoven (betydelse) och å andra sidan engagemang i och bestående intresse för verksamheten (varaktighet).

Diagram 3 visar korrelationen för betydelse och varaktighet per organisationstyp med föräldrarnas utbildningsnivå. De positiva värdena över noll tyder alltså på att de som har bättre förutsättningar upplever att föreningens verksamhet är viktigare eller mer varaktig. De negativa värdena indikerar att de som har

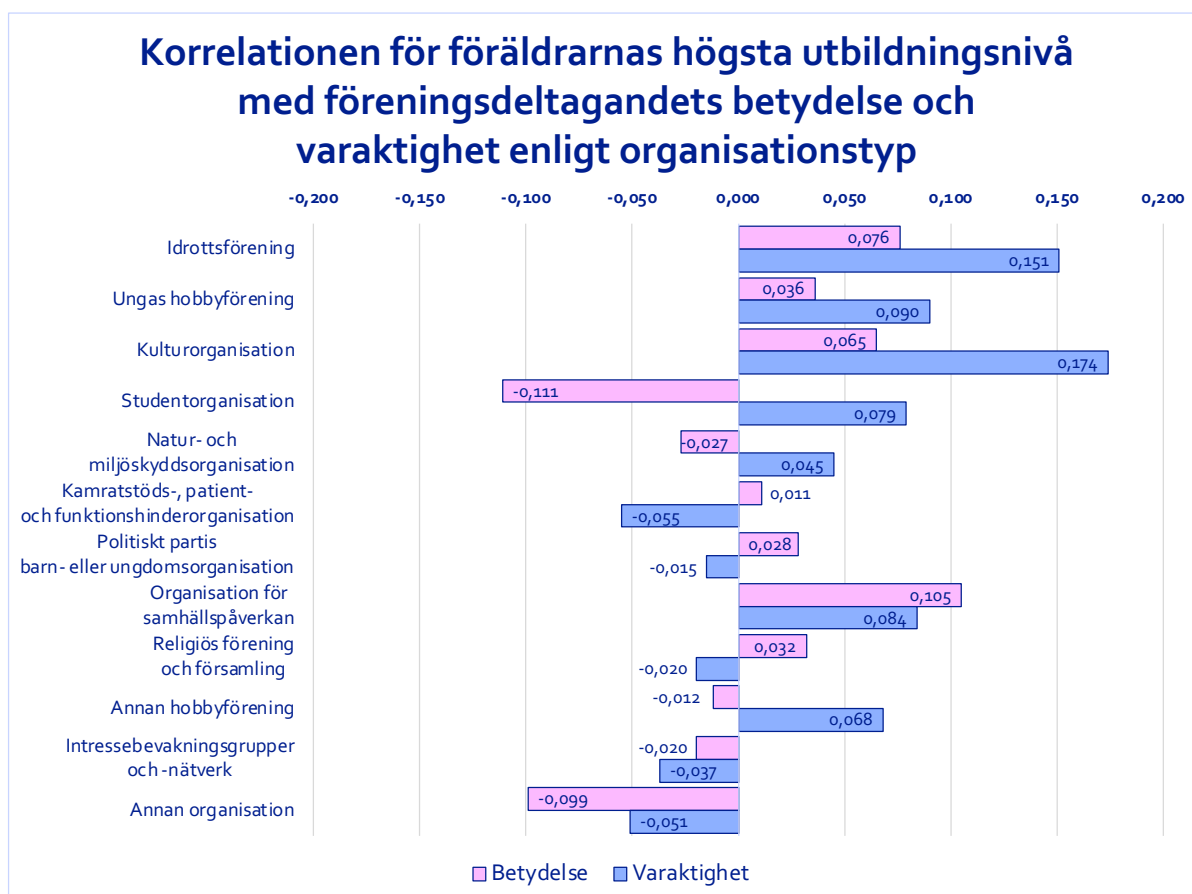

Diagram 3. Korrelationen för föräldrarnas högsta utbildningsnivå med föreningsdeltagandets betydelse och varaktighet enligt organisationstyp.

svagare bakgrundsresurser får ut mer av föreningsgruppen.

Figuren visar att balkarna för idrottsföreningar, kulturorganisationer, ungas hobbyföreningar och samhällliga organisationer ligger ovanför noll. Ju högre utbildning föräldrarna har, desto högre värde får både föreningsverksamhetens betydelse och varaktighet i genomsnitt.

För studentorganisationer, natur- och miljöskyddsorganisationer och andra hobbyföreningar korrelerar betydelsen negativt, medan varaktigheten korrelerar positivt med föräldrarnas utbildningsnivå. För verksamhet i kamratstödsorganisationer osv., politiska partiers ungdomsorganisationer och religiösa samfund är det tvärtom: positiv korrelation för betydelse och negativ korrelation för varaktighet. För intressebevakningsgrupper och typen andra organisationer som innehåller mycket blandade föreningar ligger båda balkarna under noll, det vill säga föräldrarnas utbildningsnivå korrelerar negativt. Många av korrelationerna i tabellen är emellertid inte statistiskt tillförlitliga. Därför måste man förhålla sig försiktigt till deras exakta giltighet. Utifrån figuren kan man däremot säga att en del av föreningsaktiviteten

stärker bakgrundsresurserna, medan en del inte gör det. För idrottsföreningsverksamheten och kulturorganisationerna är den stärkande betydelsen statistiskt tillförlitlig.

Slutsatsen är att verksamheten i ett fåtal typer av organisationer stärker bakgrundskapitalet. För största delen är emellertid bilden av organisationstyperna mer varierande. Man kan säga att betydelsen som de unga upplever och föreningsverksamhetens varaktighet inte beror på föräldrarnas utbildningsbakgrund eller därmed på de bakomliggande resurserna.

Sambandet mellan bakgrundsresurser och saker föreningsverksamheten ger

Vi granskar frågan genom en uppsättning av frågor. Frågorna gäller vilka av de uppräknade alternativen som är "saker har du fått genom hobby- och föreningsverksamhet?". Det fanns 15 flervalsalternativ och dessutom alternativet "inget av dessa". Allmänt taget kan man konstatera att föräldrarnas utbildningsnivå korrelerar med alla saker som föreningar ger: inläring av kunskap, hantering av situationer,

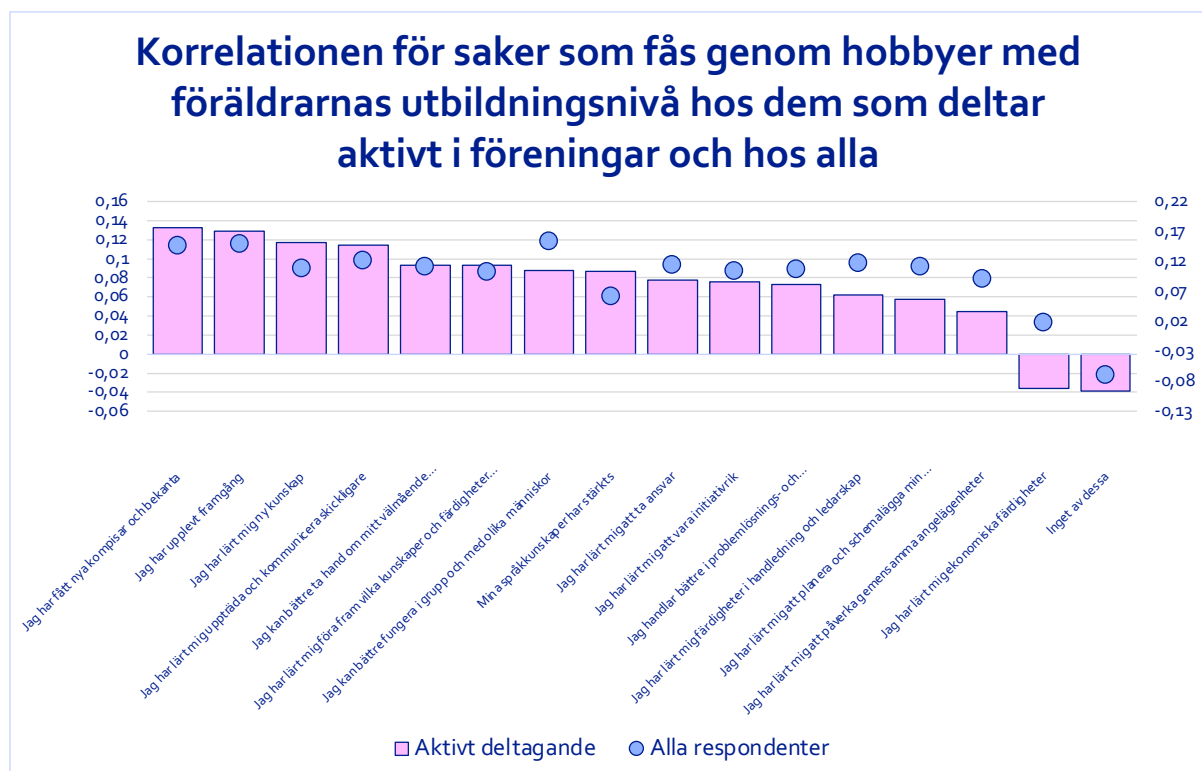

Diagram 4. Korrelationen för saker som fås genom hobbyer med föräldrarnas utbildningsnivå hos dem som deltar aktivt i föreningar och hos alla.

agentskap, sociala relationer och separata färdigheter. Därmed kan man konstatera att de som har bättre bakgrundsresurser får ut mer av hobbyer och föreningsverksamhet. Analysen ger inte ett exakt svar på uttryckligen vilka saker man lär sig genom verksamheten, eftersom frågan gäller förenings- och hobbyverksamhet i allmänhet. Mer exakt handlar det alltså om analys av vad de föreningsaktiva får ut av sin hobby- och föreningsverksamhet på ett allmänt plan och hur det är kopplat till bakgrundsresurserna.

I diagram 4 jämförs kopplingarna mellan hög aktivitet i föreningar och allt annat med saker man fått och föräldrarnas utbildningsnivå. Diagrammet bygger på korrelationerna mellan föräldrarnas utbildningsnivå och de saker man fått. Balkarna representerar dem med hög aktivitet och punkterna andra. Som vi ser finns det en positiv korrelation för nästan allt man fått. Bland sakerna de föreningsaktiva fått finns emellertid sådant där balkens övre kant är högre än punkterna. Det är saker man fått där bakgrundsresurserna är en större förklaring än i genomsnitt. Tolkningen för dessa saker är alltså att unga från mer framgångsrika familjer får ut mer av verksamheten än unga från sämre förhållanden. Och tvärtom: om punkten ligger högre upp, får unga med sämre bakgrundsresurser mer jämlikt de saker som efterfrågas i förhållande till de framgångsrikare.

Enligt figuren stärks alltså följande saker i hobbyerna för föreningsaktiva unga med välutbildade föräldrar: inläring av kunskap och språkkunskaper (kunskapsbetonade färdigheter), att få kompisar och konsten att uppträda (sociala färdigheter) samt att få nya kompisar (sociala nätverk).

De unga lär sig relativt sett mer jämlikt följande färdigheter: att fungera i grupp samt färdigheter i handledning och ledarskap (gemenskaps- och interaktionsfärdigheter), verksamhetsplanering, ansvarstagande, ekonomiska färdigheter och initiativtagande (självständigt agentskap) samt påverkansfärdigheter (påverkan).

För att sammanfatta iakttagelserna ovan: hobbyverksamheten stärker ytterligare kunskaperna, de sociala färdigheterna och nätverken hos föreningsaktiva unga från goda förhållanden. Däremot får unga från olika bakgrunder relativt jämnt gemenskapsfärdigheter, agent-

skap och påverkar samt därtill hörande färdigheter. Men det bör påpekas att också på den här punkten får unga från bättre förhållanden ut mer av hobby- och föreningsverksamheten. Det är emellertid frågan om vad man får av förenings- och hobbyverksamhet som helhet, och därför är analysen främst riktgivande. Detaljerna kan bero mer på andra saker än på föreningsverksamheten i sig.

Slutsatser

I artikeln diskuterades huruvida de ungas föreningsverksamhet är ojämlig i förhållande till bakgrundsresurser eller inte. Ett onyanserat svar, "ja" eller "nej", visar sig vara en onödig förenkling utifrån granskningen av forskningsdata. Som vi har sett kan frågan besvaras: delvis ja och delvis nej. Att vara öppna för alla är vanligen utgångspunkten för de finska organisationerna på ungdomsområdet och andra organisationer och föreningar som ordnar verksamhet för unga. Många föreningar och organisationer betonar att verksamheten riktar sig till alla unga oberoende av premisserna. Andra föreningar och organisationer inser att de måste anstränga sig för att förverkliga detta även i praktiken.

I verksamheten som helhet deltar ändå fler unga från goda förhållanden än unga med sämre bakgrundsresurser. Vid en närmare granskning gäller detta emellertid endast vissa typer av organisationer. De unga som har det bra ställt deltar klart mer särskilt i idrotts- och motionsföreningarnas verksamhet. Detsamma gäller kulturorganisationer och i mindre utsträckning några andra typer av organisationer. I många typer av organisationer beror deltagandet inte på föräldrarnas bakgrundsresurser.

Enkäten tog också upp vilka faktorer som skulle öka respondentens vilja och möjligheter att utöva en hobby. Två saker blev uppenbara i anslutning till föräldrarnas lägre utbildningsbakgrund: mer pengar att använda och om "situationen hemma var bättre". För dem som har det bra ställt betonas tydligt alternativet "om jag hade mer tid". De andra 12 sakerna som frågorna gällde varierar inte nämnvärt beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. Den så kallade utestängande mekanismen gäller därmed i första hand ekonomiska möjligheter och i andra hand förhållanden som anknyter till hemmets atmosfär. Till exempel påståendet "min närmaste krets skulle uppmuntra och stöda mina

hobbyer” korrelerar inte på en tillförlitlig nivå med föräldrarnas utbildningsbakgrund.

På samma sätt kan man iaktta variation i föreningsverksamheten i sig. Vad de unga får ut av verksamheten är kopplat till bakgrundsresurserna för några organisationstyper, men gäller inte de flesta organisationstyper. Också här framhävs motions- och idrottsföreningarna, kulturorganisationerna samt ungas hobbyföreningar och samhällseliga organisationer. För andra organisationstyper del finns det inga tydliga tecken på sådant som upprepar eller förstärker skillnaderna. Man kan säga att de fungerar inkluderande, det vill säga de möjliggör på

någorlunda samma sätt verksamhetens betydelse och varaktighet oberoende av bakgrundsresurserna.

Denna artikel har närmast sig ojämlikhet ur ett begränsat perspektiv. En helt annan fråga är om det i föreningslivet förekommer uteslutande eller diskriminerande typer av dynamik. Det är möjligt att ungdomarnas deltagande i föreningsverksamhet begränsas av kön eller sexuell läggning, modersmål eller hudfärg, psykisk hälsa eller andra hälsoaspekter eller neuropsykologisk avvikelse. Men det är en fråga som andra granskningar får ta sig an.

Källor

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.

Kaunismaa, Pekka 2022. Järjestöjen yhteiskunnalliset tehtävät. I publikationen Kimmo Lind & Pekka Kaunismaa (red.) Järjestöt valokeilassa. Helsingfors: Humak, 13–19.

Laitinen Hanna & Taavetti, Riikka 2016. Valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja nuorten osallistumismahdollisuudet. Yhteiskuntapolitiikka 81, 1/2016), 55–68.

Saari, Juho 2020. Samassa veneessä. Jyväskylä: Docendo.

Saari, Juho & Eskelinen, Niko & Björklund Liisa 2020. Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsingfors: Gaudeamus.

Siisiäinen, Martti 2010. Osallistumisen ongelma. Kansalaisyhteiskunta, 1/2010, 8–40. https://www.researchgate.net/publication/339201333_Sosiaalisen_paaoman_varjopuolet_Kansalaisyhteiskunta-lehti_215-229. Viitattu 10.2.2023.

Therborn Göran 2014. Eriarvoisuus tappaa. Översättn. Tatu Henttonen. Tammerfors: Vastapaino.

Tuloerojen kehitys Suomessa – tuloerot kasvoivat vuonna 2021. Översikt 19.12.2021. Statistikcentralen. <https://www.stat.fi/julkaisu/clbks9mb7xzkn0bumw1pbcgc6>. Hänvisning 30.1.2023.

Tarkiainen, Lasse & Martikainen, Pekka & Laaksonen, Mikko & Valkonen, Tapani 2011. Trends in Life Expectancy by Income from 1988 to 2007. Journal of Epidemiology and Community Health 66, 7/2011, 573–578.

Vuorisalo, Mari 2013. Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylä universitet, Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 467

Att lära sig arbetslivsfärdigheter i icke-formella lärmiljöer – betydelsen av deltagande i föreningsverksamhet för utvecklingen av ungas framtida färdigheter

Lauri Vaara

I korthet

I den här artikeln granskar jag de ungas erfarenheter av arbetslivsfärdigheter som de lärt sig i förenings- och hobbyverksamhet i förhållande till olika hobbyer och delaktighet i föreningar. Artikeln bygger på forskningsdata från Kompetenscenter Kentauris enkät om ungas förenings- och hobbyverksamhet. Dessa data samlades in som en del av enkätundersökningen TAT Ungas framtidsrapport 2021. Syftet med artikeln är att lyfta fram betydelsen av förenings- och hobbyverksamhet också som miljöer där man lär sig arbetslivsfärdigheter för framtiden.

Meningsfulla hobbyer har en viktig uppgift i den ungas liv

Meningsfull fritidsverksamhet stöder ungas tillväxt och utveckling på många sätt. Det utgör en motvikt som stöder välbefinnandet i vardagen, stärker delaktigheten och förebygger utslagning (Salasuo 2021, 9). Lite beroende på åldersgrupp har omkring 90 procent av de unga en hobby (Salasuo 2021, 37), 60 procent anser att de har en regelbunden hobby och 75 procent har deltagit i föreningsverksamhet (TAT Ungas framtidsrapport 2021). De ungas egna uppfattningar om definitionen av en hobby

tycks variera, och många ser inte nödvändigtvis till exempel fritidsaktiviteter de sysslar med självständigt som hobbyer.

Det finns många möjliga hobbyer, och många slags motiv till att välja det ena eller andra. Det är problematiskt att värdera olika motiv och hobbyer, men det finns också skillnader i de positiva effekterna som olika hobbyer medför (Salasuo 2021, 9). I resultaten av framtidsrapporten (2021) syns till exempel hembakgrundens inverkan, olika former av hobbyer, intensiteten av hobbyerna samt skillnaderna i vad de unga anser sig lära sig genom hobby- och föreningsverksamheten. Kulturaktivitetens samband med att främja de ungas välfärd betonas särskilt i Undersökningen om barns och ungas fritid (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 47) Den här artikeln fokuserar emellertid på att granska sambandet mellan förenings- och hobbyverksamhet och att lära sig arbetslivsfärdigheter.

Fokus på fritiden ökar i förhållande till arbetslivet

I Finland har människors fokus på fritiden ökat redan en längre tid. Det märks särskilt tydligt i förhållande till arbetslivet. En utredning om fritid av Statistikcentralen (2017) visade att tiden som används för fritid har ökat markant och för över 15-åringar är fritiden mycket viktigare än arbetslivet. Likaså anser 80 procent av de unga (19–29 år) att hobbyer och fritid är viktigt eller mycket viktigt. Motsvarande siffra för arbetslivet är 69 procent. Det framgår av resultaten av Tjänstemannacentralorganisationen STTK:s medborgarenkät som publicerades 2020. Därför är det inte särskilt överraskande att också TAT Ungas framtidsrapport från 2022 visar att allt fler unga hellre satsar på fritiden än på arbetslivet (21 % år 2020 och 35 % år 2022).

Trenden verkar vara att arbetslivets betydelse i livet håller på att minska, medan fritidens betydelse samtidigt ökar (bl.a. Statistikcentralen, 2017). Det finns mycket som är mänskligt och positivt med den här utvecklingen. Samtidigt är det motiverat att fundera över hur en alltmer attraktiv fritid hänger samman med inställningen till arbetslivet och till att förbereda sig för det. Utöver att fokus på fritiden ökar upplevs också arbetslivet vara mer belastande: år 2020 ansåg 19 procent av de unga att arbetslivet är alltför belastande, medan hela 32 procent var av den åsikten 2022 (TAT Ungas framtidsrapport 2022). Framtidsrapporten visar också att rädslan för arbetslivets belastning hänger ihop med prioriteringen av fritiden. Det betyder inte att de unga är alltmer rädda för arbetslivets belastning för att de njuter av fritiden. Snarare tyder det på att relativt sett fler unga som hellre fokuserar på fritiden är rädda för att arbetslivet är för tungt.

Genom förenings- och hobbyverksamhet till arbetslivet

Det är förståeligt att arbetslivet och fritiden gärna hålls åtskilda. Samtidigt är det konstruktivt för individen och samhället att också se på dessa två viktiga livsaspekters positiva kopplingar. För många påverkar hobbyerna till exempel valet av studier och bransch. Av de unga anser 46 procent att möjligheten att göra ett arbete av en hobby påverkade deras val av

bransch, medan 22 procent anser att instruktörerna i hobbyerna hade inverkat på deras yrkesval antingen väldigt mycket eller ganska mycket. Det här framgår av Päivi Bergs och Tiina Ylöstalos (2020) undersökning som bygger på Ungdomsbarometern (2019). Också Framtidsrapporten (2022) visade att nästan hälften av de unga ville göra sin hobby till ett arbete. Av de respondenter som hade blivit företagare vid ung ålder fick dessutom 28 procent inspiration till företagandet just genom hobbyerna (Berg & Ylöstalo, 2020).

Man kan också se kopplingar mellan förenings- och hobbyverksamheten och arbetslivet i form av olika färdigheter som deltagarna i vilket fall som helst förvärvar genom hobby- och föreningsverksamheten och som å andra sidan allmänt uppskattas också i arbetslivet. Även om det finns en koppling, är det långt ifrån alltid den identifieras. Kompetenscenter Kentauri kartlade ungas förenings- och hobbyverksamhet som en del av enkätundersökningen TAT Ungas framtidsrapport 2021. Av Kentauris enkätdata framgick det bland annat hurdana olika färdigheter de unga upplever att de lär sig genom olika föreningar och hobbyer (Vaara 2022). Många av dessa färdigheter är sådana som också allmänt anses vara viktiga i framtidens arbetsliv (t.ex. Europeiska kommissionen 2020; Utbildningsstyrelsen 2019).

Att finslipa arbetslivsfärdigheterna borde givetvis inte vara den huvudsakliga orsaken särskilt för unga att söka sig till hobbyer. Om de unga ändå hur som helst får arbetslivsfärdigheter på ett naturligt sätt som en biprodukt av hobbyerna, är det mot bakgrunden av utvecklingen som beskrivs ovan motiverat att identifiera och utnyttja detta bättre. Syftet med den här artikeln är att erbjuda synpunkter och resultat till just den diskussionen.

Forskningsfrågor och enkätdata

Artikeln syftar till att utreda sambandet mellan att de unga deltar i olika slags förenings- och hobbyverksamhet och att de lär sig sådana kunskaper och färdigheter som kan anses vara nyttiga också i arbetslivet.

I artikeln fördjupar vi oss sig i ämnet med hjälp av följande forskningsfrågor:

1. Vilket samband har regelbundna hobbyer med de ungas erfarenheter av i vilka lärmiljöer de får kunskaper och färdigheter som anknyter till arbetslivet?
2. Vilket samband har förenings- och organisationsaktivitet med de ungas erfarenheter av i vilka lärmiljöer de får kunskaper och färdigheter som anknyter till arbetslivet?
3. Hurdana arbetslivsfärdigheter anser de unga att de lär sig som en del av förenings- och hobbyverksamheten?

Forskningsdata samlades in i februari-mars 2021 som en del av den mer omfattande enkätundersökningen *TAT Ungas framtidsrapport*, som genomfördes av Taloustutkimus på uppdrag av föreningen Ekonomi och ungdom TAT. Enkäten innehöll en del som kartlade de ungas förenings- och hobbyverksamhet och som producerades som en del av Undervisnings- och kulturministeriets projekt Kompetenscenter Kentauri (2020–2024).

Inbjudan att delta i enkäten skickades till rektorerna vid alla Finlands skolor med årskurserna 7–9 och läroanstalter på andra stadiet. Enkäten fanns på både finska och svenska. Den frivilliga enkäten genomfördes elektroniskt och den besvarades av 11 486 elever i åttonde och nionde klass, av 2 168 gymnasister och av 1 285 yrkesstuderande. Den statistiska felmarginalen för resultaten var ett 95-procentigt konfidensintervall med +/- 1 procentenhet för eleverna i åttonde och nionde klass, +/- 2 procentenheter för gymnasisterna och +/- 3 procentenheter för de yrkesstuderande.

Metoder

I enkäten TAT Ungas framtidsrapport 2021 ombads de unga att anteckna de hobbyer och föreningar som de ansåg att de hade deltagit i. Dessutom ombads de anteckna de kunskaper och färdigheter som de ansåg att de hade lärt sig genom hobby- och föreningsverksamheten. Svartalternativen var standardiserade och antalet för de ungas val begränsades inte. Resultaten kan därför inte tolkas så att just någon viss typ av hobby eller föreningsdelaktighet skulle påverka inläringen av en viss färdighet. Snarare finns det ett samband mellan de ungas erfarenheter av vad de lärt sig i förenings- och hobbyverksamheten samt olika typer av hobbyer och deltagande.

I forskningsfrågorna 1 och 2 utnyttjade vi de ungas svar på frågan om var de anser att de har lärt sig de viktigaste kunskaperna och färdigheterna för det framtida arbetslivet. Också de här svartalternativen standardiserades och de unga fick välja flera lärmiljöer om de så önskade (se tabell 2 och 3).

För forskningsfrågorna 1 och 2 utnyttjades i analysen vanlig korstabellering. För forskningsfråga 2 indelades de som svarade i fyra grupper på basis av föreningsaktivitet: 1. ingen föreningsaktivitet, 2. liten föreningsaktivitet, 3. måttlig föreningsaktivitet, 4. stor föreningsaktivitet. Indelningen gjordes utgående från både antalet delaktighet i föreningar och verksamhetens upplevda betydelse.

För den tredje forskningsfrågan analyserades de tre summavariablernas (tabell 1) korrelation med olika hobby- och föreningsaktiviteter. Summavariablerna gjordes upp på förhand. Först valdes från listan över kartlagda saker

Tabell 1. Kategorier och summavariabler för arbetslivsfärdigheterna som identifierats på basis av den teoretiska referensramen.

Ledning av det egna arbetet	Samarbete och interaktion	Agentskap
Jag har lärt mig att planera min verksamhet	Jag har lärt mig färdigheter i handledning och ledarskap	Jag har lärt mig att vara initiativrik
Jag har lärt mig att ta ansvar	Jag kan fungera bättre i grupp och med olika människor	Jag har lärt mig att påverka gemensamma angelägenheter
Jag kan bättre ta hand om mitt välmående	Jag har lärt mig uppträda och kommunicera	Jag har lärt mig att hitta lösningar i problemsituationer

som de unga har lärt sig genom förenings- och hobbyverksamhet sådana saker som kunde klassificeras som allmänt identifierade arbetslivsfärdigheter utifrån bakgrundsmaterialet (Utbildningsstyrelsen 2019; Europeiska kommissionen 2019; Bacigalupo et al. 2016). Av de valda arbetslivsfärdigheterna utarbetades sedan tre summavariabler utifrån likheter och summavariablernas funktion testades.

Vi utförde sedan en korrelationsanalys genom att utnyttja summavariablernas koppling till deltagande i olika slags hobby- och föreningsverksamhet för att ta reda på vilket samband lärande av olika typer arbetslivsfärdigheter har med vilken hobby- och föreningsaktivitet.

Resultat

Med den första forskningsfrågan ville vi ta reda på om det när det gäller att lära sig kunskaper och färdigheter för arbetslivet överhuvudtaget finns skillnader mellan de lärmiljöer som utnyttjas av unga som är aktiva i hobbyer respektive de unga som inte är aktiva. Resultaten är ganska måttliga när det gäller skillnaderna.

De unga som anser att de har en regelbunden hobby (60 % av dem som svarade, Framtidsrapporten 2021), upplever att de har lärt sig kunskaper och färdigheter för arbets-

livet i något högre grad genom skolundervisningen och genom att göra saker eller tala med sina föräldrar än de unga som inte har hobbyer. De största skillnaderna för hur unga som har hobbyer och de som inte har hobbyer lär sig arbetslivsfärdigheter ser vi emellertid för läsande och hobbyverksamhet: för de unga som har hobbyer verkar hobbyverksamheten erbjuda en viktig lärmiljö för att få arbetslivsfärdigheter. Dessutom läser de för att skaffa sig dessa färdigheter i större utsträckning än de unga som inte har hobbyer.

Vi utredde därefter sambandet mellan de ungas föreningsaktivitet och hur de utnyttjar olika lärmiljöer för att skaffa sig arbetslivsfärdigheter. En fjärdedel av de unga har inte deltagit i någon av den efterfrågade föreningsverksamheten, framgår av Kentauris enkätdata från 2021.

Av tabell 3 framgår att stor föreningsaktivitet är kopplad till att mångsidigare utnyttja olika lärmiljöer för att skaffa sig arbetslivsfärdigheter. De unga som upplever att de har deltagit aktivt i föreningsverksamhet anser att följande saker är särskilt viktiga för att lära sig arbetslivsfärdigheter: skolundervisningen, den sociala lärmiljön (samtal med föräldrar och kompisar), läsning samt förenings- och hobbyverksamhet.

De unga som inte har varit aktiva i föreningar eller som har deltagit i liten utsträckning i verksamheten, anser i mindre utsträckning än aktiva unga att de har skaffat sig arbetslivsfärdighe-

Tabell 2. Lärmiljöer för hobbyer och arbetslivsfärdigheter.

Lärmiljö	Inga regelbundna hobbyer	Regelbunden hobbyn
Skolundervisning	61 %	64 %
Göra eller tala med kompisarna	49 %	49 %
Göra eller tala med föräldrarna	54 %	57 %
På sociala medier	15 %	14 %
YouTube	25 %	23 %
Andra sociala medier	26 %	25 %
Läsning	31 %	37 %
I föreningsverksamhet	7 %	9 %
I hobbyverksamhet	12 %	30 %
Spelande	10 %	10 %

Tabell 3. Lärmiljöer för hobbyer och arbetslivsfärdigheter.

Lärmiljö	Ingen föreningsaktivitet	Liten föreningsaktivitet	Måttlig föreningsaktivitet	Stor föreningsaktivitet
Skolundervisning	55 %	61 %	64 %	70 %
Göra eller tala med kompisarna	41 %	45 %	50 %	58 %
Göra eller tala med föräldrarna	47 %	53 %	57 %	64 %
På sociala medier	13 %	13 %	13 %	17 %
YouTube	26 %	24 %	22 %	25 %
Andra sociala medier	22 %	23 %	25 %	30 %
Läsning	26 %	30 %	34 %	47 %
I föreningsverksamhet	5 %	6 %	8 %	16 %
I hobbyverksamhet	13 %	17 %	32 %	39 %
Spelande	14 %	11 %	9 %	7 %

ter i de kartlagda miljöerna. För de icke-aktiva unga ligger det förhållandevis lite mer betoning på informella digitala lärmiljöer, såsom YouTube och spelande.

På den här punkten finns det flera skillnader i resultaten mellan de föreningsaktiva och de icke-föreningsaktiva unga. Av de föreningsaktiva unga upplever hela 47 procent att de har lärt sig kunskaper och färdigheter för arbetslivet genom att läsa, medan endast 26 procent av de icke-föreningsaktiva unga upplever detta. I resultaten betonas också betydelsen av lärmiljön som förenings- och hobbyverksamheten erbjuder för de föreningsaktiva unga.

Med den sista forskningsfrågan kartlade vi hurdana arbetslivsfärdigheter de unga upplever att de har lärt sig som en del av förenings- och hobbyverksamheten. Av hobbyerna har idrotts- och motionshobbyerna ett starkt samband med olika typer av arbetslivsfärdigheter och i synnerhet med att leda sitt arbete. Kategorin samarbete och interaktion visade sig också ha en stark koppling till teater-, cirkus- och danshobbyer. För färdigheter som anknyter till agentskap fördelas sambanden jämnare och det finns samband också med olika typer av hobbyer mer än för andra kategorier av arbetslivsfärdigheter.

Också i fråga om organisationer och föreningar är de ungas erfarenhet av att lära sig arbets-

livserfarenheter starkare kopplad till att medverka i idrotts- och motionsföreningar. Att lära sig arbetslivsfärdigheter är dessutom starkt kopplat till att medverka i kulturorganisationer, studentorganisationer, religiösa organisationer och hobbyföreningar för unga. Med hobbyföreningar för unga avsågs i enkäten till exempel scouterna, Prometheus-lägrets stöd rf och 4H-verksamheten. För dem som svarade klagjordes också vilka alternativ som ingår i enskilda hobbyer och organisationer. Utifrån resultaten ger föreningsverksamheten de unga mest färdigheter i anslutning till samarbete och interaktion.

Slutsatser

På basis av resultaten i artikeln upplever de unga att de genom olika organisationer, föreningar och hobbyer på ett mångsidigt sätt också har lärt sig sådana färdigheter som är nyttiga i arbetslivet. Särskilt hobbyer och föreningsverksamhet som har att göra med idrott och motion tycks ha ett betydande samband med att de unga lär sig arbetslivsfärdigheter som en del av hobby- och föreningsverksamheten (se tabellerna 4 och 5).

Med tanke på att skaffa sig arbetslivsfärdigheter finns det skillnader mellan olika hobbyer och typer av föreningsdeltagande. I denna artikel

Tabell 4. De viktigaste positiva kopplingarna mellan olika hobbyer och lärande av delområden av arbetslivsfärdigheter.

Hobbyverksamhet					
Ledning av det egna arbetet		Samarbete och interaktion		Agentskap	
Utövning av en idrottsgren	0,299**	Utövning av en idrottsgren	0,255**	Utövning av en idrottsgren	0,247**
Motionsidrott	0,298**	Motionsidrott	0,221**	Motionsidrott	0,222**
Djur och natur	0,159**	Teater, cirkus, dans	0,215**	Djur och natur	0,172**
Kulturhobbyer	0,108**	Musikhobby	0,174**	Besök på kulturevenemang	0,132**
Fotografering, kodning, programmering	0,107**	Kulturhobbyer	0,170**	Fotografering, redigering	0,129**
Musikhobby	0,104**	Djur och natur	0,159**	Musikhobby	0,123**
Teater, cirkus, dans	0,098**	Fotografering, redigering	0,125**	Teater, cirkus, dans	0,114**
Läsning	0,098**	Läsning	0,126**	Läsning	0,111**
Skrivande, bloggande	0,082**	Skrivande, bloggande	0,109**	Skrivande, bloggande	0,090**
Språkstudier	0,072**	Språkstudier	0,092**	Språkstudier	0,086**
Handarbete, träarbete	0,057**	Handarbete, träarbete	0,040**	Handarbete, träarbete	0,074**
Bildkonst	0,032**	Bildkonst	0,058**	Bildkonst	0,054**
				Datorer, programmering	0,031**
				Spelning	0,022**

Tabell 5. De viktigaste positiva kopplingarna mellan olika slags föreningsdelaktighet och lärande av delområden av arbetslivsfärdigheter

Föreningsverksamhet					
Ledning av det egna arbetet		Samarbete och interaktion		Agentskap	
Idrotts- eller motionsförening	0,311**	Idrotts- eller motionsförening	0,316**	Idrotts- eller motionsförening	0,247**
Studentorganisation	0,165**	Kulturorganisation	0,240**	Religiösa föreningar och församlingar	0,222**
Religiösa föreningar och församlingar	0,163**	Religiösa föreningar och församlingar	0,240**	Studentorganisation	0,172**
Kulturorganisation	0,135**	Studentorganisation	0,212**	Ungas hobbyförening	0,132**
Ungas hobbyförening	0,134**	Ungas hobbyförening	0,182**	Kulturorganisation	0,129**
Påverkansgrupper och nätverk	0,101**	Påverkansgrupper och nätverk	0,135**	Påverkansgrupper och nätverk	0,123**
Organisationer för samhällelig påverkan, välgörenhetsorganisation	0,063**	Organisationer för samhällelig påverkan, välgörenhetsorganisation	0,068**	Organisationer för samhällelig påverkan, välgörenhetsorganisation	0,114**

har vi emellertid ännu inte fördjupat oss i vilka faktorer som kan förklara skillnaderna mellan dessa. Dessutom är det en utmaning att jämföra olika slags föreningsdelaktighet och hobbyer sinsemellan på grund av stora skillnader i deltagarantal. Däremot finns det ett positivt samband mellan att unga över huvud taget har en hobby och att de lär sig mångsidigare arbetslivsfärdigheter (se tabell 2 och 3). Ju aktivare de unga sysslar med hobbyer och är verksamma i föreningar, desto viktigare är förenings- och hobbyverksamheten som lärmiljö förstärkt nog (se tabell 3).

Men det är också viktigt att beakta hur mycket de unga kan identifiera arbetslivsfärdigheter som de har lärt sig genom förenings- och hobbyverksamhet. Resultaten i denna artikel bygger på vad de unga själva anser att de har lärt sig av förenings- och hobbyverksamhet. Erfarenheterna är individuella och påverkas sannolikt i hög grad av individens förmåga att bedöma och identifiera olika typer av lärdomar. Därför är det en bra fråga om till exempel en idrottshobby verkligen är en så effektiv lärmiljö för arbetslivsfärdigheter. Det är också möjligt att deltagarna i genomsnitt helt enkelt bättre förmår bedöma sitt lärande. Dessa unga har kanske färdigt bättre kunskaper och färdigheter för arbetslivet.

Det är därför motiverat att bedöma hurdana utgångspunkter dessa aktiva unga har för att identifiera vad de har lärt sig i förenings- och hobbyverksamheten. Till exempel många unga som aktivt idrottar klarar sig också bra i skolan och har högutbildade föräldrar (Tormulainen 2022). Också andra utredningar har visat att idrotts- och motionshobbyer delar befolkningen på basis av socioekonomisk bakgrund (bl.a. Borodulin 2015).

Bakgrundsfaktorernas inverkan är en utmaning för bedömningen och tolkningen av den här artikelns resultat. Betydelsen av hembakgrunden syns antagligen i resultaten så, att förenings- och hobbyaktiviteten verkar ha ett positivt samband också med skolundervisningens betydelse för att lära sig arbetslivsfärdigheter (tabell 3). Unga som klarar sig bra i skolan sysslar i genomsnitt mer med olika slags hobby- och föreningsverksamhet på fritiden än de som klarar sig sämre i skolan (Tormulainen 2022). Det skulle därför vara väl motiverat att fortsätta undersökningen med se närmare på eventu-

ella bakomliggande variabler, till exempel skolframgång. Denna synvinkel behandlas närmare i Pekka Kaunismaas artikel om ojämlikhet. Aritkeln lyfter fram hembakgrundens koppling särskilt till idrotts- och kulturhobbyer.

Sammanfattning

Enligt resultaten i artikeln anser de unga att förenings- och hobbyverksamhet lär dem mångsidigt också sådana färdigheter som allmänt betraktas som viktiga arbetslivsfärdigheter. Detta kan både komplettera den formella utbildningens arbetslivsundervisning och stöda unga i att hitta sin väg i det framtida arbetslivet, i att söka arbete och i att vara framgångsrika i arbetslivet. En förutsättning är naturligtvis att färdigheterna de unga lär sig i förenings- och hobbyverksamheten kan identifieras och utnyttjas.

Förenings- och hobbyverksamhet för barn och unga har i allmänhet ansetts vara ett delområde där det förekommer samhällsrelaterad ojämlikhet. Diskussionerna fokuserar emellertid mer sällan på vilka mångsidiga lärmiljöer aktiva unga får genom med ledda hobbyer. Många organisationer har utvecklat den pedagogiska kvaliteten på sin instruktörsverksamhet och data från enkäter. Därför är det alltmer motiverat att också beakta den kunskap och handledning som fås genom förenings- och hobbyverksamheten som en källa till de ungas kompetens. Det är viktigt att varje ung person oberoende av bakgrund hittar en meningsfull hobby åt sig och också får möjlighet att syssla med hobbyn under handledning.

Fritiden och arbetslivet utgör också ett klassiskt motsatsförhållande och det är intressant att betrakta dynamiken mellan dessa områden. Som det konstaterades i början av denna artikel ökar finländarnas fokus på fritiden i allmänhet, och ofta sker det åtminstone i någon mån på arbetslivets bekostnad. Därför är det inte bara fruktbart att se på skillnader mellan arbetslivet och fritiden, utan också på kopplingarna mellan dem. Om man mer systematiskt identifierar och erkänner de arbetslivsfärdigheter och arbetslivskontakter de unga skaffar sig genom förenings- och hobbyverksamhet, kan man då minska de ungas upplevelse av att arbetslivet är belastande och krävande samt stöda de unga att hitta sin framtida bransch?

Många är kritiska till att prata om arbetsliv och kompetens i samband med förenings- och hobbyverksamhet. Det är förståeligt. Men om man som en biprodukt av en trevlig hobby lär sig viktiga arbetslivsfärdigheter, verkar det å andra sidan konstigt att sätta det under skäppan. Arbetslivsfärdigheter ska inte vara målet för

hobbyer eller föreningsverksamhet och unga ska inte uppmuntras till att välja sina hobbyer på basis av var de bäst lär sig om arbetslivet. Snarare handlar det om att förenings- och hobbyverksamhet kan erbjuda en mycket rik lärmiljö som ger den unga glädje och nytta på livets alla plan – också i arbetslivet.

Lähteet

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884

Berg, Päivi & Ylöstalo, Tiina (2020) Harrastuksesta työksi. I publikationen L. Haikkola & S. Myllyniemi (red.) *Hyvää työtä! Ungdomsbarometern 2019*. Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet / Nätverket för ungdomsforskning och Undervisnings- och kulturministeriet. Publikationer (Ungdomsforskningssällskapet) nr 225, Statens ungdomsråds publikationer, nr 65, 179–192.

Borodulin K. ym. (2015) *Time trends in physical activity from 1982 to 2012 in Finland*.

Europeiska kommissionen (2019). *Key competences for lifelong learning*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

Ungdomsforskningssällskapet (2019). *Ungdomsbarometern 2019 - Hyvää työtä!*. L. Haikkola & S. Myllyniemi (red.). <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>

Salasuo, M. (2021). *Johdanto*. I publikationen: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (red.) Undervisnings- och kulturministeriet. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. (2021). *Tilasto-osio*. I publikationen: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (red.) Undervisnings- och kulturministeriet. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

STTK. 2020. *Kansalaiskysely työajasta*. <https://www.sttk.fi/materiaalit/kansalaiskysely-tyoajasta-2020/>

Ekonomi och ungdom TAT (2021). *Enkätundersökningen TAT Ungas framtidsrapport*. Taloustutkimus.

Ekonomi och ungdom TAT (2022). *Enkätundersökningen TAT Ungas framtidsrapport*. Taloustutkimus

Statistikcentralen (2017). *Vapaa-ajan osallistuminen 2017*. https://www.stat.fi/til/vpa/2017/01/vpa_2017_01_2018-11-21_fi.pdf

Utbildningsstyrelsen (2019). Osaaminen 2035. Rapporter och utredningar 2019:3. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf

Undervisnings- och kulturministeriet (2019). Hyvää työtä! Ungdomsbarometern 2019. L. Haikkola & S. Myllyniemi (red.) <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>

Enkätundersökningen TAT Ungas framtidsrapport 2021. Helsingfors: Ekonomi och ungdom TAT

Tormulainen, A. (2022). Nuorten harrastukset suhteessa koulumenestykseen ja perhetaustaan. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Tormulainen, A. (2022). Nuorten harrastukset suhteessa koulumenestykseen ja perhetaustaan. I publikationen P. Kaunismaa (red.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (red.). Kompetenscenter Kentauri, Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Axplock ur ungas

hobby- och

föreningsaktivitet

Hobbyföreningar

Pekka Kaunismaa

Våra forskningsdata innehåller två typer av organisationer som behandlas i den här artikeln: ungas hobbyföreningar och andra hobbyföreningar. Ungas hobbyföreningar preciseras för dem som svarade med "t.ex. Scouterna, Prometheus-lägrets stöd rf, 4H osv.". Tanken var att här ange speciellt organisationer som hör till ungdomsområdet och i vilka hobbyverksamheten är central. Andra hobbyföreningar preciseras med exemplen "t.ex. den frivilliga brandkåren, jaktsällskap, försvarsorganisationer". Syftet var att ange om man har deltagit i hobbyfokuserade organisationer som inte enbart är organisationer inom ungdomsområdet.

Av dem som svarade uppgav 23,5 procent att de har deltagit i ungas hobbyföreningar och 8,9 procent i andra hobbyföreningar. Det förekommer en viss överlappning mellan dem, men inte mer än mellan andra typer av organisationer. Båda pekar alltså på ett eget fenomen.

I den här artikeln beskrivs de unga som deltar i hobbyföreningarnas verksamhet i ljuset av enkätens forskningsdata.

Frågan som gäller betydelsen av typen av organisationsverksamhet (skalan 1–5 från inte alls viktig till mycket viktig) fick medeltalet 2,71 av dem som deltar i ungas hobbyföreningar och 3,26 av dem som deltar i andra hobbyföreningar. Ungas deltagande i hobbyföreningar har den allra lägsta betydelsen bland organisations typerna. Dess betydelse är lägre än för andra hobbyföreningar i genomsnitt. Det verkar alltså som om deltagarna i olika typer av hobbyföreningar inte tycker deltagandet är lika viktigt som

deltagarna i föreningsverksamhet inom motion, kultur eller samhällelig verksamhet.

De som svarade har ofta deltagit i hobbyföreningstypernas verksamhet ganska länge jämfört med andra organisationstyper. Av dem som deltar i verksamhet i ungas hobbyföreningar rapporterar 42 procent att de har varit med i minst tre år. Motsvarande siffra för andra hobbyföreningars deltagare är 43 procent. Man deltar i genomsnitt längre i motionsföreningar och kulturorganisationer, men i alla andra organisationstyperns verksamhet i genomsnitt kortare tid. Delvis kan resultatet bero på att det viktigaste skedet för att delta i hobbyföreningar är förbi i respondenternas ålder (till största delen 14–17-åringar).

Deltagarna i hobbyföreningar och deras kön

I de ungas hobbyföreningsverksamhet deltar betydligt fler flickor än pojkar, visar forskningsdata (tabell 1). Av dem som besvarade enkäten uppger nästan var tredje flicka (29 %) och ungefär en sjättedel av pojkarna (16 %) att de har deltagit i hobbyföreningar för unga. Av de icke-binära har en fjärdedel (25 %) deltagit, vilket är närmare flickornas deltagandegrad än pojkarnas. Det finns inga betydande skillnader mellan könen när det gäller betydelsen av deltagandet.

Enligt forskningsdata deltar fler pojkar än flickor i andra hobbyföreningar: elva procent av pojkarna och åtta procent av flickorna deltar.

Tabell 1. Deltagande i hobbyföreningar efter kön.

	Flickor	Pojkar	Annat kön	Alla som svarat
Deltar i ungas hobbyförening	29 %	16 %	25 %	24 %
medeltalet för betydelsen	2,71	2,68	2,78	2,71
Deltar i annan hobbyförening	8 %	11 %	9 %	9 %
medeltalet för betydelsen	3,13	3,41	2,47	3,26

Andelen för de icke-binära ligger där emellan, på nio procent. Pojkarnas dominans är exceptionell i forskningsdata. I övrigt är pojkarna i majoritet bara bland deltagarna i politiska partiernas barn- och ungdomsorganisationer. I alla andra typer av organisationer är största delen av deltagarna flickor, i vissa typer med en mycket klar majoritet. Pojkarna upplever också i den här kategorin sitt deltagande som mer betydelsefullt än flickorna; pojkarnas medeltal för betydelse är 3,41 och flickornas 3,13. Skalan är från ett (inte alls viktig) till fem (mycket viktig). Också detta är en sällsynt iakttagelse, eftersom flickorna i genomsnitt bedömer sin föreningsverksamhet som viktigare än vad pojkarna gör. En annan avvikelse här är också de politiska partiernas barn- och ungdomsorganisationer.

Könsstrukturen för de unga som deltar i hobbyföreningar är rätt så typisk. Flickor deltar vanligen i föreningsverksamhet mer än pojkar. Flickorna har i genomsnitt angett att de deltar i olika organisationstypers verksamhet ungefär en och en halv gång så ofta som pojkar. De icke-binäras föreningsdeltagande ligger i helhet mellan pojkarnas och flickornas deltagande. Det samma gäller för de ungas hobbyföreningar. Exempel på andra hobbyföreningar som respondenterna fick gälla samhällets och landets försvar samt jakt – områden som har en manlig stämpel. Därmed är det mycket förståeligt att många pojkar deltar i dessa.

Skolframgång bland dem som deltar i hobbyföreningar

Unga som klarar sig bra i skolan deltar oftare i ungas hobbyföreningsverksamhet än de med sämre framgång i skolan. Enligt tabell 1 ökar andelen som deltagit i verksamheten någorlunda lineärt med skolframgången. Skolframgången mäts i diagrammets tabell med medeltalet i läsåmnen på det senaste betyget från grundskolan. Diagrammet visar också att de unga deltar i andra hobbyföreningars verksamhet jämnt oberoende av skolframgång.

Skolframgången korrelerar enligt forskningsdata starkt med vissa organisationstyper. För andra typer finns det knappt någon korrelation. Därmed är det inte frågan om en exceptionell iakttagelse i någotdera fallet.

I enkäten frågades också om upplevelsen av skolframgång med frågan: ”Jag är framgångsrik i mina studier”. Allmänt sett korrelerar den upplevda skolframgången starkt med betygets medeltal, men frågan besvaras med en lätt reservation. Enligt diagram 2 finns den största andelen deltagare i ungas hobbyföreningar bland dem som upplever att deras studief framgång är god. Andelen är relativt hög också bland dem som är helt av annan åsikt om påståendet om studief framgång, det vill säga i den

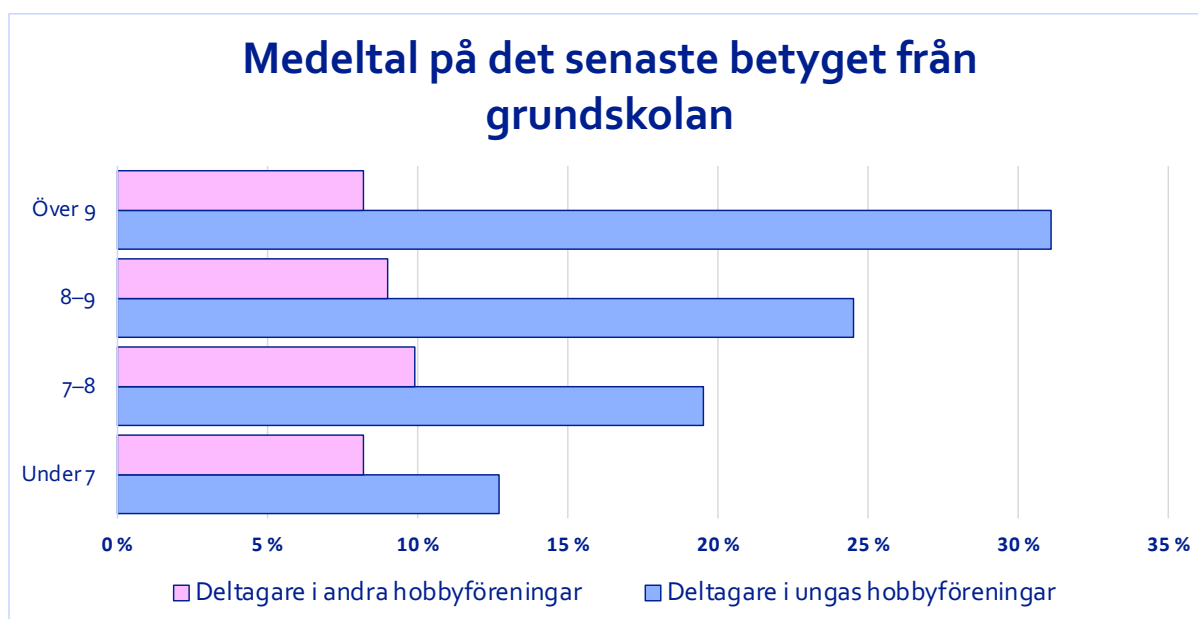

Diagram 1. De som deltar i hobbyföreningarna enligt det senaste medeltalet i läsåmnen från grundskolan.

andra ytterligheten. Andelen som deltar i andra hobbyföreningars verksamhet uppvisar knappt alls variation för olika slags skolframgång.

Familjebakgrundens inverkan på antalet deltagare i hobbyföreningar

Föräldrarnas högsta utbildningsbakgrund mäter, om än grovt, den socioekonomiska ställningen för de ungas familjebakgrund. Enligt diagram 3

har föräldrarnas utbildningsbakgrund ett tämligen klart samband med de ungas deltagande i hobbyföreningar. Unga från familjer med de högst utbildade föräldrarna deltar klart mer än unga med lågt utbildade föräldrar. Det finns små skillnader mellan könen. Det är beaktansvärt att de flickor vars föräldrar har den allra lägsta utbildningen deltar i liten utsträckning. Däremot syns det ingen skillnad mellan unga vars föräldrar har utbildning på yrkeshögskolenivå och unga vars föräldrar har universitetsnivå (som jämförelse: för många andra indikatorer syns det en skillnad). För pojkarnas del stiger

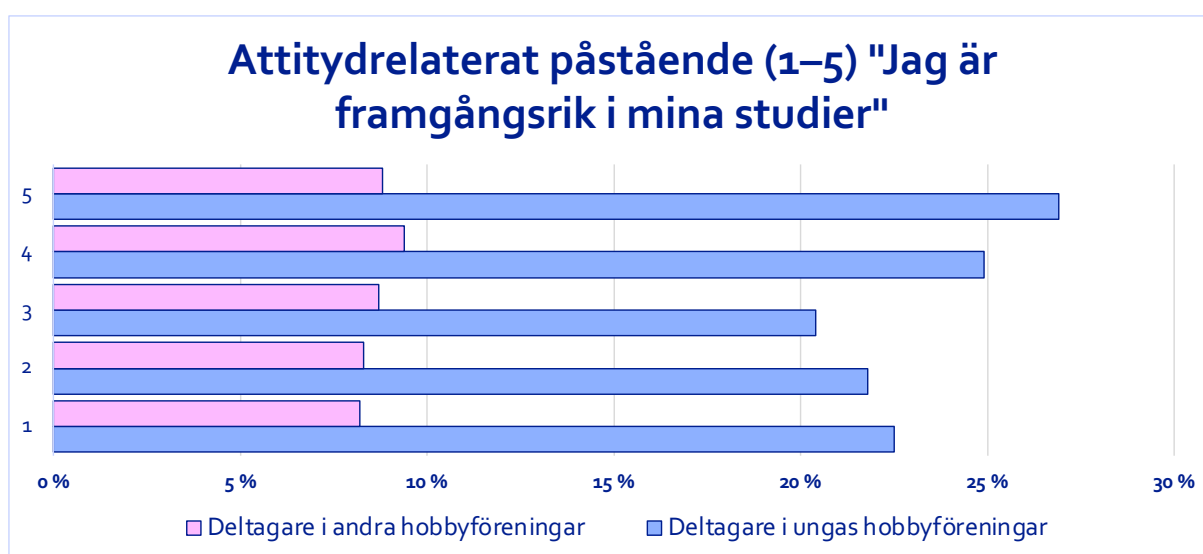

Diagram 2. Deltagare i hobbyföreningar enligt upplevd studieförframgång.

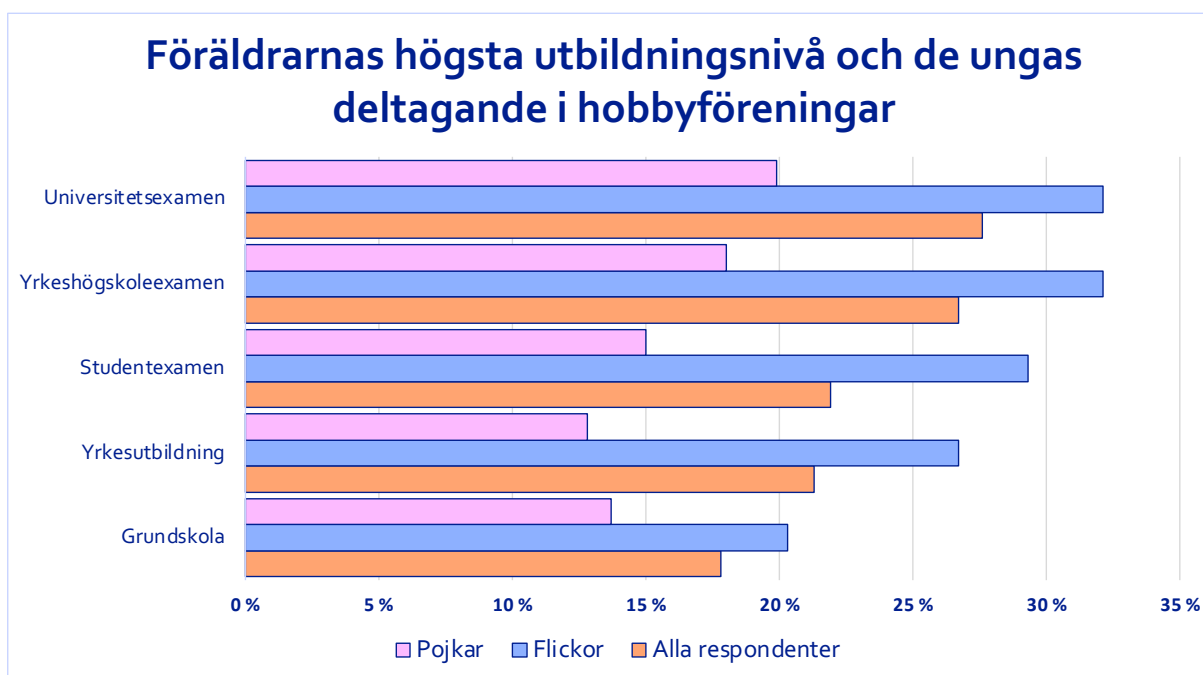

Diagram 3. De ungas deltagande i hobbyföreningar enligt föräldrarnas utbildningsnivå..

deltagandet någorlunda lineärt, men föräldrarnas lägsta utbildningsnivå (grundskolenivå) är en exceptionell observation. Detta kan emellertid vara en statistisk tillfällighet, eftersom respondenternas antal är förhållandevis litet.

Profilen för svaren om andra hobbyföreningar ser helt annorlunda ut, såsom diagram 4 visar. Kopplingen är spegelvänd mellan föräldrarnas utbildningsnivå och deltagande samt denna typ av förening. Ju lägre utbildningsnivå föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att den unga deltar i en annan hobbyförenings verksamhet. Denna iakttagelse är något ovanlig i dessa forskningsdata.

Deltagande i hobbyföreningar och modersmål

I diagram 5 sammanställs iakttagelser om andelen deltagare i hobbyföreningar enligt modersmål. Vi ser att de som talar inhemska språk som modersmål deltar mer allmänt i ungas hobbyförenings verksamhet än de som talar andra språk. Nästan en tredjedel av de svenskspråkiga unga och nästan en fjärdedel av de finskspråkiga deltar i ungas hobbyförenings verksamhet. Skillnaden är tämligen tydlig jämfört med alla icke-inhemska språkgrupper. Det finns inga märkbara skillnader mellan dem.

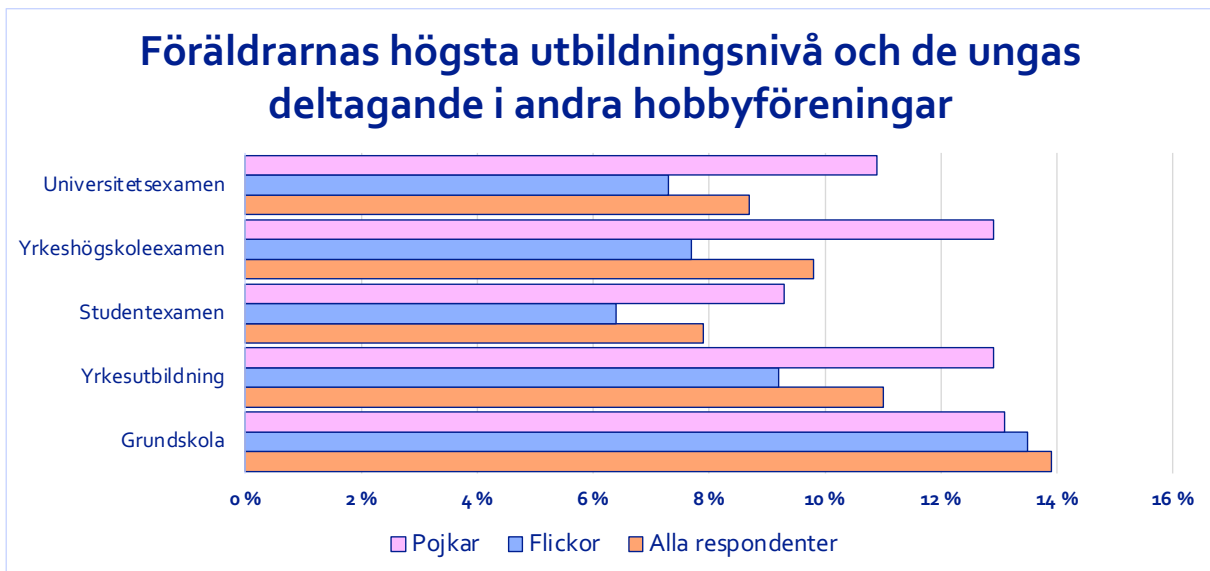

Diagram 4. Deltagande i andra hobbyföreningar enligt föräldrarnas utbildningsnivå.

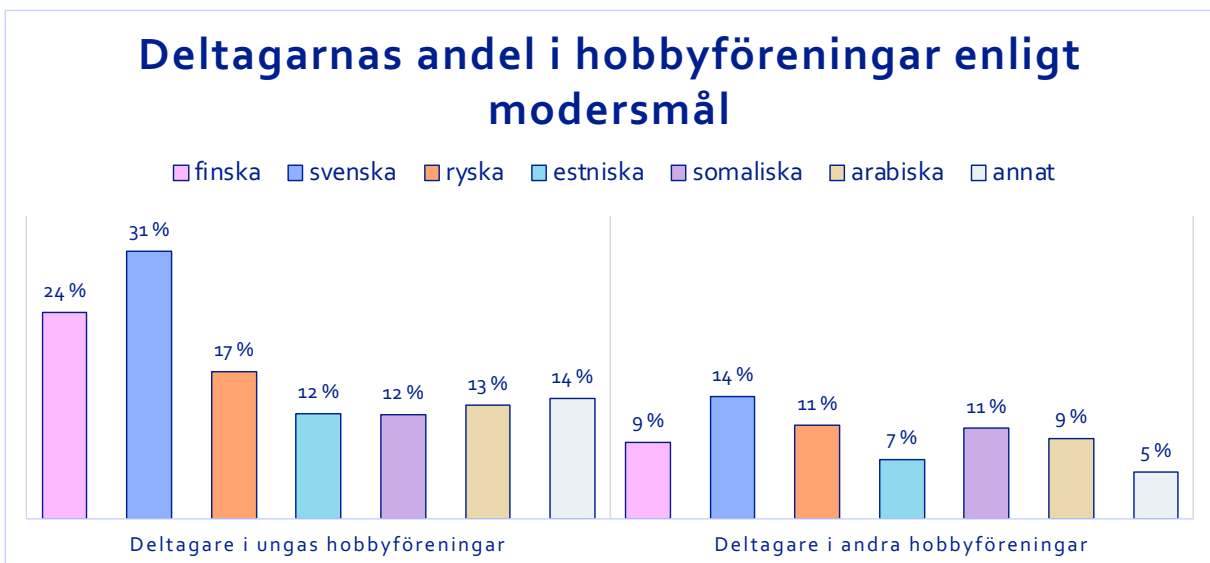

Diagram 5. Deltagarnas andel i hobbyföreningar enligt modersmål.

Deltagandet i andra hobbyföreningars verksamhet är förhållandevis likartat oberoende av modersmål. De svenskspråkiga unga deltar mest (14 %) och de estnisktalande minst (7 %). Andra som talar icke-inhemska språk deltar i stort sett lika ofta som de finskspråkiga unga. Typen andra hobbyföreningar lockar till sig unga jämligt då deltagandet bedöms enligt modersmålet.

Hobbyföreningarnas koppling till delaktighet
 Av åsiktsfrågorna i forskningsdata har det skapats två summavariabler för delaktighet. Den ena mäter delaktigheten i interaktiva gemenskaper och den andra delaktigheten i samhället. Enligt diagram 6 ökar antalet deltagare i hobbyföreningar för båda summavariablerna när delaktigheten ökar. Detta gäller både när man mäter delaktigheten i gemenskaper och delaktigheten i samhället. Det finns också en skillnad mellan olika typer av hobbyföreningar. Deltagande i ungas hobbyföreningar hänger tydligare ihop med delaktighet i samhället, medan deltagande i andra hobbyföreningar hänger ihop med delaktighet i gemenskaper.

Också för alla andra organisationstyper i enkäten korrelerar deltagandet positivt med delaktighet, vilket är vanligt också bland dem som deltar i annan ungdomsorganisationsverksamhet. Det är också vanligt med en liknande samvariation som är starkare för delaktighet i samhället än för delaktighet i gemenskaper. Sambandet mellan ungas hobbyföreningar och delaktighet är inte på något sätt exceptionellt

i jämförelse med annan hobbyverksamhet för unga.

Andra hobbyföreningar har en exceptionell karaktär. Korrelationen med den samhälleliga delaktigheten är svag, om än positiv. Korrelationen med delaktigheten i gemenskaper är relativt stark. I tabell 2 visas korrelationen för komponenterna i delaktighetens summavariabel med deltagandet i andra hobbyföreningars verksamhet.

Vi kan se att delaktighet i andra hobbyföreningar är kopplat särskilt till påståendet om flera vänskretsar, att hjälpa vänner och att skapa glädje för andra. Detta kan tolkas som "kamratskapens etos", det vill säga att man värdesätter vänskap och nära relationer högt. Som tabellen visar, lägger deltagare i ungas hobbyföreningar inte större värde på dessa saker än unga i genomsnitt (med undantag av att hjälpa vänner).

Korrelationen mellan komponenterna för samhällelig delaktighet och andelen som deltagit i ungas hobbyföreningar är ganska jämn. Alla siffror utgör korrelationer på en tillförlitlig nivå. Korrelationerna är inte särskilt starka jämfört med vissa andra typer av organisationer, men ändå tydliga. Korrelationerna för deltagare i andra hobbyföreningar är i huvudsak nära noll, vilket innebär att dessa unga inte skiljer sig från unga i genomsnitt. Viljan att påverka i samhället får en måttlig korrelation och intresset för

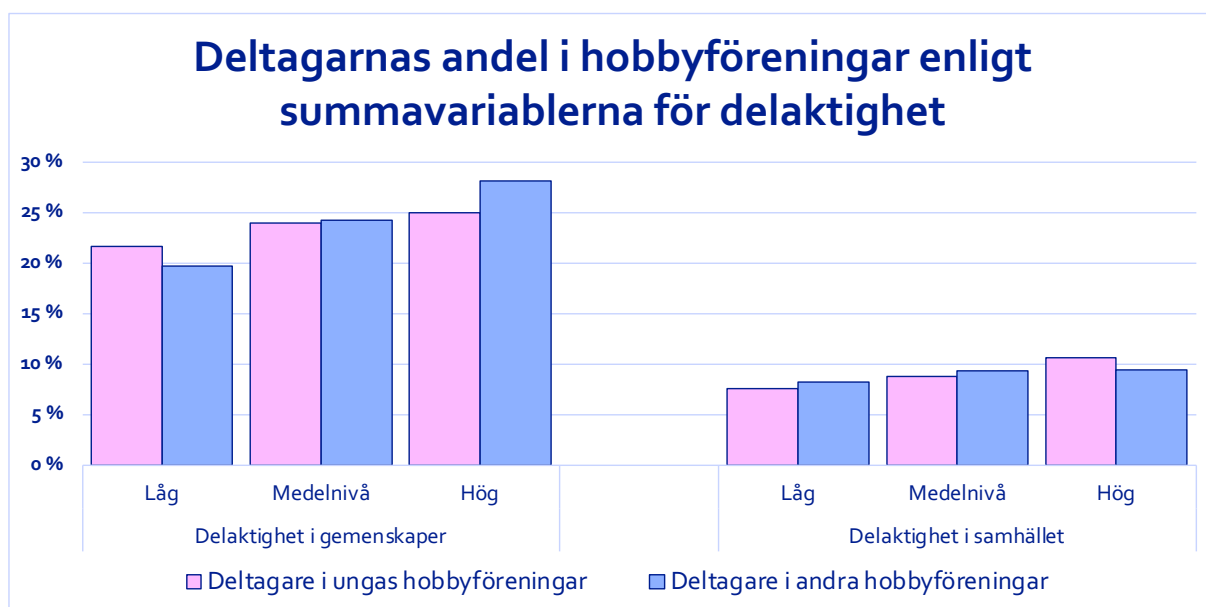

Diagram 6. Deltagarnas andel i hobbyföreningar enligt summavariablerna för delaktighet.

Tabell 2. Korrelationen mellan attitydfrågor som gäller delaktighet och deltagande i hobbyförening-

DELAKTIGHET I GEMENSKAPER	Ungas hobbyföreningar	Andra hobbyföreningar
Det är viktigt för mig att mitt sociala liv är aktivt	0,016	0,017*
Jag har flera olika vänkretsar	0,011	0,049**
Jag är redo för stora uppoffringar för att hjälpa vänner	0,044**	0,035**
Den största njutningen i mitt liv är att skapa glädje för en annan människa	0,006	0,038**
Jag anpassar mig lätt efter andras vilja	0,028**	0,006
DELAKTIGHET I SAMHÄLLET		
Jag är inte alls intresserad av politik	-0,045**	-0,017*
Jag strävar efter att påverka samhället genom min verksamhet	0,056**	0,033**
Jag litar på att de finländska medierna rapporterar opartiskt om saker	0,049**	-0,003
Jag är väl medveten om vad som händer i min omgivning och i världen	0,047**	-0,007

politiken en lindrig korrelation. Förtroendet för medierna och medvetenheten om miljö- och världsfrågor är på genomsnittlig nivå för de unga som svarade.

Sammanfattning

Även om båda organisationstyperna i denna granskning gäller hobbyer, har det visat sig att det finns stora skillnader mellan dem. Ungas hobbyföreningar domineras av flickor. Deltagarna är i högre grad unga som klarar sig bättre i skolan och som kommer från bättre förhållanden. Unga med invandrarbakgrund är underrepresenterade. De föreningsaktiva är delaktiga i samhället i större utsträckning än unga i genomsnitt. Deras delaktighet i gemenskaper skiljer sig däremot knappt alls från andra unga. Profilen för deltagarna i ungas hobbyföreningar innehåller till dessa drag mycket typiska faktorer som beskriver föreningsdeltagarna. Det är intressant att den enda större avvikelser i nyckeltalen ovan är den mycket knappa betydelsen av ungas hobbyföreningar för deltagarna.

Profilen för deltagaren i andra hobbyföreningar är desto mer exceptionell. Bland deltagarna finns fler pojkar än flickor, unga med invandrarbakgrund deltar på samma sätt som unga som talar inhemska språk, deltagarna som klarar sig sämre i skolan är lika många som de som klarar sig bra och det finns fler deltagare från lägre

än från högre socialgrupper. Dessa profilerande drag är så exceptionella att man med hänsyn till enkätens frågeställning till och med kan tala om en egen medborgarverksamhetskultur: en underklasskultur som betonar kamratskap, gemenskap och maskulinitet.

En ung som spelar – utstött eller framtidbyggare?

Eeva Sinisalo-Juha & Lauri Vaara

I den här artikeln lyfter vi fram resultat om de ungas spelande ur Kentauris enkätdata *TAT Ungas framtidsrapport 2021* (se Kaunismaa *Huvudlinjerna i ungas förenings- och hobbyverksamhet*). Syftet med artikeln är att ge en helhetsbild av hur mångsidiga de ungas spelhobbyer är och att granska dess kopplingar till övriga fritidssysselsättningar. I forskningsdata förstås spelande brett: digitala spel, mobilspel, konsolspel, datorspel och brädspel. I analysen av forskningsdata fann vi emellertid att spelande är starkt kopplat till att tillbringa tid på internet, vilket tyder på att betoningen ligger på digitala spel. För att bättre förstå spelandets betydelse i de ungas vardag delade vi in de unga i olika grupper utifrån hur viktigt spelande anses vara. Resultaten visade att spelandets betydelse hänger ihop med bland annat hur mångsidig annan förenings- och hobbyverksamhet är, vad man lärt sig i förenings- och hobbyverksamheten och hindren för hobbyverksamheten.

Spelandets många ansikten

Under de senaste åren har det pågått mycket diskussion om spelandets konsekvenser för de ungas välfärd och liv överhuvudtaget. Ämnet är viktigt också ur forskningssynvinkel. Efter idrottshobbyer är spelande nämligen den populäraste hobbyn bland unga (Kaunismaa 2022). Det finns emellertid stora skillnader mellan könen när det gäller spelande: spelande är en hobby för 57 procent av pojkarna, 21 procent av flickorna, 47 procent av de icke-binära och 39 procent av de unga som inte ville meddela sitt kön (Tormulainen 2022). Om man jämför dessa resultat med andra undersökningar som kartlagt spelande, verkar det ändå som om endast en del av de unga som spelar betraktar spelandet uttryckligen som en hobby. Till exempel uppgav 76 procent av de unga i åldern 10–19 år att de spelar digitala spel minst en gång i veckan.

Det framgick av enligt Spelarbarometern 2022 som publicerades av Tammerfors universitet (Kinnunen & Tuomela & Mäyrä 2022, 32). Hela 83 procent av pojkarna och 61 procent av flickorna på grundnivå uppgav att de spelar dagligen eller nästan dagligen, visar Undersökningen om barns och ungas fritid (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 42)

Diskussionen och forskningen kring att spela utmanas ofta av spelandets mångfald. Spelande täcker nämligen ett mycket brett spektrum av aktiviteter. En del av dem sker i en digital miljö i form av videospel medan andra sker i interaktion ansikte mot ansikte, till exempel i form av traditionella brädspel. Allt oftare kombinerar spelandet också den fysiska och digitala omgivningen, såsom i det populära spelet *Pokemon GO* som bygger på förstärkt verklighet. Det finns också stora skillnader i spelandets interaktivitet: en del spelar gärna ensamma medan andra föredrar att spela tillsammans. För de flesta varierar dock situationen enligt möjligheterna: man spelar tillsammans alltid då man kan.

Dessutom finns det stora skillnader mellan spelens innehåll. Till exempel plattformsspel, skjutspel, sportspel och brädspel är mycket olika till sina innehåll. Innehållet är givetvis också kopplat till spelandets eventuella effekter på både gott och ont. Också olika undervisningsspel och simulatorer har utvecklats kraftigt, och de bör beaktas när helheten granskas. I diskussionen om spelandets nackdelar framhävs ofta digitala videospel som innehåller mycket våld. Dessutom påtalas det negativt prat och den toxicitet som förekommer i spelkulturen (bl.a. Suttila 2020).

Spelandets inverkan på ungas tillväxt och utveckling

Forskningsresultaten om spelandets effekter verkar ofta motsägelsefulla, eftersom spelandet kan ha både positiva och negativa effekter (Meriläinen, 2020). Vartått det slutligen lutar beror bland annat på vad man spelar, hur mycket och hur man spelar samt spelandet i förhållande till andra delar av livet. Den gamla visdomen "för mycket är för mycket" gäller också spelande.

När man bedömer effekterna av spelandet är det viktigt att skilja åtminstone mellan videospel, andra spel samt allmän användning av digitala innehåll och medier. Till exempel har videospel konstaterats utveckla hjärnan på ett förvånansvärt mångsidigt sätt, medan att enbart växla mellan olika digitala medier och innehåll (s.k. "multitasking") har konstaterats ha samband med nedsatt koncentrationsförmåga och känslighet för stimuli (Alho, Moisala & Salmela-Aro 2022). Gränsen mellan att spela videospel och att "multitaska" har emellertid förståeligt nog suddats ut i och med att det under de senaste åren har blivit populärare att spela på mobila enheter än att spela dator- och konsolspel (Kinnunen & Tuomela & Mäyrä 2022, 28).

En nackdel med spelande särskilt för unga är att spelen orsakar beroende som kan leda till att spelandet överbetonas i livet eller i värsta fall utvecklas till spelmissbruk. Då lutar det tydligt mot att effekterna är negativa, eftersom spelberoende och spelmissbruk har omfattande negativa konsekvenser för välbefinnandet. Spelpedagogen Mikko Meriläinen lyfter i sin doktorsavhandling (2020) fram tre delområden för skadeverkningar av spel: utmaningar med balans i livet, ergonomi och problem med den fysiska hälsan samt problem kring spelens innehåll. Även resultaten av denna undersökning visar att den upplevda betydelsen av spelandet har samband med andra fritidssysselsättningar och det sociala livet.

Det är bra att komma ihåg att hjärnan formas utifrån vad den används till. Långvarig koncentration, till exempel när man läser en bok, tränar hjärnan på ett annat sätt än att spela videospel med högt tempo. Eftersom ungdomars hjärnor fortfarande utvecklas, bör man ta hänsyn till faktorer som påverkar hur de formas och till en god balans mellan olika faktorer. Många sak-

kunniga har därför betonat att man i stället för så kallad "skärmtid" ska se på den ungas liv som en helhet. Att spela kan också vara en nyttig del av den här helheten, så länge det inte slukar för mycket av andra livsområden, såsom sömn, studier, umgänge med kompisar eller andra meningsfulla hobbyer.

Spelande och annan hobbyverksamhet

I diskussionen om ungas hobbyer och föreningsverksamhet har det förekommit oro över om spelandet redan har fått för mycket plats i de ungas liv och hur spelandet hänger ihop med andra fritidssysselsättningar. I Kentauris data från 2021 skiljde vi inte åt videospel och brädspel. Det är bra att beakta när man tolkar resultaten. Ändå visar forskningsdata att spelandet över lag har ett samband med tiden de unga tillbringar på internet och hemma.

I Kentauris enkätdata uppgav 56 procent av de unga som spelar att de tillbringar största delen av sin tid på internet, medan motsvarande andel för alla som svarade är 43 procent. Av dem som har spelande som hobby tillbringar 40 procent helst sin tid hemma och saknar inte hobbyer utanför hemmet. För alla som svarade är motsvarande andel 31 procent. Dygnet har bara ett begränsat antal timmar, så det är uppenbart att ju mer tid man tillbringar hemma vid datorn, desto mindre tid blir det över för att göra andra saker någon annanstans. Det andra orosmomentet gäller vad de som spelar går miste om, ifall de inte hinner eller vill delta i förenings- och hobbyverksamhet utanför spelvärlden. Då blir de unga inte delaktiga av mångsidiga icke-formella lärmiljöer och sociala nätverk via dem. Särskilt aktivt deltagande i förenings- och hobbyverksamhet erbjuder en gynnsam lärmiljö där man kan få många viktiga kunskaper och färdigheter, visar enkätresultaten (Vaara 2022).

I den här artikeln försöker vi belysa just en sådan situation. Vi kartlägger sambandet mellan spelande som hobby och andra fritidssysselsättningar samt de sociala lärmiljöer dessa erbjuder. Vi beaktar också att spelande inte är en lika viktig del av vardagen för alla unga. Därför har vi delat in de unga som spelar i tre grupper. Grupperna skiljer sig åt i fråga om hur viktigt spelintresset är. I jämförelsen ingår också de unga som inte betraktar sitt spelande som en hobby.

Forskningsfrågor och metoder

Vi undersökte de ungas spelande genom tre forskningsfrågor:

1. *Hur skiljer sig de som inte spelar och de olika spelargrupperna från varandra i förhållande till vad de lärt sig i förenings- och hobbyverksamhet?*

2. *Vilka faktorer skulle öka de olika spelargruppernas vilja att delta mångsidigare i förenings- och hobbyverksamhet?*

3. *Har unga som spelar andra hobbyer?*

I analysen ville vi också beakta hur viktigt spelande som hobby anses vara. Syftet var att kunna jämföra resultaten mellan respondenter som upplever att spelandet är *mycket viktigt* (siffran 5 på Likert-skalan) och dem som upplever att spelandet *inte är så viktigt* (siffran 1). För detta ändamål delade vi in respondenter i följande spelargrupper:

Spelargrupper som granskas

Spelar aktivt (35 % av de unga som spelar*)

- Respondenter för vilka spelandet som hobby är mycket viktigt (svarade 5 på frågan "Hur viktig är din hobby för dig" om spelande)

Spelar på amatöرنivå

(35 % av de unga som spelar*)

- Respondenter för vilka spelandet som hobby är viktigt (svarade 4 på frågan "Hur viktig är din hobby för dig" om spelande)

Spelar för skojs skull

(30 % av de unga som spelar*)

- Respondenter för vilka spelandet som hobby inte är viktig (svarade 1, 2 eller 3 på frågan "Hur viktig är din hobby för dig" om spelande)

Spelar inte

(63 % av alla som svarade, n = 14 903)

- Svarande som inte hade nämnt spelande som sin hobby – de ansåg alltså inte att spelandet hör till deras hobbyer

*unga som spelar n = 5 578

Vi genomför analysen genom att göra en korstabell. I presentationen av resultaten lyfter vi fram särskilt att svaren av dem som anser att spelandet är *viktigt* och svaren av dem som anser att spelandet *inte är så viktigt* skiljer sig mest åt. Å andra sidan kan man se skillnader mellan svaren av unga som spelar och svaren av dem som inte spelar. Då man tolkar diagram 1 är det bra att beakta att vi inte direkt frågade vilka färdigheter de unga upplever sig ha fått genom vilken hobby eller förening. I stället kartlade vi på ett allmänt plan vilka färdigheter de unga anser sig ha fått genom förenings- och hobbyverksamhet. Vi jämförde sedan detta med deltagande i olika hobbyer och föreningsverksamhet.

Forskningsfråga 1.

Hur skiljer sig de som inte spelar och de olika spelargrupperna från varandra i förhållande till vad de lärt sig i förenings- och hobbyverksamhet?

Först ville vi ta reda på hur de som inte spelar och de olika spelargrupperna skiljer sig från varandra i förhållande till vad de lärt sig i förenings- och hobbyverksamhet. Som diagram 1 visar, finns det inte särskilt stora skillnader mellan de olika spelargrupperna. Också de aktiva spelarna som upplever att spelandet är mycket viktigt anser att de har lärt sig olika tämligen mångsidiga färdigheter genom förenings- och hobbyverksamhet. I själva verket upplever de att de har lärt sig många färdigheter till och med i större utsträckning än de som inte spelar. En annan intressant observation var att de unga som spelar har fått nya kompisar genom sin hobby oftare än de som inte spelar, trots att det råder en uppfattning om att spelande främjar utslagning. Det finns ett undantag bland de saker som anses vara positiva och som hobbyerna ger, nämligen färdigheter som hänför sig till att må bra och att uppträda. De som inte spelar uppger att de har lärt sig dessa färdigheter genom förenings- och hobbyverksamhet förhållandevis mer än de som spelar aktivt. Att inläring av språkkunskaper betonas hos de unga som spelar aktivt torde förklaras av att det huvudsakliga språket i spelen och i spelmenskaperna är engelska.

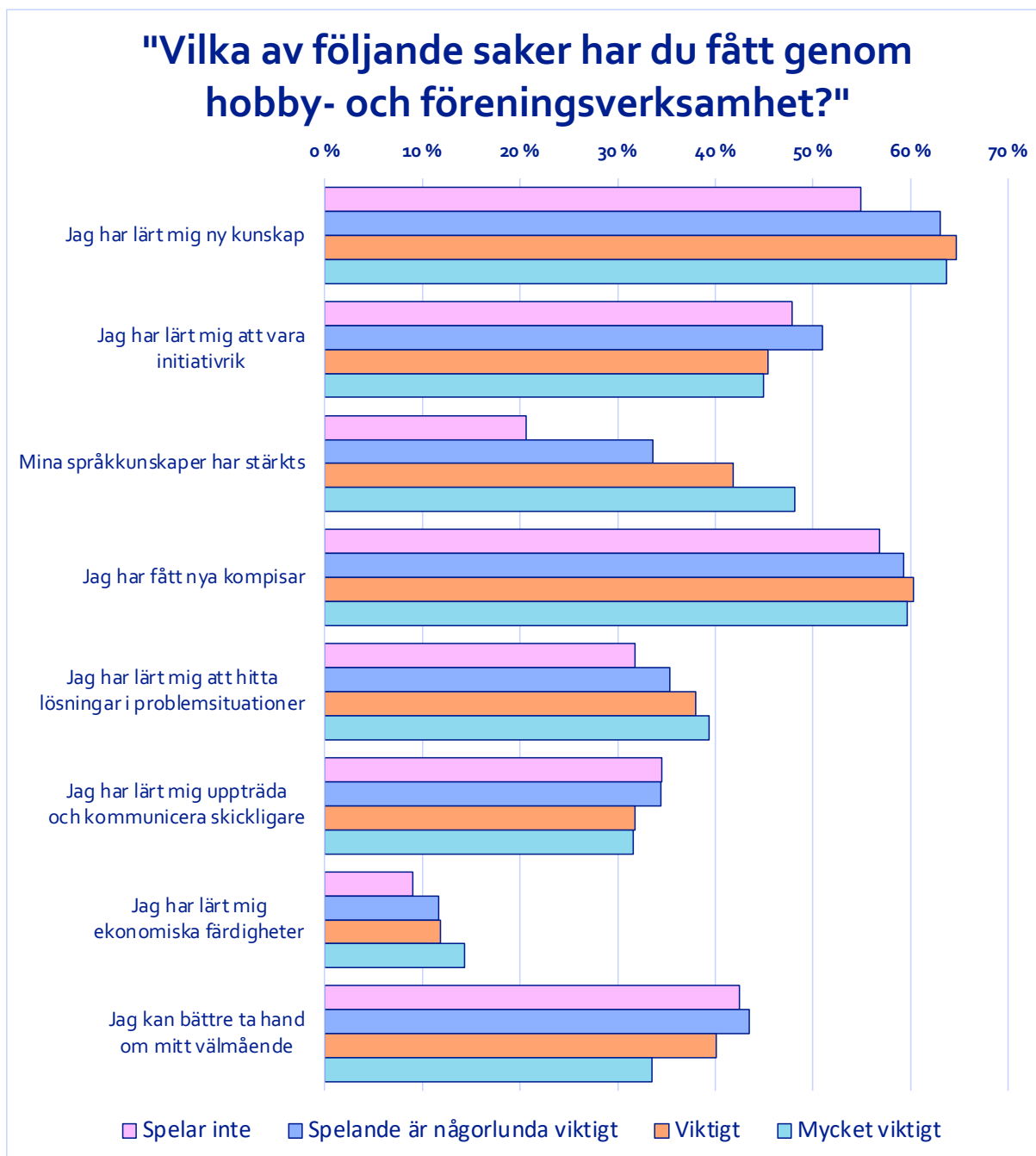

Diagram 1. Kopplingen mellan olika spelargrupper och färdigheter man lärt sig genom förenings- och hobbyverksamhet – de viktigaste skillnaderna mellan olika spelargrupper.

Forskningsfråga 2. Vilka faktorer skulle öka de olika spelargruppers vilja att delta mångsidigare i förenings- och hobbyverksamhet?

Därefter tog vi reda på vilka faktorer som skulle öka de olika spelargruppers vilja att delta mångsidigare i förenings- och hobbyverksamhet. När vi jämför dem som inte spelar och dem som spelar, framkommer det av resultaten att

de som spelar skulle syssla mer med hobbyer särskilt om de hittade en intressant hobby, hade en bättre ekonomisk situation och hade möjlighet att utöva hobbyn tillsammans med kompisar. Resultaten torde också kunna tolkas så att de som inte spelar identifierade färre hinder för att syssla med hobbyer, även om man i enkäten frågade om hindren genom en mer positiv frågeställning.

Viljan och möjligheterna att utöva en hobby skulle öka om...

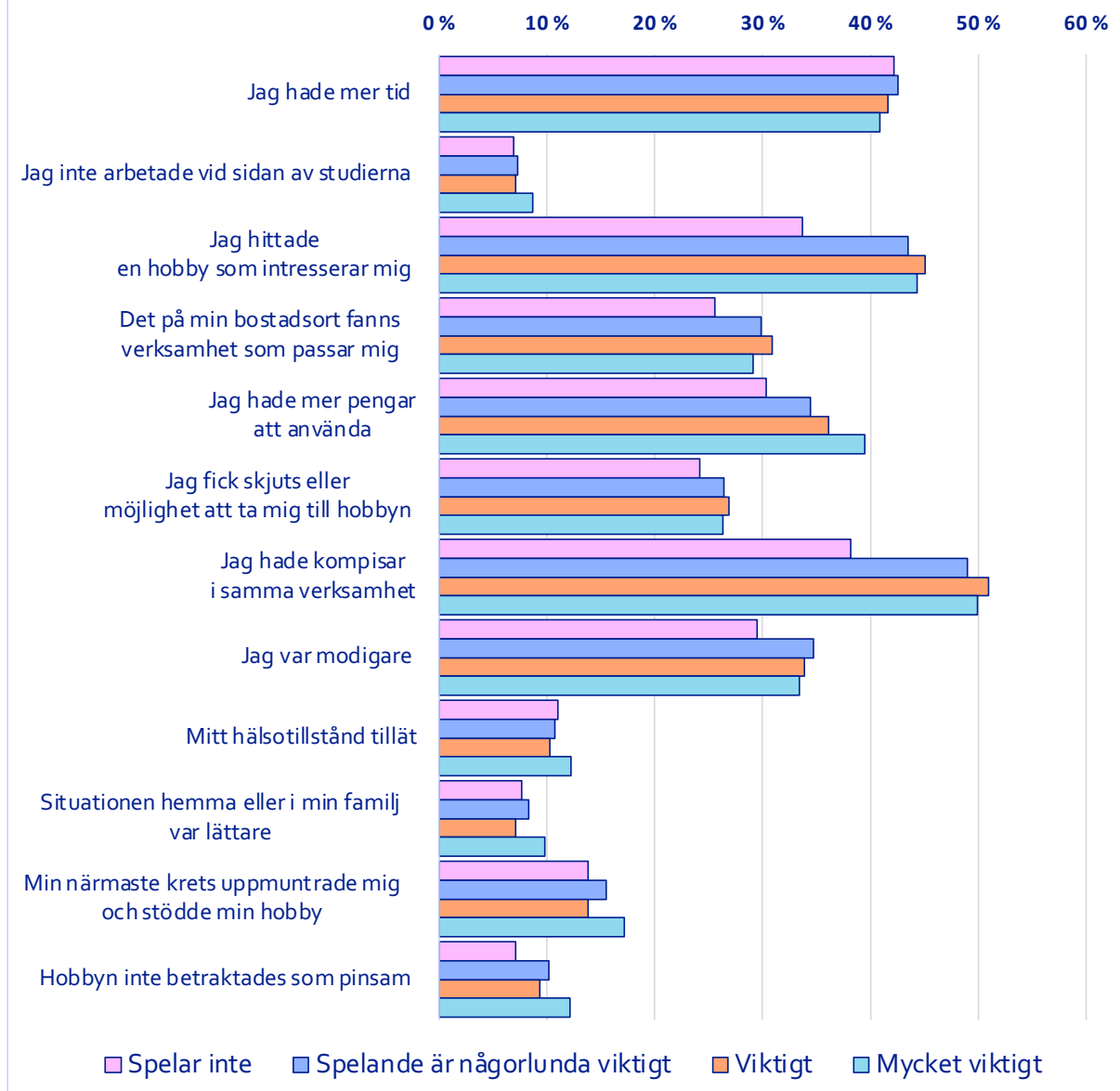

Diagram 2. Olika spelargrupperns svar på vilka faktorer som kan stöda en ny hobby

Forskningsfråga 3. Har unga som spelar andra hobbyer?

I ljuset av enkätdata granskade vi också i vilken utsträckning de unga som spelar deltar i förenings- och hobbyverksamhet. De unga som spelar utgör cirka 37 procent och de unga som inte spelar utgör cirka 63 procent av hela forskningsdata. I många organisationstyper påverkar spelandet inte nämnvärt deltagandeaktiviteten, framgår av tabell 1 nedan. Det innebär att

de unga som inte spelar procentuellt sett utgör nästan 63 procent för organisationen i fråga.

Det finns givetvis undantag: i förhållande till andelen spelare av hela forskningsdata, deltar färre unga som spelar till exempel i kamratstöds-, patient- eller funktionshinderorganisationer, i politiska partiers barn- och ungdomsorganisationer och i organisationer för samhällspåverkan. Unga som är aktiva i andra hobbyföreningar såsom i den frivilliga brandkåren, i jaktsällskap och i försvarsorganisationer

Tabell 1. Ungas deltagande i föreningsverksamhet och hobbyer enligt spelande.

Föreningsdeltagande	Spelandets betydelse			
	Spelar inte	Inte särskilt viktigt	Viktigt	Mycket viktigt
Idrotts- eller motionsförening	66 %	11 %	12 %	11 %
Ungas hobbyförening	62 %	13 %	13 %	12 %
Kulturorganisation	67 %	12 %	12 %	10 %
Studentorganisation	65 %	13 %	12 %	10 %
Natur- eller miljöskyddsorganisation	73 %	6 %	10 %	11 %
Kamratstöds-, patient- eller funktionshinderorganisation	68 %	10 %	9 %	13 %
Politiskt partis barn- eller ungdomsorganisation	68 %	8 %	13 %	12 %
Organisation för samhällspåverkan	70 %	9 %	10 %	11 %
Religiösa föreningar och församlingar	66 %	12 %	11 %	10 %
Andra hobbyföreningar	60 %	12 %	13 %	15 %
Intressebevakningsgrupper och nätverk	59 %	14 %	11 %	15 %
Andra hobbyer				
Bildkonst	57 %	14 %	15 %	15 %
Handarbete, träarbete	59 %	14 %	15 %	13 %
Motorteknik	52 %	13 %	19 %	17 %
Teater, cirkus, dans	74 %	10 %	10 %	7 %
Läsning	59 %	14 %	15 %	13 %
Skrivande, bloggande	60 %	14 %	13 %	13 %
Musik	60 %	13 %	14 %	14 %
Motionsidrott	66 %	12 %	13 %	10 %
Utövning av en idrottsgren	68 %	11 %	11 %	10 %
Besök på kulturevenemang	57 %	15 %	14 %	14 %
Fotografering, videoinspelning och redigering	54 %	14 %	16 %	17 %
Datorer, kodning, programmering	24 %	12 %	22 %	42 %
Språkstudier	53 %	14 %	16 %	17 %
Djur och natur	61 %	14 %	13 %	12 %

spelar å andra sidan mer. För 15 procent av dessa ungdomar är det mycket viktigt att spela. Ännu starkare syns spelandet hos unga som är med i intressebevakningsgrupper och nätverk.

Betydelsen av spelintresset framträder starkare i samband med ungas hobbyer än i samband med föreningsverksamhet. Ett undantag är de som sysslar med teater, cirkus och dans. De är inte särskilt intresserade av att spela. Endast sju procent av dessa unga berättar att det är mycket viktigt för dem att spela. Inte heller de som utövar motionsidrott eller idrottsgrenar betraktar spelande som en viktig hobby. I fråga

om alla andra hobbyer som nämns i enkäten, verkar det som om fler sysslar med att spela än det ovan nämnda 37 procent av alla som svarade. Till exempel av de unga som håller på med motorteknik, fotografering, videoinspelning och redigering samt språkstudier ägnar sig nästan hälften också åt att spela. Samtidigt är spelande en mycket viktig hobby för 17 procent av de unga som sysslar med hobbyer i alla dessa tre grupper. Av de unga som sysslar med datorer, kodning och programmering har 76 procent också spelande som hobby och för 42 procent är spelande en mycket viktig hobby.

Föreningsaktivitet bland unga som spelar

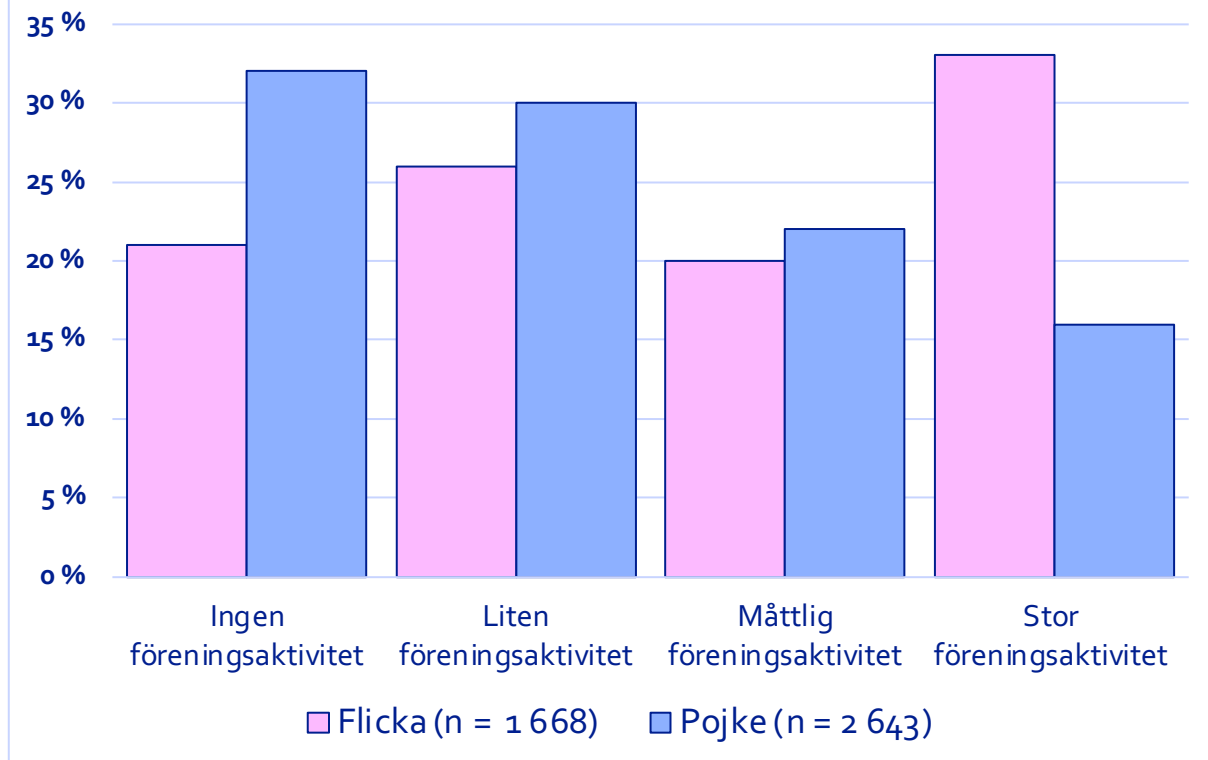

Diagram 3. Föreningsaktivitet bland unga som spelar enligt flickor och pojkar.

Ungas deltagande i föreningsverksamhet kan också granskas enligt hur aktiva de har varit: till exempel hur många olika föreningsars verksamhet den unga har deltagit i. Av diagram 3 kan vi se variationen enligt kön för de spelade ungas engagemang i föreningsverksamhet. Pojkarnas spelhobby är starkast då de inte deltar i föreningsverksamhet, och avtar till den lägsta nivån för pojkar med stor föreningsaktivitet. Flickornas svar tyder på att föreningsaktivitet har motsatt effekt hos dem. Ju aktivare flickor är i föreningsverksamhet, desto mer spelar de också. För icke-binära unga och de unga som inte vill uppge sitt kön är andelarna så pass små, att man inte i större utsträckning kan göra observationer om inverkan av föreningsaktiviteten.

Var tillbringar unga som spelar sin tid?

På basis av forskningsdata kan man också granska var de unga som spelar tillbringar sin tid. För de unga som inte spelar verkar det vara viktigt att ha hobbyer utanför hemmet, visar diagram 4. Men ju viktigare spelandet är för de unga, desto mindre saknar de hobbyer utanför hemmet. När ens hobby är att spela och man gör det hemma på sin egen anordning, är det å andra sidan hemma man oftast sysslar med sin hobby. Samtidigt torde just detta vara en av orsakerna till att spelande väcker oro: ungdomar stannar hemma och blir utslagna.

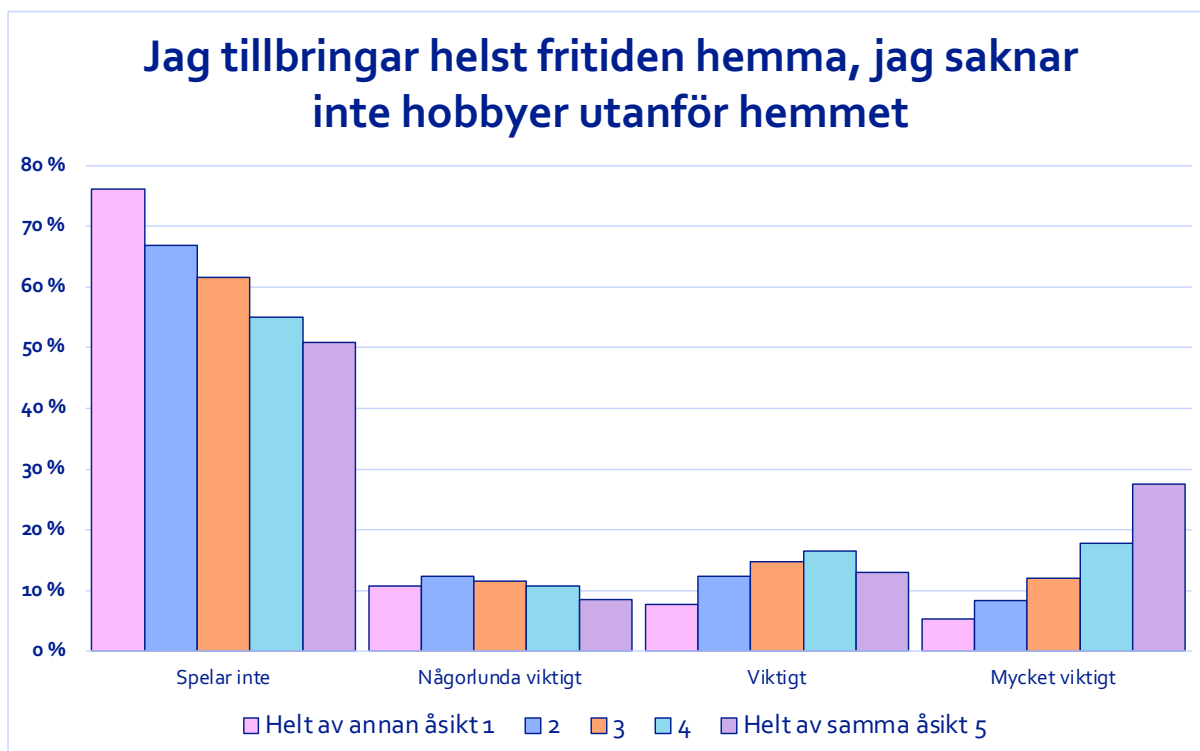

Diagram 4. Betydelsen av spelandet i förhållande till om de som spelar hellre tillbringar tid hemma eller med hobbyer utanför hemmet.

Slutsatser

Av diagram 1 framgår, att unga för vilka spelandet är mycket viktigt inte nödvändigtvis anser att de har lärt sig alls dess mindre genom förenings- och hobbyverksamhet än unga som inte spelar – för många färdigheters del är det i själva verket tvärtom. Detta kan förklaras av att spelande som hobby i dag är mångsidigt och interaktivt. Spelande har konstaterats ha positiva kopplingar även till gemenskap och välfärd (Johannes et al. 2020) samt till att lära sig många slags färdigheter (Alho, Moisala & Salmela-Aro 2022). Spelandet som lärmiljö ska inte underskattas. Å andra sidan är det bra att beakta att den digitala verksamhetsmiljön inte erbjuder likadana möjligheter att lära sig många slags färdigheter som hänger samman med social interaktion, såsom uppträdande och emotionella färdigheter, som när man gör något tillsammans i den fysiska omgivningen.

På basis av enkätdata anser många av de unga som spelar (diagram 2) att de skulle vilja ha fler hobbyer om de hittade en intressant hobby åt sig. När observationen jämförs med motsvarande resultat för de unga som inte spelar, kan man fråga sig huruvida spelandets beroendeframkallande återspeglar sig i resultaten. Det

verkar troligt att varje ung person kan hitta flera intressanta hobbyomöjligheter i det breda spektrumet av verksamhet. Men i vilken utsträckning kan hobbyverksamheten konkurrera med den beroendeframkallande spelvärlden som ger snabba belöningar? Å andra sidan är det enkelt att spela hemma på den egna telefonen eller datorn, om man jämför med till exempel hobbyer som innebär långa resor eller som orsakar ekonomisk belastning på grund av olika avgifter och utrustning som är en förutsättning för att delta. Samtidigt ska vi komma ihåg skillnaderna mellan könen. Hos flickor är spelandet kopplat till en hög grad av föreningsaktivitet, medan pojkarna som spelar inte är aktiva i föreningar.

Intresset att delta i hobbyer utanför spelvärlden verkar också påverkas av att unga som spelar kanske har förhållandevis färre kompisar i fritidsaktiviteter utanför spelvärlden än unga som inte spelar (tabell 2.). Unga som spelande är viktigt för sysslar helst med hobbyer hemma. Det är ett faktum som också kan hindra dem från att hitta nya hobbyer och därmed också andra kompisar än sådana som spelar.

Av resultaten framgår dock också att unga som spelar även har andra hobbyer. De deltar ändå i mindre grad i idrotts- och motionshobbyer än

alla unga som svarade på enkäten i genomsnitt. Däremot är spelande starkt kopplat till flera konstnärliga hobbyer, såsom bildkonst, foto-grafering och videoproduktion. Unga som spelar ägnar sig också till exempel åt språkstudier. Men den allra starkaste kopplingen finns mellan att spela och att syssla med datorer, kodning och programmering. Hobbyerna som anknyter till spelandet kan också betraktas som framtidens arbetslivsfärdigheter, i synnerhet språkkunskaper, programmering och audiovisuella färdigheter.

Hur ska man då förhålla sig till att de unga spelar? De unga lär sig många nyttiga färdigheter när de spelar. De som spelar har också berättat att de får nya kompisar genom spelen. Samtidigt är det en hobby som man utövar hemma. Men de ungas liv påverkas av många andra faktorer utöver spelandet. Spelandet i sig medför knappast att den unga personen blir utslagen ur livet eller samhället. Om den ungas livssituation är förknippad med andra riskfaktorer, till exempel en svår familjesituation eller störningar i lärandet, kan spelandet delvis försämra chanserna till den bästa möjliga framtiden för den unga personen.

Lähteet

Alho, Kimmo & Moisala, Mona & Salmela-Aro, Katariina 2022. Effects of Media Multitasking and Video Gaming on Cognitive Functions and Their Neural Bases in Adolescents and Young Adults. *European psychologist*, 2022, Vol.27 (2), p.131–140

Johannes Niklas & Vuorre, Matti & Przybylski Andrew K. 2021. Video game play is positively correlated with well-being. *R. Soc. Open Sci.*8:202049. <https://doi.org/10.1098/rsos.202049>

Kaunismaa, P. (2022). Yleiskuva nuorten harrastuksista ja järjestötoiminnasta. I publikationen P. Kaunismaa (red.), *Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä*. P. Kaunismaa (red.). Kompetenscenter Kentauri, Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Kinnunen, Jani & Tuomela, Milla & Mäyrä, Frans 2022. Pelaajabarometri 2022. Kohti uutta normaalia. TRIM Research Reports 31. Tammerfors: Tammerfors universitet <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2732-3>

Meriläinen, Mikko 2020. Kohti pelisivistystä. Nuorten digitaalinen pelaaminen ja pelihaitat kotien kasvatuskysymyksenä. Helsingfors universitet. Pedagogiska publikationer 66.

Kompetenscenter Kentauri 2022. Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (red.). <https://www.humak.fi/julkaisut/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa/>

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. (2021). Tilasto-osio. I publikationen: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (red.) Undervisnings- och kulturministeriet. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

Suttila, Miia 2020. Non-toxic – pelikasvatusta kotona ja nuorisotyössä. Helsingfors: Helsingfors stad. <https://hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/NonToxic251120.pdf>

Tormulainen, A. (2022). Sukupuoli nuorten harrastus- ja järjestöosallistumisessa. I publikationen P. Kaunismaa (red.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (red.). Kompetenscenter Kentauri, Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Vaara, L. (2022). Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten oppimisessa. I publikationen P. Kaunismaa (red.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (red.). Kompetenscenter Kentauri, Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Motionsföreningar och idrottsintressen

Pekka Kaunismaa

I enkäten ingick det frågor om motionsaktiviteter både i samband med föreningsverksamhet och hobbyer. I samband med deltagande i föreningar frågades om deltagande i "idrottsförening eller motionsförening (grenförening, lag osv.)". I samband med hobbyerna frågades å sin sida om utövning av en idrottsgren och motionsidrott. Indikatorerna kallas gemensamt deltagande i motion.

Enligt forskningsdata deltar 52 procent av de unga som svarade på enkäten i motionsföreningars verksamhet. Deltagande i motionsföreningar är den överlägset vanligaste typen av föreningsverksamhet bland unga. Procentandelarna för motion som hobby är höga, men något lägre än för deltagande i föreningar. Av de unga som svarade på enkäten uppger 44 procent att de sysslar med motionsidrott och 40 procent uppger att de sysslar med en idrottsgren.

Tabell 1. Ungas deltagande i en idrottsförenings verksamhet och i motionsidrott.

Idrottsgren som hobby		
Deltagande i idrottsförening	Nej	Ja
Deltar inte	83 %	18 %
Deltar	39 %	61 %
Motionsidrott som hobby		
Deltagande i idrottsförening	Nej	Ja
Deltar inte	69 %	31 %
Deltar	44 %	56 %
Idrottsgren som hobby		
Motionsidrott som hobby	Nej	Ja
Nej	66 %	34 %
Ja	52 %	48 %

I denna artikel granskas vilka bakgrundsfaktorer som är kopplade till ungas deltagande i motionsföreningar och idrottshobbyer utifrån forskningsdata. Först analyseras emellertid om alla tre variabler huvudsakligen mäter samma sak, det vill säga motionshobbyer, eller om de är frågan om separata fenomen. Vi kan ta reda på det genom att se på deras samvariation.

Tabell 1 är en korstabell över svaren och variablerna. Tabellen visar att det finns en viss samvariation. Samvariationen är stark mellan deltagande i en motionsförening och utövning av en idrottsgren. Av dem som deltar i en idrottsförening uppger sig 61 procent utöva en idrottsgren, medan motsvarande siffra för dem som inte deltar i en idrottsförening endast är 18 procent. Ändå anser ett stort antal av dem som hör till en motionsförening att de inte utövar en idrottsgren. Unga utövar också idrottsgrenar utan att delta i idrottsföreningar. De är alltså i viss mån olika fenomen, även om de i stor utsträckning överlappar varandra.

Att syssla med motionsidrott skiljer sig däremot som fenomen från motionsföreningsverksamhet och utövning av en idrottsgren. Föreningsverksamhet och idrottsgrenshobbyer ökar ändå sannolikheten för att också ägna sig åt motionsidrott. Sambandet är starkare mellan föreningsverksamhet och motionsidrott än mellan utövning av en idrottsgren och motionsidrott.

Slutsatsen är att det förekommer samvariation mellan frågorna om motion, men de mäter också delvis olika fenomen. I artikeln jämförs i fortsättningen de tre frågorna sinsemellan. Den fjärde kategorin i jämförelsen är de unga som svarade nej på alla tre frågor om deltagande och utövande av motion. De utgör 27,4 procent av forskningsdata.

Tabell 2 visar andelen grupper som jämförs i hela forskningsdata. Av tabellen framgår också

Tabell 2. Respondenterna enligt kategorier av det totala forskningsdata och betydelsen av deltagande i motion (n = 14 903).

	Andel av respondenterna	Medelvärde för betydelsen (1–5)
Deltagare i motionsförening	52 %	3,91
Utövare av idrottsgren	40 %	4,19
Utövare av motionsidrott	44 %	4,48
Inget motionsintresse	27 %	0

Tabell 3. Deltagande i motionsföreningar och motionsintressen enligt kön (n = 14 903).

	Flicka	Pojke	Annat kön	Forskningsdata totalt
Deltagande i motionsförening	58 %	48 %	29 %	52 %
Utövning av idrottsgren	41 %	42 %	23 %	40 %
Utövning av motionsidrott	52 %	36 %	23 %	44 %
Inget av dessa	21 %	32 %	53 %	27 %

medeltalet av frågan om vikten av föreningsdeltagande och hobbyer. Allmänt taget anser majoriteten av respondenterna att motionsdeltagandet är mycket viktigt. Nästan hälften eller över hälften av respondenterna gav sitt deltagande värdet 5 på skalan inte alls viktigt (1) – mycket viktigt (5). Av respondenterna bedömde 42 procent att föreningsdeltagande är mycket viktigt. Likaså bedömde 42 procent att motionsidrott är mycket viktig. Hela 63 procent bedömde att utövning av en idrottsgren är mycket viktigt. Procenttalen är förhållandevis höga. Det förekommer så höga andelar av betydelse för endast få andra hobbyer.

Skillnader mellan könen i deltagande i motion

Av tabell 3 framgår deltagandet i motion enligt kön. Flickor deltar klart oftare i motionsföreningsverksamhet än pojkar. Av flickorna deltar 58 procent i föreningsverksamhet och av pojkarna 48 procent. Av de icke-binära unga (som utgör 3,2 % av forskningsdata) deltar betydligt färre, 29 procent, i föreningsverksamhet.

Att utöva en idrottsgren är vanligare bland pojkar än bland flickor med en hårfin marginal. Andelen icke-binära unga som utövar en idrottsgren är betydligt mindre, precis som deras deltagande i föreningar. Flickor (52 %) sysslar med motionsidrott betydligt mer än pojkar (36 %). Också i motionsidrott är andelen av de icke-binära unga som deltar betydligt mindre, 23 procent.

På det stora hela deltar flickor i motionsverksamhet något mer än pojkar. Endast var femte flicka (21 %) sysslar inte med motion eller deltar i en motionsförenings verksamhet, medan motsvarande andel för pojkarna är nästan en tredjedel (32 %). De icke-binära unga deltar anmärkningsvärt lite i motionsverksamhet (53 %, inget deltagande i motion). Hos pojkarna ligger betoningen i motionsdeltagandet i relativt hög grad på att utöva en idrottsgren, medan flickorna deltar i föreningsverksamhet och motionsidrott.

De icke-binära ungas andel av alla indikatorer för deltagande i motion är klart mindre än för pojkar och flickor, även inom motionsidrott. Men även för de icke-binära unga ligger procentandelarna på 20–30. Därför skulle det vara en överdrift att säga att deltagandet i motion är mycket sällsynt bland de icke-binära eller att de klart stängs ute från motionsmöjligheter. Deras procentuella andelar är dock så mycket lägre att det skulle vara värt en fortsatt granskning.

Den upplevda betydelsen av deltagandet i motion är högst för motionsidrott. Flickornas bedömning av betydelsen har medelvärdet 4,53 och pojkarnas bedömning 4,45 (diagram 1.). Medelvärdet för bedömningen av de icke-binära unga som sysslar med motionsidrott är 4,21, vilket innebär att siffran är betydligt lägre än för flickor och pojkar. En liknande skillnad förekommer mellan pojkar, flickor och icke-binära unga i fråga om deltagande i motionsföreningsverksamhet. När det gäller utövning av idrottsgrenar är skillnaderna mellan könen mycket små.

Den upplevda betydelsen av deltagandet i motion enligt kön, medelvärde

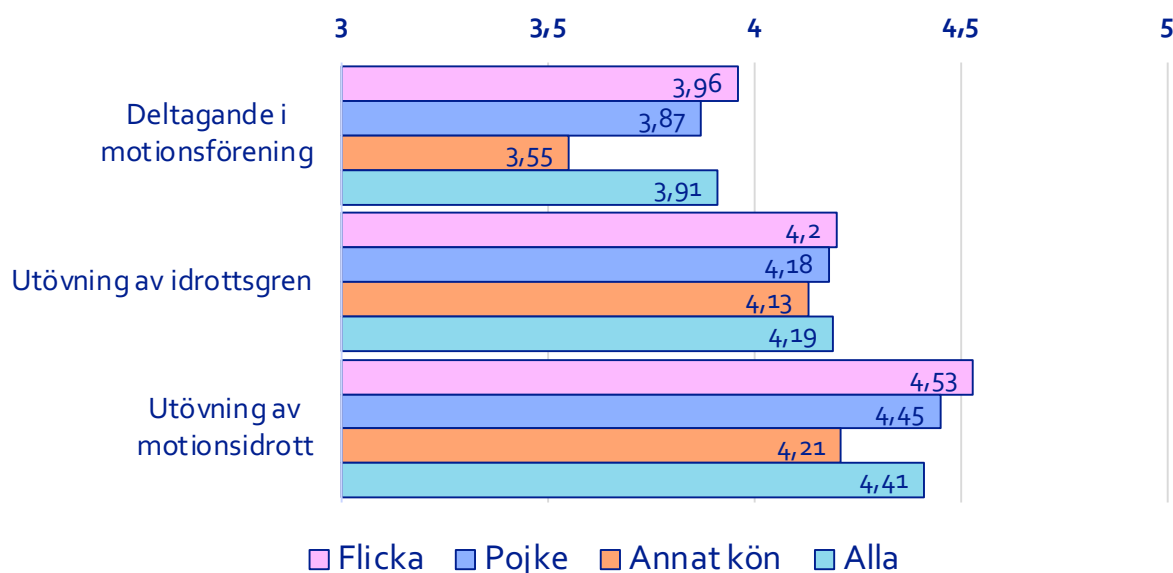

Diagram 1. Den upplevda betydelsen av deltagandet i motion enligt kön

När det gäller utövning av motionsidrott och idrottsgrenar finns det också information om huruvida hobbyn sker självständigt och om den utövas i grupp. För motionsidrott är det mer typiskt för pojkar och icke-binära unga att delta i gruppverksamhet. Av pojkarna utövar 23 procent motion i grupp och av de icke-binära unga 22 procent, medan 16 procent av flickorna uppger sig göra det. När det gäller utövning av en idrottsgren är skillnaderna omvända: flickorna (83 %) utövar oftare idrott i grupp än pojkarna (80 %). Siffran för de icke-binära unga som sysslar med en idrottsgren är 73 procent.

Skolan, lärandet och deltagandet i motion

Deltagandet i motion har ett klart samband med framgång i skolan och studierna. I diagram 2 visas sambandet med upplevd skolframgång. I dess mätare ställdes åsiktsfrågan "Jag är framgångsrik i mina studier" och svaren gavs på skalan 1–5 (helt av annan åsikt – helt av samma åsikt). Diagrammet visar procentandelarna för dem som svarade om upplevd skolfram-

gång och som deltar i motionsföreningsverksamhet och motionsintressen. I alla indikatorer för deltagande i motion är variationen stor. Studief framgång som upplevs vara svag har ett samband med knappt deltagande i motion. Studief framgång som upplevs vara god har ett samband med rikligt deltagande i motion. Samma sak upprepas när man granskar sambandet (diagram 3) med respondentens medeltal på det senaste betyget från grundskolan.

Deltagande i motion har ett mycket starkare samband med skolframgång än någon annan form av föreningsdeltagande eller hobbygren – med undantag av läsning, vars starka samband med skolframgång är förväntad.

Också frågorna om betydelsen av deltagande i motion korrelerar med både upplevd skolframgång och medeltal: ju bättre man klarar sig i skolan, desto viktigare upplever man motionsintressen och deltagande i motionsföreningar. Detta är ingen exceptionell iakttagelse om man jämför med andra typer av föreningsdeltagande och hobbyer. Samma sak upprepas för flera andra typer av föreningsverksamhet och hobbyer, men inte för riktigt alla.

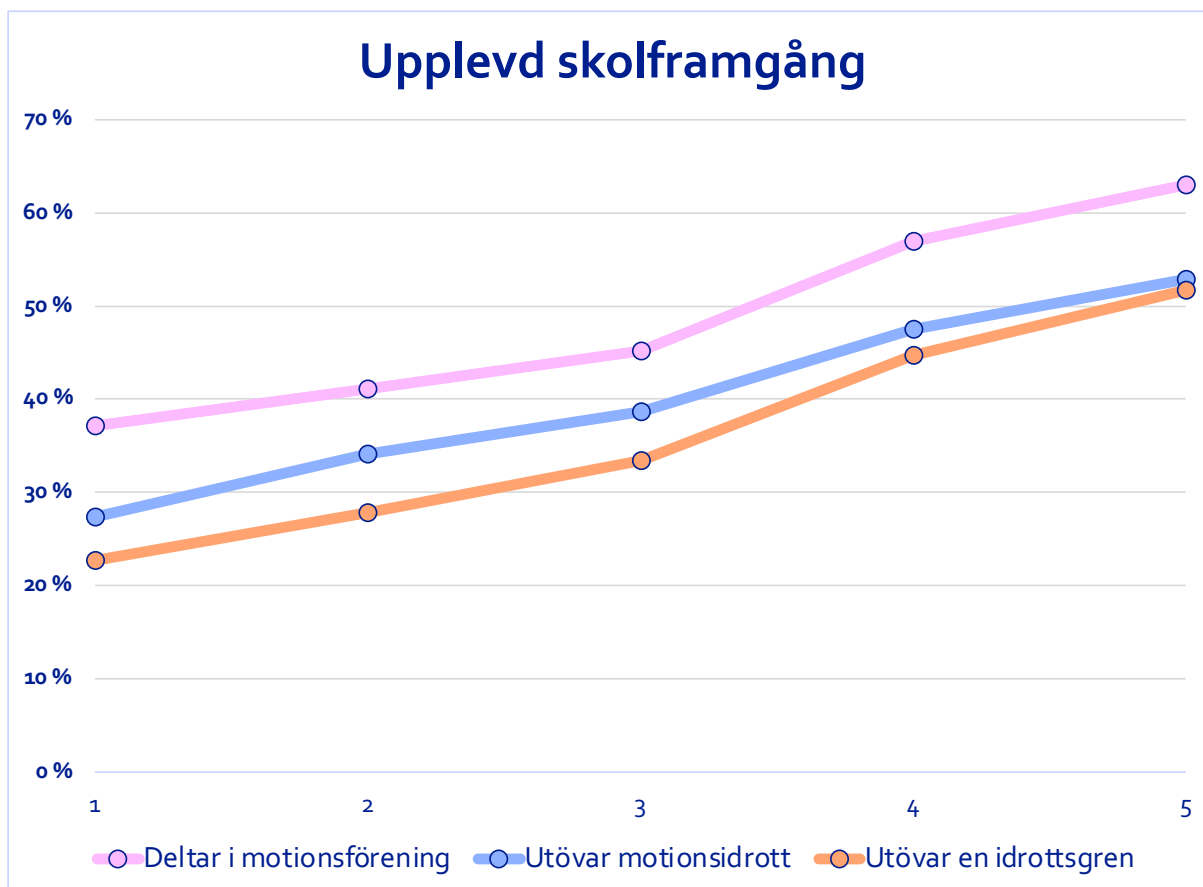

Diagram 2. Upplevd skolframgång och deltagande i motion. Deltagarnas procentandel.

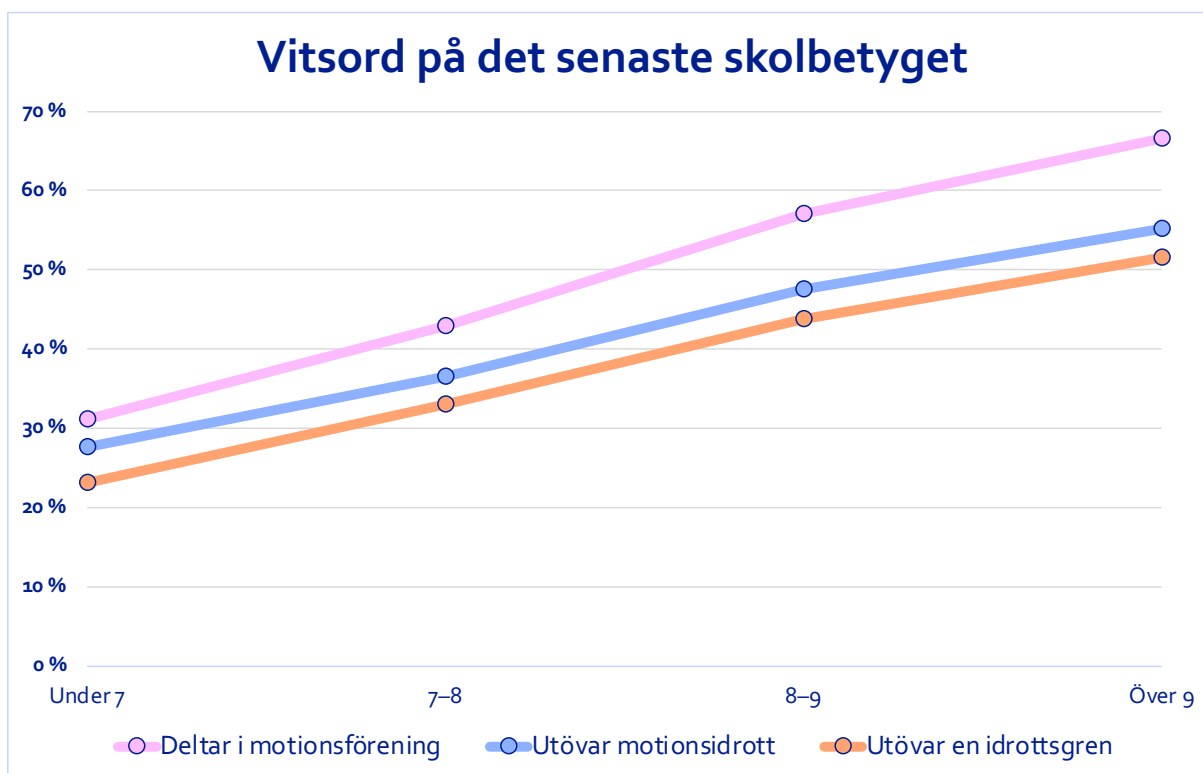

Diagram 3. Deltagande i motion och medeltalet i läsåmnen på skolbetyget. Deltagarnas procentandel.

Slutsatsen för granskningen är att deltagandet i motion korrelerar i exceptionellt hög grad med skolframgång. Skillnaden förklaras inte av flickor i något högre grad deltar i motion, även om flickornas upplevda och enligt medeltalet betraktade skolframgång är bättre än för pojkar och icke-binära unga.

Motionsdeltagande och familjebakgrund

Våra data innehåller få variabler som mäter den ungas socioekonomiska bakgrund. Variabeln som bäst beskriver familjens ställning är föräldrarnas utbildningsbakgrund. De unga tillfrågades om föräldrarnas högsta utbildningsnivå som en klassificering i fem steg och med alternativet jag vet inte. I diagram 4 presenteras sambandet mellan föräldrarnas utbildningsnivå och deltagandet i motion.

Vi kan se att när föräldrarnas utbildningsnivå stiger ökar barnens deltagande i motion avsevärt. Den mest betydande inverkan har föräldrarnas utbildningsnivå på de ungas deltagande i motionsföreningar och minst på deltagandet i motionsidrott. Deltagande i motionsföreningar och utövning av idrottsgrenar ökar ganska lineärt när föräldrarnas utbildningsnivå stiger. Enligt diagrammet stiger utövning av motionsidrott inte längre särskilt mycket efter föräldrarnas examen efter grundskolan.

I jämförelse med motionsidrott som utövas fritt och självständigt har mer organiserad, ledd och gemenskaplig motionsutövning en starkare koppling till föräldrarnas utbildningsnivå och sannolikt också till den socioekonomiska ställningen. Delvis handlar det om att familjer med en högre utbildningsbakgrund kan lägga mer pengar på hobbyer. Detta kan delvis förklara att ju högre utbildningsnivå familjen har, desto vanligare är det att ungdomarna deltar i motionsföreningar och utövar idrottsgrenar än

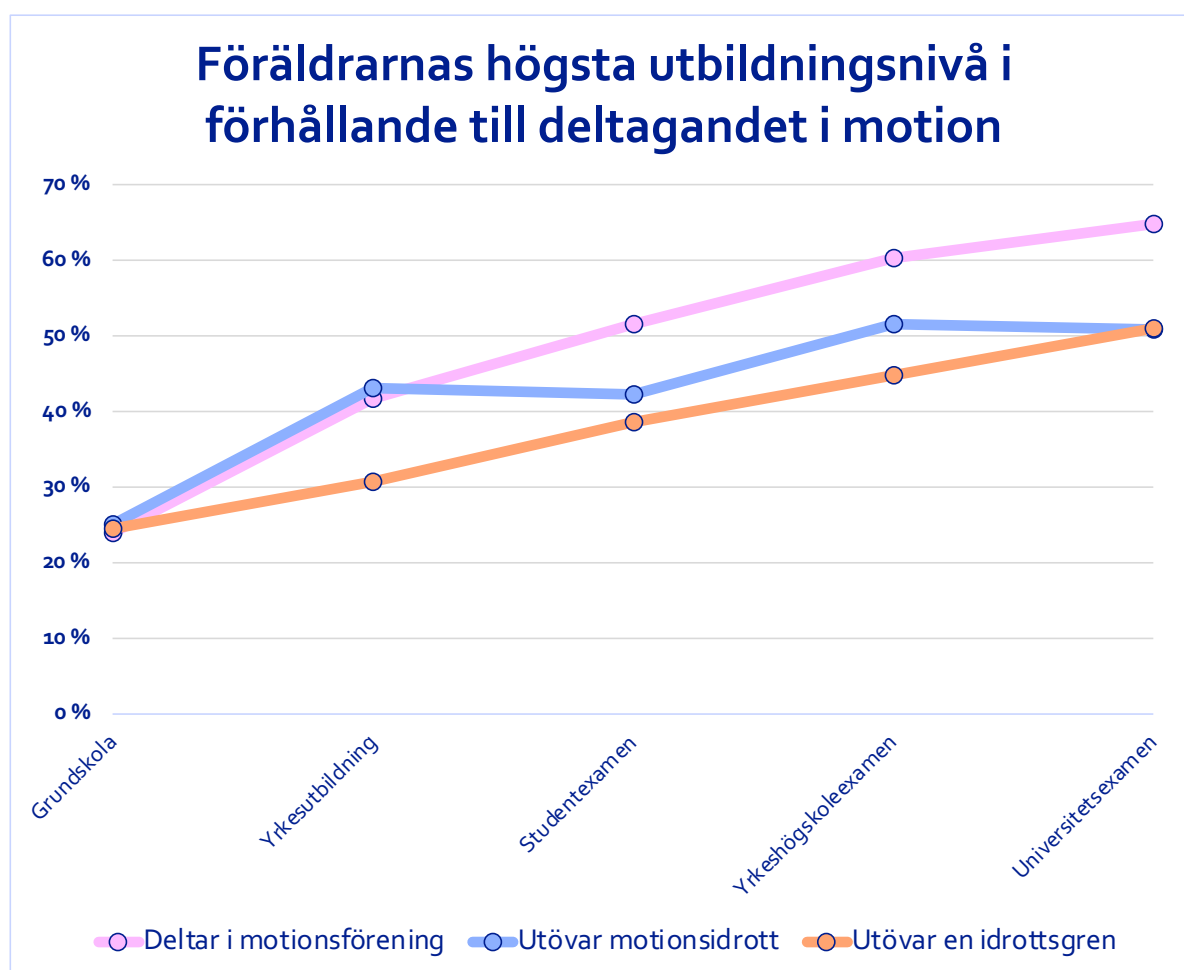

Diagram 4. Föräldrarnas högsta utbildningsnivå och deltagandet i motion.

att de utövar motionsidrott. En mer övergripande förklaring kan vara att när föräldrarnas utbildningsnivå stiger, ökar även andra resurser som hänger ihop med att delta i motion – det sociala kapitalet och en kulturell atmosfär som gynnar hälsa, välfärd och motionsintresse.

Motionsdeltagande och modersmål

Av diagram 5 framgår modersmålets samband med motionsdeltagande. Motionsdeltagande är vanligare bland dem som talar Finlands officiella språk, finska och svenska, än bland dem som talar ryska, estniska, somaliska och arabiska och som oftast har invandrarbakgrund.

Det finns inga stora skillnader mellan finsk- och svenskspråkiga ungdomar när det gäller deltagande i motionsföreningar och utövning av idrottsgrenar. Enligt forskningsdata sysslar de svenskspråkiga ungdomarna (52 %) med motionsidrott i någon mån mer än de finskspråkiga (45 %).

De som inte talar finska eller svenska deltar i mindre utsträckning i motion. Av språkgrupperna i enkäten framträder de som talar ryska och etniska som en egen profil. Deras motionsdeltagande ligger cirka 10 procentenheter under nivån för dem som talar inhemska språk som modersmål. Den procentuella andelen av dem som deltar i motion bland de unga som talar somaliska och arabiska är grovt taget ungefär hälften jämfört med dem som talar inhemska språk. Skillnaden är störst inom motionsidrott och minst inom utövning av idrottsgrenar. Skillnaderna mellan språkgrupperna är fortsättningsvis liknande, även om föräldrarnas utbildningsnivå är konstant.

På basis av forskningsdata väcks en liknande fråga för språkgrupperna som för de icke-binära unga. Finns det en dynamik i motionsdeltagandet som kan stänga ute eller till och med diskriminera? Utifrån våra forskningsdata kan vi inte ge ett ordentligt svar på den här frågan. En intressant iakttagelse är att de som talar somaliska och arabiska utövar motionsidrott förhållandevis till och med i mindre utsträckning än vad de deltar i gemenskapliga och organiserade motionsföreningar och i utövning av idrottsgrenar.

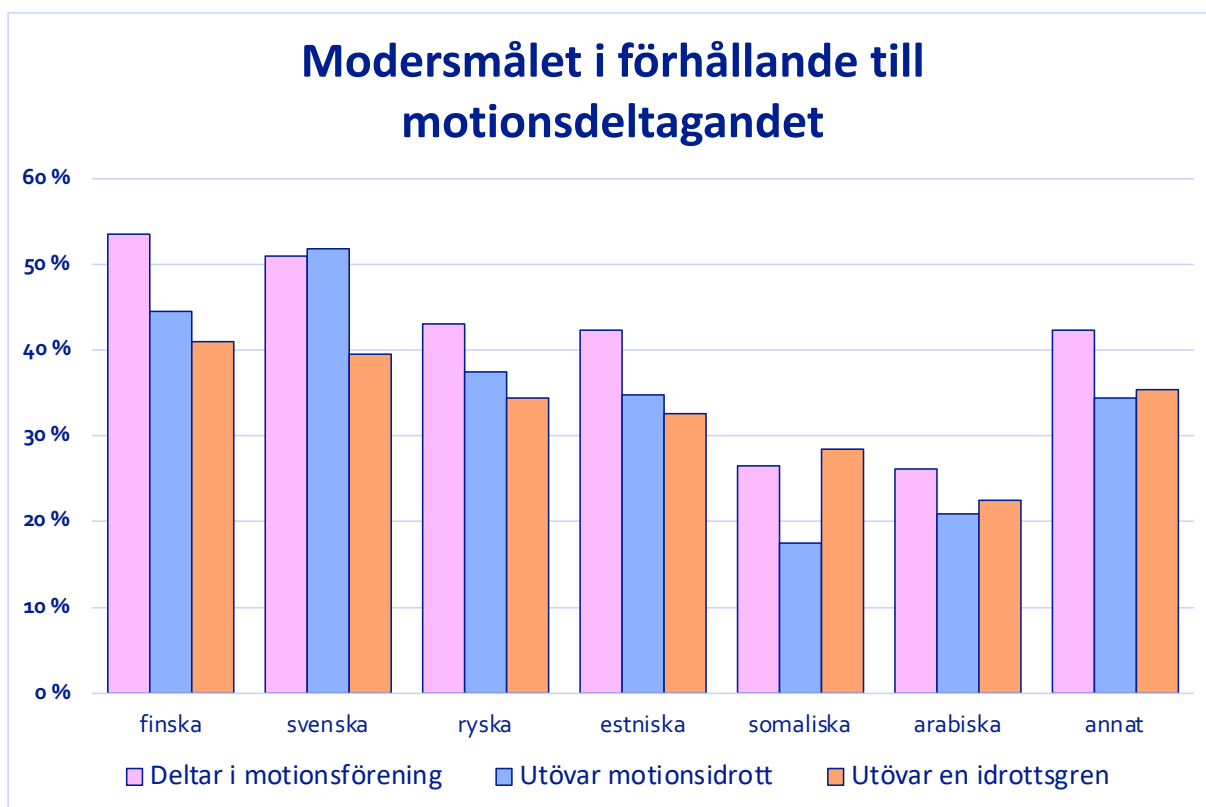

Diagram 5. Angett modersmål och procentandel för dem som deltar i motion.

Sambandet mellan delaktighet och deltagande i motion

I enkäten ingick en uppsättning med 40 attitydrelaterade påståenden. Med hjälp av påståendena utreddes respondenternas åsikter om olika saker kring agentskap, sociala relationer och social delaktighet. Nedan granskar vi utvalda frågor i förhållande till motionsdeltagandet och i ljuset av den ömsesidiga korrelationen. Attitydfrågorna som granskas har sammanställts i tabell 4.

Av tabellen framgår att de tre olika formerna av motionsdeltagandets verkar vara i linje med de olika attitydfrågorna. Detta bekräftar uppfattningen som bildades redan i de föregående granskningarna. Den talar för att de olika formerna av motionsdeltagande inte profileras som egna attitydmiljöer. I stället påminner de genomsnittliga motionsutövarna, deltagarna i motionsföreningar och utövarna av idrottsgrenar huvudsakligen om varandra.

Deltagande i motion har en stark negativ korrelation med frågan om att tillbringa tid på internet. En stark positiv korrelation förekommer i sin tur med attitydfrågan som beskriver det sociala livets aktivitet. Det ger en bild av att de unga som sysslar med motion värdesätter del-

aktighet i ett fysiskt socialt sammanhang, det vill säga det sociala livet framom tidsfördriv på egen hand (till exempel på internet). Värdesättningen av ett aktivt socialt liv är till och med lite högre bland dem som utövar motionsidrott än bland dem som utövar idrottsgrenar och deltar i motionsföreningar. Motionsdeltagandet har en negativ korrelation med erfarenheten av ensamhet, vilket kan tolkas återspegla ett aktivt socialt liv. Särskilt hög är korrelationen här för dem som utövar idrottsgrenar.

Variablerna "Jag anser att det går bra i livet för mig just nu" och "Jag har tillförsikt om att min lön och mitt uppehälle kommer att utvecklas i framtiden" valdes ut för att här indikera känslan av konventionell framgång och horisonten av förväntningar i framtiden. Bägge har positiva korrelationer på en tillförlitlig nivå; framtidsorientering i betydligt högre grad än framgång just nu. Deltagande i motion verkar alltså ha ett tydligt samband med att klara sig i livet. Vilket som förklarar vilket – deltagande i motion framgång eller tvärtom – blir inte klart. Vi kan anta att de är en del av ett större fenomen, där framgång hos unga omfattar sportiga levnadsvanor och deltagande i motionsgemenskaper.

Också för indikatorerna för politisk delaktighet är korrelationen på en tillförlitlig nivå.

Tabell 4. Attitydfrågornas korrelation med motionsdeltagandet.

	Deltar i motionsförening	Utövar motionsidrott	Utövar en idrottsgren
Jag tillbringar en stor del av min fritid på internet	-0,275**	-0,198**	-0,322**
Det är viktigt för mig att mitt sociala liv är aktivt	0,149**	0,174**	0,155**
Jag känner mig ofta ensam	-0,089**	-0,042**	-0,112**
Jag anser att det går bra i livet för mig just nu	0,092**	0,083**	0,148**
Jag har tillförsikt om att min lön och mitt uppehälle kommer att utvecklas i framtiden	0,108**	0,127**	0,141**
Jag är inte alls intresserad av politik	-0,066**	-0,077**	-0,047**
Jag strävar efter att påverka samhällsfrågor genom min verksamhet	0,74**	0,105**	0,066**
Jag är redo att ge avkall på min levnadsstandard för att stoppa klimatförändringen	0,034**	0,044**	0,019*
Det är viktigt att hålla fast vid traditionella sätt och uppfattningar	-0,56**	-0,29**	0,28**

Motionsdeltagande har ett samband med intresset för politik och viljan att påverka gemensamma angelägenheter. De som sysslar med motionsidrott är mer intresserade av politik och påverkan än de som deltar i föreningar. Korrelationerna för dem som utövar idrotts-grenar med åsiktsfrågorna som beskriver poli-tisk delaktighet är de minsta i jämförelsen. Korrelationerna med åsiktsfrågorna om miljöat-tityder är lindriga, men tillförlitliga. Därmed är den genomsnittliga motionsdeltagaren i något högre grad engagerad i miljövärderingar än de övriga unga. Frågan "Det är viktigt att hålla fast vid traditionella sätt och uppfattningar" som mäter hur konservativa attityderna och värde-ringarna är får en negativ korrelation på tillförlit-lig nivå för dem som deltar i motionsföreningar och dem som utövar motionsidrott, men korre-lationen är positiv för dem som utövar idrotts-grenar. Eftersom de som deltar i föreningar och de som utövar idrotts-grenar är kategorier som delvis överlappar varandra kan skillnaden (+0,056 och -0,028) ses som anmärkningsvärd och relativt stor. Föreningsdeltagandet verkar på denna punkt hänga ihop med ett synnerli-gen annorlunda attitydklimat än utövning av idrotts-grenar.

Elisa Rasinkangas och Eeva Sinisalo-Juha (red.)
Ensam, tillsammans, i gemenskapen – förenings- och hobbyverksamhet som
ungas resurs

ISBN 978-952-456-438-0
ISSN 2343-0664 (tryckt)
ISSN 2343-0672 (webbpublikation)

Humanistiska yrkeshögskolans publikationer, ordningsnummer 158
© Författare och Humanistiska yrkeshögskolan, 2023, Helsingfors